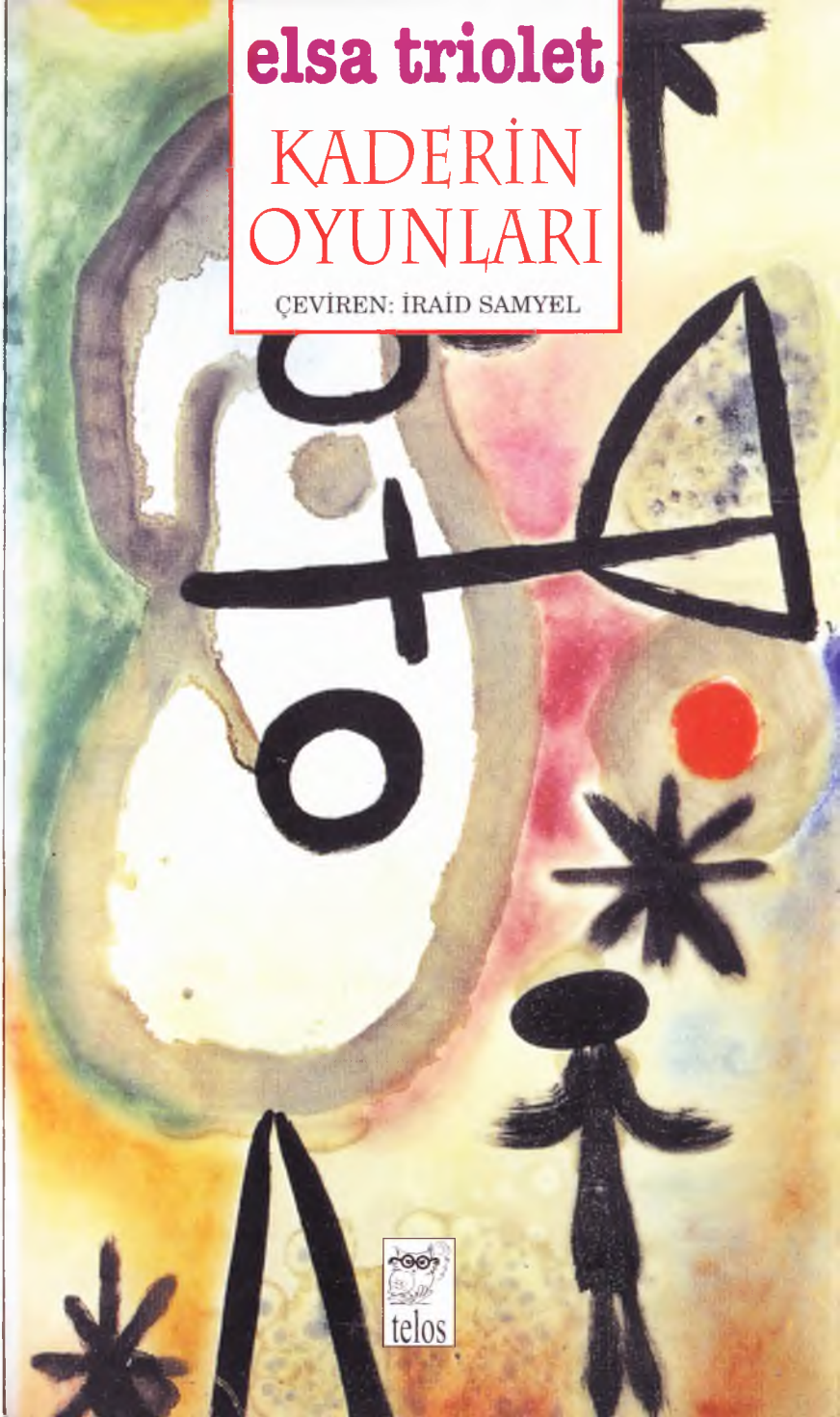
elsa triolet

KADERİN OYUNLARI

ÇEVİREN: İRAİD SAMYEL

telos

ELSA TRIOLET / KADERİN OYUNLARI

Elsa Triolet (Moskova, 1896 - Saint-Arnoult-les-Yvelines, 1970), Rus kökenli Fransız yazar. "Louis Aragon'un eşi, Mayakovski'nin baldızı." 1918 yılında Fransız André Triolet ile evlendi ve yurdundan ayrıldı. 1928 yılında Paris'te, daha sonra yaşamı boyunca efsanevi bir sevgiyle bağlanacağı Aragon'la karşılaştı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Direniş Hareketi'ne katıldı. *Les Amants d'Avignon* (1943) adlı yapıtı bu döneme tanıklık eder. Elsa Triolet, ilk yapıtı *Bonsoir Thérèse* (1938) ile son yapıtı *Le Grand Jamais* (1965) arasında yayınladığı yapıtlarda, insan varlığını, gizlerini, bilinmeyen ve değişmez özelliklerini, siyasal dünyasını ele almıştır: Tarihsel gerçekler, aşk, ölüm,

telos 85

edebiyat 50

Elsa Triolet

•

Kaderin Oyunları

–Bir Bencilin Günlüğü–

Kitabın Özgün Adı
Les Manigances, journal d'une égoiste

Fransızcadan Çeviren
İraid Samyel

Editions Gallimard tarafından 1962'de
yapılan baskıdan dilimize aktarılmıştır

© Editions Gallimard, 1962
© Editions Gallimard / Telos Yayıncılık, 1996

ISBN 975-545-085-8

Kapaktaki Desen
Joan Miró
Dizgi
Gülcan Doğan
Düzelti
Tuğba Kalkan
Ofset Baskıya Hazırlık
Telos Yayıncılık
Kapak Tasarım ve Uygulama
Telos Grafik
Kapak ve İç Baskı
Telos Basımevi
Cilt
Yalçın Mücellit

Birinci Basım
Nisan 1997

TELOS YAYINCILIK
İmam Adnan Sokak, No: 2, Kat: 4 80080 Beyoğlu - İstanbul
Telefon: (0212) 249 24 80 Faks: (0212) 249 25 48

ELSA TRIOLET

KADERİN OYUNLARI

-BİR BENCİLİN GÜNLÜĞÜ-

Çeviren: İraid Samyel

telos

kaderin, kendi adına karar vermesine
izin vermeyecek olan bir kadın kahraman
hayal etme isteği doğmuştu içimde.

Ben, aile arasında bencilliğin canlı örneği sayılırım. Bu öylesine uzun süredir böyledir ki, bugün her şeyden vazgeçip kendimi insanlara adasam, bu yaptığım bir bencillik kanıtından, bir bencilin gösterisinden başka bir şey olarak görülmeyecektir. Cüzamlılara baksam, bir çocuğu kurtarmak için kendimi ateşe atsam, kalabalık bir aileye yardım olsun diye varımı yoğumu bıraksam, hiç faydası yok; ben bencil olarak öleceğim.

Belki de iyi huylu değilim. Babamın ölümüne ağlamadım, annemin ölümüne ağlamadım. Gizlemeyi hiç akıl edemediğim bu duyarsızlık, galiba, böyle bir ün kazanmamda etkili olmuştur. Bana göre insanlar, genellikle, ölmekten korktukları için ölülerine ağlarlar, bencilce ağlarlar. Bir de ölen kişinin yaşamasını istedikleri için ağlarlar. Ama ben, ölmekten korkmam. Yaşam! Tanrım... Güle güle... Ana-babaya gelince, ben onların varlıklarını önemsemiyordum. Onları özlemeyecektim. Beni sevdiler kuşkusuz... Öylesine kötü sevdiler ki, hâlâ izlerini taşıyorum. Babamla belki bir kez eşit düzeyde oldum: Babamla yalnız kaldığım gece; o, tabutun içinde, ben ise yanı başında bir iskemlenin üzerinde... Hiç bir şey söylemiyordu ve onu kendimce sevmeme artık engel olamıyordu; artık canımı sıkmıyordu.

Babam öldüğünde annem yaşlı değildi. Aradan bir süre geçince kendine bir âşık edindi. Bu adamdan hoşlanmıyordum; ve tarafsız olarak söylüyorum, hoşlanılacak biri değildi. Gene de, annemin onunla yatttığından kuşkulandığımı, daha doğrusu gayet iyi bildiğimi aklından geçirmesin diye büyük çaba harcadım. Onu rahat-

sız etmek, yaşantısını engellemek istemiyordum... Bakın, insanların özel yaşamına olan saygım sıklıkla bencillik olarak algılanmıştır. Biraz kendimi savunmaya çalışıyorum. Annem, bana olan sevgisinden, kaygı ve özen duygularından dolayı çekmecelerimi karıştırırdı. Beceriksizce yapılan bu aramaların kanıtlarını bulduğumda, utancımdan girecek delik arardım. Ben, annemin şu söz konusu aşağılık herifle olabilecek özel ilişkilerinin izleriyle bir rastlantı sonucu karşılaşacak olsam, oradan hemen uzaklaşırdım. Her yönü ile iğreniyordum bu adamdan, haykıracak kadar.

Bir de, annemin bir hastalığında çok bencillik yaptığımı anımsıyorum. Hastalık, bencilliği ortaya çıkaran çok iyi bir göstergedir. Annemin burnundaki etler alınacaktı. Umurumda bile değildi. Belki de annemle arama her zaman bir mesafe koyduğum için, ama işlerin düzgün gitmesi için böyle yapmam gerekiyordu, yani ciddi olaylar, yoldan çıkmalar olmasın diye. Oysa insanın burun etlerinin alınması hoş bir şey değildir; üstelik bu, yolculuk sırasında, tatildeyken oluyordu.

Çünkü bir de şu tatil denilen baş belası vardı... Annemin, tatil için mutlaka beni de yanında sürüklemesi gerekirdi; babam, Paris'te kalırdı. Zaten çok gençken, daha gözüm açılmamışken bile tatil benim için işkenceydi. Annem sevimliydi, herkesle iyi geçinirdi, pek paralı değildi, üçüncü sınıf aile pansiyonlarına giderdi. İnsanları severdi, onlarla dostluk bağları kurardı, daima söyleyecek bir şeyi olurdu, dinlemesini bilirdi. Ben, kaba çarşaflardan, ibrik ve leğenden, temizliğinden kuşku duyduğum masa örtüleriyle yemekhaneden, bana asılan sivilceli çocuklardan nefret ediyordum. Yatağımı, odamın duvarlarını, piyanomu, Paris'imi, belki de orada beni bekleyeni özlüyordum...

Annem, yaşamımda neleri sekteye uğratabileceğini asla düşünmezdi; düşlerimi, duygularımı, geleceğimi.

Beni rahatsız ederdi. Astığı astık, kestiği kestikti, benim için seçtiği güzel şeyleri kabul etmeye zorlardı beni, öylesine gereksiz bir fedakârlık gösterirdi ki, tek bir şey arzu ederdim: Ondan kurtulmak.

Gelelim burun etleri hikâyesine... Annem, kliniğe yatmadan önce bir ağlama krizine girdi, ameliyattan korktuğu için değil, korkunç umursamazlığım yüzünden. Ona eşlik etmeyi düşünmedim; ne bu işin nasıl olacağını, ne de acı çekip çekmediğini, korkup korkmadığını sordum... Hiçbir şey yapmadım. On beş yaşındaydım ve bu küçük ameliyatın hoş bir şey olmadığını gayet iyi anlıyordum. Sadece üzerinde durmuyordum, annemle ilgili hiçbir şeyi ne görmek, ne duymak istiyordum, özellikle de tatildeyken. Her yönüyle beni sıkıyor, rahatsız ediyordu. Beni sevmesine sevme denilemezdi, çünkü beni mutlu etmeyi değil, beni şekillendirmeyi amaçlıyordu.

Daha sonraları, kendi başıma yaşama ve şarkı dersleri alma hakkını elde etmiştim. Annem sonunda, doğduğu yer olan Brive'deki bahçeli güzel evine çekilmişti. Ancak tatil için beni Brive'e çağırmayacaktı. Hayır, biriktirdiği azıcık parayla, birlikte İsviçre'ye, İtalya'ya gitmeliydik; beni deniz kıyısına, dağa götürebilmek için kendini pek çok şeyden yoksun bırakırdı; ben ise, onun bu fedakârlıklarına nankörlüğün en kötüsüyle karşılık verirdim. Sevgili anneciğim benim mutsuzluğum için neler feda etmedi ki bana! Beni başarısızlığa uğratmak, işe yaramaz hale getirmek ve bunaltmak için neler yapmadı ki... Yine ve her zaman, yaşantımın, işimin, tasarılarımın, beklentilerimin en yoğun olduğu anda her şeyi yüz üstü bırakıp onunla birlikte plaja gitmem ya da gotik sanatına hayran olmam gerekirdi. Ona eşlik ederdim, elbette ederdim, ağlamak ve ondan nefret etmek için, gerçekten nefret etmek için... Bencillik! Bu o kadar da basit değil.

Taşranın birçok köşesinde noter, küçük sanayici ve büyük çiftlik sahibi akrabalarım vardır... Babam Brive'dendi, tıpkı annem gibi. Babam Paris'e gelmiş, karısını da yanında getirmişti. Onlar, geldikleri gibi sonuna kadar taşralı olarak kaldılar. Oysa ben, ben Paris'li olarak doğdum. Babam memurdu, dümdüz bir yaşantısı vardı ve annemin küçük çılgınlıklarına karşın evimiz bir noter bürosundan farklı değildi.

Benim biraz tanınmamı sağlayan şarkı turnesine başladığımda babam çoktan ölmüştü. O tarihe kadar küçük gece kulüplerinde şarkı söylemiştim, ailemin tüyleri diken diken olmuştu: "Gerçekçi bir şarkıcı", pek önemli değil... Ama başarı kazanmaya başlayınca benim için durum daha da kötüleşmişti: Kibirli ve dönek oluvermiştim ve özellikle de büsbütün bencil.

Söyledikleri gibi, gerçekten böyle bir canavar mıyım ben? Kendimi gözlüyorum, kendimi çok yakından gözetliyorum... Ama açıkcası, ailem daima canımı sıkmıştır ve aileme karşı olan duygularımda bir şey değişmiş değildir. İdare etmem gereken annem artık hayatta olmadığından, olabildiğince onlarla aramdaki mesafeyi koruyorum. Ve iyi hareketlerimin hiç de az olmadığını birden fark ediyorum. Bunlar tepkili davranışlar olduğu için ben farkına varsam da başkaları asla bilmiyor. Ama bundan söz etmeyelim, rahatsız edici olabilir, kendim için ve de ilgili kişiler için.

Bütün bunları anlatmamdaki amaç, sözü o akşama getirmektir; dönüp dolaşıp bencilliğim konusundaki düşünceler nedeniyle ve benim onlara gösterdiğim tepki... Neyse...

Eugénie teyzem birkaç günlüğüne Paris'e geldi. Onu, ailenin öteki bütün bireylerine yeğlerim. Onu severim. Onun ak saçlarına, pembe yüzüne, mülkünü ve ailesini, çocuklarını ve torunlarını istediği gibi idare edip çekip çevirmesine saygı duyarım. Bunun ötesinde, eski şan

hocam, bir zamanların ünlü hafif müzik bestecisi, memleketine çekildi ve Eugénie teyzenin evinin yakınında oturuyor. Bekârdır ve yemek masasında yirmiye yakın konuğu ağırlayan Eugénie teyzenin evi onun kendi evi gibi oldu. Her şeyimi şan hocama borçluyum: Sesimi, işimi, mesleğimi ve dahası kocamı: Onun kursunda karşılaştım kendisiyle. Ona yürekten bağlıyım. Bu duygumun ifadesi olarak ona gönderdiğim kitap, kazak, plak, kaliteli şarap, yani hoşuna gideceğini düşündüğüm her şeyden anlaşılır bu. Ona karşı içim sevgi ve dostluk doludur ve madem ki kendini Eugénie teyzenin evinde rahat hissediyor, ben de ona minnettarım.

Eugénie teyzeyi bir gösteriye götürdüm. Yorgundum o gece, çok yorgun... Bacaklarım kurşun gibiydi, gözkapaklarım da öyle. Ertesi sabah erkenden ayrılacak olan Eugénie teyze, taksi ile giderken, "Bay Thomas için ne hazırladın, Clarisse? diye sordu bana. (Bay Thomas şan hocamdır) —Hiç, dedim, öyle yorgundum ki... —Bu bencillikten başka bir şey değil..."

Olympia'nın uzun bir koridoru andıran girişi kalabalıktı. Program için bir türlü bozuk para bulamıyordum, Eugénie teyzeyi beklettiğimi düşünüyor, sinirleniyordum... Önceden akıl etmeliydim, bozuk para hazırlamalıydım... Paris'te pek çok kişi tanırım, sonra bir de fotoğrafçılar vardı... Bütün bunlar Eugénie teyze ile ilgilenmemi engelliyordu, o da bana gösterilen yakınlıktan hoşlandığımı sanabilirdi. Bu düşüncem aptalcaydı, Eugénie teyze Paris'i bilirdi, işlerin nasıl döndüğünü de ve herhalde böyle düşünmüyordu.

Bir de gösteri vardı: Gösteri konusunda birden suçlu hissettim kendimi... Eğer Eugénie teyze bencil olduğumu anımsatmamış olsaydı, iyi bir gece geçirecektim. Şimdi de gösteri için tasalanıyordum: Acaba kötü bir seçim mi yapmıştım, belki de onun zevklerini yeterince önemsememiştim. Bereket versin, yerlerimiz iyiydi. Şu

akrobatlar iyi miydiler? Büyük bir sessizlikle yaptıkları iş, yukarıdan gelen alkışlarla kesiliyordu, sanki bir kamyondan çakıl boşaltılıyormuş gibi. Solumda iyi giyimli bir çift oturuyordu, gözümün ucuyla yanımdaki erkeğin profilini görüyordum, hareketsiz duruyordu, omuzları ve dizlerinin üzerine koyduğu elleri de öyle. Acaba akrobatlar mı pek ilginç değildiler? Ama herkes alkışlıyordu, yanımda oturan erkek hariç, Eugénie teyze de gülümsüyor ve o da alkışlıyordu. Hokkabaz mükemmeldi... Gene de başka bir yerde seyrettiğim kadar olağanüstü, güzel ve maharetli değildi. O zaman tek kelimeyle harika ve inanılmazdı. Ama yanımdaki çift neden duyarsız kalıyordu? Belki de pek anlayışlı olmayan izleyiciler adına bile bir sorumluluk duyuyordum. Eugénie teyze bana kızmış görünmüyordu, hatta halinden memnun gibiydi.

Ara oldu. Gösterinin ilk temsiliydi. Fotoğrafçılar beni hedef aldılar. İlk temsiller için talimat alıyorlar, herhalde: Hepsi birden aynı kişinin üzerine üşüşürler. Oysa, gazetelere basılan resimler asla bunlar değildir! Bütün bir gece boyunca elli kadar fotoğraf makinesi Françoise Sagan'ın üzerine çevrilir, ancak ertesi günü, kendini belli etmeden gösteriye katılan bir bakanın suratını görürsünüz... ya da *tersi* olur. Sözün kısası, bu gece sıra bendeydi ve Eugénie teyze yüzünden yerin dibine geçmek istiyordum. Bereket versin başka bir yem göründü ve bütün takım bir hamlede ona yöneldi. Zaten Eugénie teyze de kalabalığı görmek istiyordu ve onlara katılmak için hole çıktık. Bu, işi karıştırıyordu biraz, çünkü kocam Marc, bizi oturduğumuz yerde bulmaya gelecekti. Ama tabiî, Paris'e seyrek ve de kısa süre için gelinirse kalabalığı yakından görmek ister insan; bu nedenle, koltuklarımızda kalsaydık bencillik etmiş olurdum.

Bu sıralar şarkı söylemiyordum. Başıma kötü bir şey geldi, Marc ve arkadaşlarla bir araba kazası geçirdik.

Şoku ancak ağır ağır atlatıyorum... henüz şaşkınım ve vücudumun her yanına ağrılar giriyor. Kırık bacağım yavaş iyileşiyor. Şarkı söyleme düşüncesi bile fena geliyor bana. Oysa, mecburum... Yeni şarkılar dinliyorum, baştan savma, ama ilgilenmek zorundayım, ne pahasına olursa olsun. Yaşamak gerek... sigorta tazminatı ödeyene kadar; bu, işin maddi yönü, ya diğer *hasarlar*... Kalabalık seli, tanıdığım insanları yanıma getiriyor, bazıları hâlâ kazadan söz ediyorlar, onların *geçmiş olsun*'ları çileden çıkarıyor beni. Birilerinin beni her lafa tutuşunda, acaba tanıştırma faslına girmem gerekir mi diye soruyorum kendime ve Eugénie teyzenin, kendisini kenarda bıraktığım için benim terbiyesiz ve bencil olduğumu düşündüğünü görüyorum. Arada bir onu hepten kaybediyorum!

—Belki de, diyor dalga ona doğru attığında beni, Bay Thomas'a birkaç çiçek yollarsın?

Bunca zaman sanki başka bir şey düşünmemiş!

—Çiçek mi? diyorum, bu saatte nereden bulalım?

—Paris'te? Paris'te herhangi bir saatte çiçek bulunamaz mı?

Şunu demek istiyor: "Sen, evladım, Bay Thomas için bir şey hazırlamadığın gibi, iki adım bile atmayacaksın çiçek bulmak için!" Zaten biliyorum, tiyatrodan çıkışta çiçek aramamız gerekecek, ölecek olsam bile!... İstemiyorum, "Tabiî, bu kız, bencilliği ile..." art düşüncesine dayanamıyorum.

Tanrı aşkına, bencil olmayanlar her an emre amade olabilmek için ne yaparlar? Demek ki, yaşamına, iş düzenine, bir tutkunun, bir girişimin akışına ara vermeyi bileceksin... bir hiç uğruna! Şu çiçek sorunu o kadar canımı sıkıyor ki, bunu ancak geçirdiğim kazanın etkisi olarak açıklayabilirim. Tanrım, her şey de beni bulur!

Sigara dumanları arasından, kafaların üzerinden Marc'ın görünmesi, içime su serpiyor. Tepeden bakıyor

bana, siyah sakallı bir surat ve kaygılı gözlerle... "Ka-la-ba-lık-la sürüklenmiş..." diye bağırıyor avaz avaz plak, tam ortama uygun olarak ve tüm sesleri ve tepinmeleri bastırıyor. Balkondaki seyirciler merdivende duruyorlar, tıkış tıkış; kalabalığın arı kovanı gibi kaynadığı ve geniş geçit boyunca bulvara doğru aktığı parterdeki insanlara bakıyorlar. Işık gözlerimi ağrıtıyor ve kalabalığın mengenesinde rahatsız oluyorum. İki paralık aklım olsaydı, eve gidip yatağa girerdim.

Marc, tiyatronun yakınında park edecek yer bulamayınca arabasını garaja götürmüş ve bir taksiye binmiş, gelmek için. O yanımda oturduğundan beri kendimi daha iyi hissediyorum. Marc kocamdır. Söylediğim şarkıların söz ve müziğini Marc yazar, benimle ve işlerimizle ilgilenir. Boyu benimkinin iki katıdır. Sıcak ve güven verici kocaman elleri vardır.

Gösteri geç bitti.

—Haller'e gidip Bay Thomas için çiçek alacağız, dedim.

—Bugün pazartesi, diye itiraz etti Marc.

—Belki de yorulursun, diye Eugénie teyze ikiyüzlülük ediyor.

Direndim: Gece yarısından sonra Paris'te çiçek bulunmadığını kanıtlamak istiyordum ve bencillikten değildi, ben eğer... Haller'e, Montmartre'a çiçek aramaya gidecektik... Haller'in yakınında taksiden inmek zorunda kaldık: Çünkü kocaman kamyonlar ve acımasız bir aynasız sokağı kapatmışlardı. Sokağın gerisi arı kovanı gibi kaynıyordu. Kazadan sonra araçlardan korkar oldum, özellikle de kamyonlardan, ağır ama ölümüne hareket eden şu kör meretlerden. Malları yeni boşaltmaya başlamışlardı; enine, boyuna, daha her şey düzenliydi, kafesler, kasalar; zemin süpürülmüş, tertemizdi...

Biz çalışırken bu insanların mışıl mışıl uyuduklarını düşünüp, aslında görünüşte olsa bile, Haller'in bu

hengâmesinde aylak havaları içinde zarif iskarpinlerle tıkır tıkır dolaşmak hiç de hoş değildir... Zaten sizi yok sayarlar ya da asfaltı ezen tonlarca ağırlık altında kalsanız umurlarında bile olmazdı; insanların gücü, motorların gücü, mezbahalardaki şiddet, *Olympia*'nın fuayesindeki insanlar gibi sürekli kıpırdayan, itişen kitleler; içine dalıverenler için tehlike dolu, kocaman bir dünyadır burası. tıpkı denizaltı dünyası gibi. Haller'in değişken ve koyu tanyerlerinin çevresinde olduğu gibi, ışıklar hiçbir yerde bunca şiddetli, bunca çiğ değildir, sizi kör eder, sizi sendeletir bu sıra sıra lokantalar. Oysa, gerisinde, kalabalığın derin bir çukur içinde soluk alıp verdiği sahne ışıklarına alışkın olmam gerekirdi.

—İşte çiçekler! dedi, Eugénie teyze. Ama bunlar lokantanın ışıklı tabelası altında parlayan mavi, kırmızı ambalaj kâğıtlarından başka bir şey değildi. Lokantaya girdik.

Tezgâhta önlüklü kadınlar, omuzlarında örgülü, siyah şallar, bize şöyle bir baktılar, erkekler ise oralı bile olmadılar. Oturduğum için memnundum. Marc ile Eugénie teyze acıkmışlardı, tiyatroya gitmeden önce yemek yemeye vakit bulamamıştık. Ben, pek de aç değildim. İnsan ne kadar da dayanıklı, güçlü olabiliyor, bir şey yokmuş gibi davranabiliyor... Kendimi kaybedecek kadar yorgundum; gerçekten de arada bir ipin ucunu kaçırıyor, zaman kavramını yitiriyordum sanırım, ama gene de konuşuyor, yiyordum. Yaşlı hocam, Eugénie teyze, ya da Marc nasıl bir çaba gösterdiğimi bilselerdi... belki de bir ambulans çağırırlardı.

Kırık bacağımın ağrısı, arada bir bilincimi yerine getiriyordu. Kaldırımın üzerinde duran gençleri görüyordum... Lokantanın içine doğru bakıyorlardı, aralarından biri kapıyı itip açtı, ikincisi onu izledi, ötekiler dışarda kaldılar. Hepsi de askere alınıyordu, boyunlarındaki madalyonlarından anlaşılıyordu ki, çok gençtiler.

Ben, askere gidecek gençleri gördüğümde kötü olurum. Bu gençlerin de başına gelebilecek şeyleri düşünerek onlar için acı duydum ve bu acı, kırık bacağıma yansıdı. Kimse dikkat etmedi onlara, tezgâhın önünde durabilmek için paraları var mıydı acaba?

—Garson, diye seslendi Eugénie teyze, nerede çiçek bulabiliriz?

—Bu saatte çiçek bulamazsınız hanımefendi, çiçekler öğleden sonra altıya doğru bulunur. Zaten pazartesileri bulamazsınız...

—Bu nasıl olur?... Haller'de çiçek yok mu? Hiç mi yok?

—Oh, belki bir yük arabasında... Onlar da el çabukluğu ile alınmalıdır...

Çiçek bulmak için Haller'in altını üstüne getirmek gerektiğini, bunun da zor bir iş olduğunu Eugénie teyze bile anladı.

Yemek çok uzun sürdü. Haller'in içine girilemediğine göre, taksi çağırmak için telefona gitmek faydasızdı. En iyisi Sébastopol Bulvarı'na kadar yürümek olacaktı, orada nasıl olsa bir taksi bulunurdu.

Yine her şey kıpır kıpırdı. Kamyonlar yanak yanağa, yük arabaları, el arabaları... Mallar, yığınlar halinde yükselmiş, yükselmiş ve evlerin birinci katlarına ulaşmıştı.

Sébastopol Bulvarı da bundan farklı değildi. Araçlar sıkışık sıralar halinde geliyordu; köşebaşlarındaki ışıklar kırmızıdan yeşile, yeşilden kırmızıya geçiyordu durmadan; ancak tek bir boş taksi görünmüyordu, ya da yoğun trafiğin ortasında beliriyordu; bütün gücümle Marc'ın kolunu tutuyordum, birini yakalamak için oraya dalmasın diye... Ezilmiş olarak görüyordum onu, açık-seçik, Marc'ı ezilmiş görüyordum, bütün araçların vücudunun üzerinden geçtiğini görüyordum, durmamacasına. Kaldırımın kenarına çakılmış bekliyordum, kü-

çük çığlıklar atarak. Marc sinirleniyordu, koluna yapışmış elimden kurtulmak istiyordu, çünkü vücudumun bütün ağırlığı ile koluna yükleniyordum, onu sürükleme pahasına, tıpkı boğulmakta olan birinin kurtarıcısına yaptığı gibi. "Yarına kadar burada kalacağız!" Benden kurtardı kendini ve daldı... Sokak şahlandı, sonra sessizce geri çekildi... Eugénie teyzenin kolundan asılmıştım, kalbim durmuştu sanki... Çok uzun sürdü. Yaya geçidi Kızıldeniz gibi önümüzde açılana kadar... Karşı kaldırımda, kırmızı ışığın dibinde Marc, bir taksinin kapısını açmış, bize gelin diyordu. Karşıya geçtik. Sanki hiç tutukluğum yokmuş gibi yürüyordum.

—Evde çiçeklerim var, dedim, taksiye yerleştikten sonra. Tazedirler, bu sabah getirdiler, güzel çiçekler. Zevk sahibi biri yolladı bana. Bay Thomas için alabilirsin onları, Eugénie teyze...

—Karar verin, dedi Marc.

Eugénie teyzenin treni yarın sabah sekizde, valizlerini yapacak daha ve Porte d'Orléans'da oturuyor, oysa biz Montmartre'ın tepesinde oturuyoruz.

—Çok iyi, dedi Eugénie teyze, gidelim çiçekleri alalım.

Marc şoföre adresi veriyor ve hareket ediyoruz. Kapıcı mesele çıkartacak, gecenin ikisinden sonra gelip-gidiyoruz diye. Olsun, ne yapalım. Gerçekten de beklediğimizden kötü oldu. Eugénie teyze kapıcı odasının önünden geçerken yüksek sesle konuşmaya başladı, kapıcı "Nereye gidiyorsunuz?" diye bağırdı ve hatta nereye gittiğimizi görmek için yatağından bile kalktı. Neyse...

Biz Paris'le karşı karşıya oturuyoruz, manzaramız Sacré-Coeur'ün önündeki setten görünenle aynı. Evimiz küçük olduğu için Paris daha da kocaman görünür. Balkon kapısını açıyorum... hava soğuk, yıldızlar gökyüzüne çakılmış duruyorlar ve ayaklarımızın altında soluk alıp veriyor Paris. Bu manzara karşısında bir an için

ağzımız açık kalıyor. "Yollar donacak", diyor sonunda Eugénie teyze, "güneşten sonra yollar donuyor... Çocuğum, çiçekler nerede?"

Bütün vazolar küçük geldiğinden onları bir kovanın içine koymuştum. Laleler, süsenler, nergisler... O kadar çoktular ki, güzel, taze, körpe... Marc'ın dolabından bir naylon elbise torbası almaya gittim çünkü demet oldukça uzundu, gene de bazılarının saplarını kesmek zorunda kaldık.

—Gene de bunlar yarın akşama kadar solacaklar... dedi Marc bizi izlerken.

—Hiç de değil... onları banyonun küvetine koyacağım, harika olacaklar.

Eugénie teyze canlılığından bir şey yitirmiş değildi. Çiçekler sarılınca Bay Thomas için ufak bir şey daha bulmamı istedi: "Surat asma, çocuğum, bu kadar bencil olma, yarın öğlene kadar yatabilirsin..."

Doğru, öğleyin kalkacağım yatağımdan, oysa o, sabah sekizde trene binecek. Ama ne bulayım, bilmiyorum. Bilemiyorum. Fenalık geliyor içime. Eugénie teyze ısrar etmiyor. Marc taksi için telefon ediyor. Üç dakikaya kadar gelecek. Eugénie teyze kibarca öpüyor beni, bu güzel gece için teşekkür ediyor. Marc onu geçirmek istiyor, elbette Eugénie teyze itiraz ediyor ve kuşkusuz Marc gene de onunla gidiyor.

Yalnız kalıyorum, Marc'ı beklerken soyunmuyorum, bekliyorum, yolunu gözlüyorum... Felaket çabuk gelir, gördüm, bir anda, düşünene kadar: Tamam!... Paris'e bakıyorum. Marc oralarda bir yerdedir, bu enginlikte, damların arasında, sokakların ucunda. Gözümün önüne bir şey getirmek istemiyorum, hiçbir şey.

Marc eve geldiğinde beni balkonda buluyor, titriyorum. Sabahın dördü.

—Gerçekten de pis bir bencilden başka bir şey değilim, diyorum soyunurken. Bay Thomas'ı sevindirmek i-

çin Eugénie teyzenin bu kocaman demeti beraberinde sürükleyeceğini düşündüğümde...

—Abartmayalım, diyor Marc, taşıyıcılar var. Ziyanı yok, dostluğunuzu canlı tutan küçük armağanlarınız ve sizler...

Işığı söndürüyor ve hemen uykuya dalıyor. Ben bitkinim, bacağım da öyle ağrıyor ki... Camın arkasından Paris'e bakıyorum ve bencilliğimin acı tadını sanki ağzımda hissediyorum. Eugénie teyzenin bu denli güçlü olmasının çok sevindirici olduğunu düşünüyorum, böylece, benden bir hatıra getirmeden geri döndü diye sevgili hocam düş kırıklığına uğramayacak... Oysa bunların bana neye mal olduğunu bir bilebilseydi, ama ne olursa olsun böyle bir şey olsun istemezdi... Ama bilmeyeceğine göre çok memnun kalacaktır. Çok.

Uyandığımda Marc çoktan gitmişti. Çok uyumamıştı. Aklım Eugénie teyzeye gitti: Trende olmalıydı, çiçekleri bagaj filesinde, solmak üzere...

Telefon akşam geldi. Bana haber veren enişte mdi. Olaylar şöyle gelişmişti... Eugénie teyze Paris'ten döner dönmez Bay Thomas'a telefon etmişti, çünkü çiçekler büsbütün solabilirdi. Bay Thomas derhal arabasına atlayarak –sadece üç kilometrelik bir mesafe için– gelmişti, benim ince düşüncemden mutlu olmuştu, hayat doluydu, benim ve Marc'ın hakkında her şeyi öğrenmek istemişti... Ertesi gün yeniden gelecekti, yemeğe ve uzun uzun konuşmaya; Eugénie teyze ne de olsa yorgundu ve biraz da rahatsız...

Hep birlikte evden çıkmışlar, Bay Thomas'ı geçirmek üzere... Hava bir önceki gün gibiymiş, güzel ve berrak. Gün boyu güneş varmış ama akşam hava yine soğumuş, hatta don tutmuş. Bay Thomas'ın arabası bahçenin parmaklıkları önünde duruyormuş, Eugénie teyze ve kocası onunla birlikte avludan geçmişler... Parmaklıklara bir-iki adım kala Bay Thomas donmuş bir

su birikintisinin üzerine basarak kaymış. Uzun bir kayıştan sonra sırtüstü yere yayılmış. Anında ölmüş. Düşerken elinden bıraktığı çiçekler etrafına saçılmış. Bunlar, üzerine konan ilk çiçekler olmuş, tamamen solmuş olsalar da.

Hocamın ölümü bütün vücuduma sıvanmış bir hüzünle kuşatmıştı beni. Korkunç vicdan azabı çekiyordum, onu ben öldürmüşüm gibi.

Bunun üzerine, derken başka bir teyze çıkageliyor, bu kez Cezayir'den. Annemgil, kendisiyle birlikte, kız ve erkek, yedi kardeşti... Emma teyze on beş yıl kadar önce Cezayirli bir Fransız'la evlenmişti ve o tarihten beri hiç Fransa'ya gelmemişti. Bana telgraf çekti, ben de onu istasyona karşılamaya gittim.

Onu, annemde de olan aile havasından tanıdım. Ancak Emma teyze çok esmerdi ve açık renk gözleri vardı: Ailenin güzel kızı. Cezayir ona yaramamıştı, teni kurumuş, benzi donuklaşmıştı, dişleri her yana sallanıyordu, saçları yağlanmış ve oldukça seyrekleşmişti... Geriye sadece güzel gözleri kalmıştı.

Fransa'ya acaba ailecek temelli geri dönebilirler mi diye araştırma yapmaya geldiğini öğrendim. Orada arazileri varmış, bağları falan. Acaba Güney Fransa'da?... Böyle bir şey ayarlanabilir belki?... Açıkçası hiç bilmiyorum.

Emma teyzeyi bize götürdüm bütün valizleri ile birlikte; bizde kalmasını önermememin bencillikten değil, gerçekten yerimizin olmadığından, onu yatırabilecek ne bir yatak ne de bir divan bulunmasından ileri geldiğini kendi de gördü. Bizim, Marc'la benim, sadece bir yatak odamız, bir de içinde kuyruklu bir piyano bulunan, çalışmalarımızı yaptığımız müthiş dağınık bir odamız var. Yemeği evde yedik ve Emma teyze Cezayir'deki korkunç olayları anlattı. Biz, anavatandaki Fransızlar'ın bu

konulardaki düşünceleri aynı olamaz, tabiî, orada... Marc'ın gitgide daha çok canı sıkılıyordu. Biz siyasetle uğraşmayız ama biz de, herkes gibi, bu savaşın bitmesinden yanayız. Emma teyze birdenbire, iğrenç çıkarlar yüzünden Fransızlar'a aldırmayan herkese verip veriştirmeye başladı ve barikat kurulmuş pencerelerin arkasında geçirdikleri geceleri, en iyi dostlarının nasıl öldürüldüklerini, civardaki çiftliklerin nasıl kundaklandığını anlatmaya koyuldu... bir dakika dır durak yok, kaygı, nefret, umutsuzluk... Marc bir şey söylemiyordu, ben de öyle. Emma teyzenin derdi kendine yetiyordu zaten. Onu bir otele, bize de pek yakın olmayan bir otele yerleştirme telaşındaydım. Yerleşir yerleşmez, hiç vakit geçirmeden, Güney Fransa'daki şu çiftlik işi için emlakçıları dolaşmak istedi ve tabiî ki benim de ona eşlik etmemi. Ona, benim yapamayacağımı, bacağımın çok ağrıdığını ve işimin olduğunu anlatmam gerekti.

—Seni gören, dedi Emma teyze, acı çektiğini asla anlayamaz! Evde, sanki bir şeyin yokmuş gibi dolaşıyorsun! Bu senin bencilliğinden olmasın, sakın? Sizler, anavatandaki Fransızlar, hiç mi sorumluluk duymazsınız?

—Hayır, dedim, ben duymam... Birazdan piyanistim gelecek... Mutlaka yeniden işe koyulmam gerek...

—Iyi, çalış... Ha! Paul amca ile karısını bu akşam senin evine yemeğe davet ettim...

—Paul amca da kim?

—Anımsamıyor musun? Olacak şey değil! Brive'e anneannene gittiğimizde her gün bizi ziyarete gelirdi, annenle beni... Özellikle de beni... Bana evlenme teklif etmişti, düşünsene! O yüzden, bu gece, pek fazla değişmiş görünmek istemiyorum... Beni anlarsın, Clarisse, sen de kadınsın...

Ona diyecektim ki, diyecektim ki... Ama önerdiği her şeyi de reddedemezdim ya, sonra şu Paul amca ve karısına nasıl "gelmeyin" diyebilirdim? Eve dönünce

Marc'a telefon ettim, yemeğe eve gelmesin diye, hiç değilse bu angaryayı ondan esirgeyeyim. Radyoevinde birine telefon etmek! Tanrım, yarım saatim havaya gitti bunun için, üstelik piyanistim de beni bekledi, sinirleri tepesinde. Çalışmak için çok az zamanımın olacağını kendiliğinden anlamış olacak ki, pis ve şekilsiz şapkasını kaptı, kravatını güve yemiş kazağının içine soktu ve işi, başlamadan bitirdi.

Emma teyze saat yedide geldi, kendine çeki düzen verme vakti bulsun diye. Eli paketlerle doluydu, soluk soluğa heyecanlı ve neredeyse yorgunluktan ölmek üzere... Ya ben! Önceden haber verilmezse yardımcım ancak sabahları gelir, beş kat inerek alışveriş yapmam gerekti, sonra da yemekleri hazırlamam, fırına koymam, sofrayı kurmam; biraz etrafı toplamak için dört döndüm...

—Evini dağıtıyorum, yavrum, dedi Emma teyze paketleri bir kenara koyarken, ama artık otele dönmeye vaktim yoktu... Bir de, tuvaletimi yaparken yanımda olmanı istedim. Özellikle de saçlarım için. Küçüklüğünde berbercilik oynamayı pek severdin, o kadar çok saçlarımla oynadın ki, anımsaman gerek...

Emma teyze elbisesini çıkarmıştı, şimdi açık mavi iç çamaşırı ile duruyordu. Kendine pek iyi bakmamış, sutyeni de beş para etmez.

—Sabahlığını alıyorum, dedi, nereye oturuyoruz?

—Dinle, Emma teyze, tavuğuma bakmalıyım, sonra... bacağım ağrıyor, ayakta duramayacağım...

—Masal okuma bana, Clarisse! Ben de, yaşın ilerledikçe bencilliğin azalır diye düşünmüştüm. Evde seni savunan hep ben olurdum ama...

Neden bilmiyorum, bu söyledikleri beni çileden çıkardı. Emma teyzenin, yağlı ve seyrek saçlarından tokalarını çıkarmasına bakıyordum. Saçları her yana ayrıl-

mıştı ve her ayrık da kel gibi duruyordu. Tuvalet masasından bir fırça ve seyrek dişli bir tarak aldım...

—Tam olarak saçlarının nasıl olmasını istiyorsun, Emma teyze?

—Sence nasıl olsun...

Onun gülümsediğini görüyordum aynadan, düzensiz dişlerini göstererek; bozuk tenini görüyordum, seyrek saçlarını... Bu saçlara şekil vermek, dişlerine şekil vermek kadar imkânsızdı. Saçlarını ortadan ayırdım... yandan ayırdım... ayırmadım... daha sık dişli bir tarak aldım, pembe saç derisini gösterecek çizgiler oluşmasın diye... Omuzlarına kepekler dökülüyordu... Aynada Emma teyzenin gülümsemesi yavaş yavaş söndü...

—Şunu yapmak istemediğini söyle... Gerçekten hiç değişmemişsin, Clarisse!

Fırça ve tarağı kenara koydum ve ellerimi yıkamaya gittim. Marc neredeydi, ne yapıyordu? Kapı çalınıyordu. "Aç" diye bağırdım ve mutfağa koştum. Şu Paul amcaya nasıl isterse öyle görünsün...

Paul amca altmışında, çok sarışın, dazlak, oldukça şişman, pembe yüzlü, orta boylu bir adam. Karısı da aksine kara, uzun boylu, şık bir kadın, vizonu ve pırlantalarıyla. Ancak hep ağlamaklı görünüyordu, çekingenlikten ya da mutsuzluktan... Çengel bir burun, kalın dudaklar ve oldukça hoş bir endam... Üzgün mü üzgün... Paul amca neşeli ve açık renk gözleri sürekli gülüyor.

Tavuk yeterince pişmemişti. Yeniden fırına koydum, çıkardığımda biraz yanmıştı. Paul amca bana kur yaptı. Ertesi gün ondan çiçek geldi bana. Emma teyze telefonda Güney Fransa'ya gideceğini haber verdi.

Tanrım, bencil olmamak için elimden geleni yapıyorum. Bereket versin bu kez kimse ölmedi.

Emma teyzenin buradan geçişinden sonra günler ve geceler boyunca, acı, buruk bir artık tat kaldı geride. Kaçıp kurtulamadığıma göre bu tadın kaynağı bende olmalıydı.

Bir eşlikçi ile çalışırım. Daha doğrusu öyle yapardım kazadan önce. Eşlikçim benden memnundu, ben de Marc'tan; bana uyan şarkılar yazar, acı ve buruk. Asabi ve duyarlı biri olduğumu söylüyor Jeanne, gündelikçim. Gerçekçi bir şarkıcı için iyi bir nitelik. Öyle galiba. Eşlikçim de bu kanıda. Sırası gelmişken söyleyeyim, onun adı Hanneton, ada bak hizaya gel! Bir Dostoyevski kahramanı gibidir: Sefil, dalkavuk, kindar ve zayıf. İçer, ve o yüzden hayatta hiçbir şey elde edemez, doğru dürüst bir ceket bile. Genellikle iki içki arasında gelir, ama bu, çalışmaya engel olmaz; büsbütün sarhoş olduğunda ise onu göremezsiniz. Sadece piyano çalarken titremeyen parmaklarıyla bana eşlik eder, ancak çalışmaya başlar başlamaz elleri eski gücüne kavuşur. Gariptir! Hanneton benim için çok uygun bir insandır; şarkılarımı hayat dolu bir gençle ya da geçim derdinde bir küçükhanımla çalışabileceğimi düşünemiyorum. Hanneton bazen canımı sıkar, özellikle de sarhoşluğun ertesinde kül gibi bir benizle, bol miktarda aspirin yutmuş ve her zamankinden daha buruşuk bir kılıkla çıkageldiğinde. O durumda saldırgan olur ve gözleri, toz oturmuş kırışıklıklar ağının ortasında bir çift iri siyah örümceğe benzer. Küçük bir kadeh içki veririm, hemen, gelir gelmez: Sonra daha iyi olur.

Dayanılmaz olan, Hanneton'un kafayı çekme dönemlerinde geç kalması ya da hiç gelmemesidir. Ama

genelde idare ederim. Bilmiyorum ne esti bana, Paul amca ile olan yemeğimizin ertesi günü... Hanneton'un bir saat gecikme ile, hafifçe sendeleyerek ve şaşkın durumda geldiğini görünce fena halde kızdım. Kapıya doğru ittim kendisini, ona gidip yatmasını ve bir daha asla bu durumda karşıma çıkmamasını söyledim. Ona, leş gibi alkol koktuğunu, kötü yerlerde ya da köprü altında geçirdiği gecenin pisliği tüttüğünü söyledim... Hatta ona "Bay" diye hitap ettim, Bay Hanneton.

Ben bütün bunları söylerken, o, ceketinin yakasındaki bir lekeyi kazıyordu –neden özellikle bu lekeyi de bir başkasını değil?– kılığının özensizliğinden özür dilercesine. Kötü kokuyordu, Tanrı bilir nereye gidip sızmıştı, körkütük. Arkasında açık duran kapıdan sahanlığa doğru geri geri gitti, hâlâ gidiyordu, az daha sırtüstü merdivenlerden yuvarlanacaktı. "Dikkat!" diye bağırdım. Zınk diye durdu, döndü, tırabzana tutundu ve cehennemine doğru inişe geçti. Kapıyı hızla çarptım.

Piyanoya oturdum ve tek başıma çalmaya koyuldum. Piyanoda çalarken hareketlerime dikkat edemiyorum, ama iyi söyledim. Hanneton'a yaptıklarımdan sonra ne yapacağımı bilemez durumdaydım. Genel prova gecesi, sahneye çıkmadan önce buna benzer küçük bir felaket gerekirdi bana. Eğer bir genel prova olacak olursa.

Zavallı Hanneton! Ne kadar da kötü davrandım ona... Günümün kötü davranışı! Büyük harflerle G.K.D. Ve aniden klavyenin üzerine yumuluyorum bir yığın çanak-tabak gürültüsü gibi kırık nota sesiyle, ve ağlamaya başlıyorum. Ayağımın kırıldığı araba kazasında ölenlere ağlıyorum, iyi kalpli hocamın ölümüne de; benim yüzümden acı çeken Hanneton'a ağladım, anavatandaki Fransızlar'ın bencilliğine, Emma teyzeye yardım etmeme engel olan kendi bencilliğime. Paul amcanın kendisini yaşlı ve çirkin bulmasından korkan Em-

ma teyzeye... Ağlıyordum ve klavyeye dayadığım kollarımın ve başımın ağırlığı altında piyano tüm gücüyle çınlıyordu... Zavallı Hanneton! Üzüntüden mutlaka yine kafayı çekmeye gitmişti.

Sonunda yatağıma uzanarak ağlamayı yeğledim. Zaten ağlamıyordum da artık. Yatağımdan uzun uzun Paris'e baktım; güneş ışınlarının şurasından burasından deldiği sis, Paris'in yükseltilerini tıraş etmişti. Parmaklarımın altında Emma teyzenin yağlı saçlarını hissediyordum. Açıkçası, o saçlarla hiçbir şey yapamazdım, öfkelenmiş olmasaydım bile. Yapar gibi görünebilirdim. Evet, sadece Paul amcanın ona nasıl bakacağını düşünerek, Emma teyzenin ölmek arzusuna engel olabilirdim. Öznelerin sıradan oluşu, duyguların yoğunluğunu hafifletmez; olaylar ancak pek ender olarak olağanüstü insanlarla ilgili olur. Sıradan, yoldan geçenlerdir öldürenler, intihar edenler, katiller, içeri atılanlar; çocuk cellatları, sıradan kişilerdir ve duygusal dramlar, yüzleri belirsiz kişiler arasında geçer... yaşamları, aşkları. Emma teyze, Paul amca, onun gaga burunlu ve kalın dudaklı katana karısı... Aralarındaki dramı gözlerimin önüne getiriyorum. Paul amca Emma teyzeme bakarken "Ucuz kurtulmuşum..." diye düşünmüş olmalı. Karısına gelince, kendisine bir rakibe bekliyor idiyse, bundan böyle rahat uyuyacaktır. Eğer Paul amcayı aldatıyorsa, üzgün hali, sıkıntı yaratan bir aşk yüzünden olmalı. Şu anda, topal kapıcı kadınımızla karşıki meyhanecinin –onun polisten olduğunu herkes bilir– arasında öldüresiye bir aşk olduğuna inanmaya hazırım.

Günde bir kötü davranış... Birden, Dostoyevski'nin bir kahramanının bulduğu bir salon oyununu düşünüyorum: Herkes hayatının en kötü davranışını anlatır. Kafamda aramaya koyuluyorum. Bu türden korkunç bir şey yapmış değilim; sadece Emma teyzenin saçını yapmamak gibi önemsiz suçlar, insanın kendine özgü

şeyler. Herhalde pek çok yapmışımdır. Başka konularda kötü davrandım mı? Arıyorum... Birşeyler var...

On iki ya da on üç yaşındaydım... Çok iyi bir öğrenciydim, sınıfıma göre çok ileri. Can sıkıcı bir özellik... Şanslı, derlerdi benim için. Her zaman olağanüstü şeyler gelirdi başıma: Okunan bir metni tek yanlış yapmadan yazardım, bir teoremin doğruluğunu umulmadık ve yeni bir biçimde kanıtlardım, piyangoda kazanırdım... ve bir defasında bir tiyatro gösterisi kazandım...

İyi aile kızlarının gittiği bir yatılı okulda okuyordum; okul her zaman Noel dolayısıyla Opera'da bir loca kiralardı ve her sınıfta kura çekilirdi gösteriye kimin gideceğini belirlemek için. Kura günü her zaman heyecan dorukta olurdu ve öğretmen, birinin üzerinde "Tiyatro" sözcüğü yazılı olan katlanmış minik kâğıtlarla dolu kâseyi getirdiğinde, otuz küçük kız heyecanlı bir sessizlik içinde donakalırdı. Alfabe sırasına göre kâsenin önünden geçilir. Söylediğim gibi, on iki ya da on üç yaşındaydım... Sıram geldiğinde, kâğıtların birinin arkasından bir gölge görür gibi oldum... "Tiyatro" sözcüğü mü?... Düş mü görüyorum diye sordum kendime, ya bu bir tuzak idiyse... niye başkası görmemişti? Gölge taşıyan o kâğıdı aldım, meraktan, çünkü diğerleri gibi değildi... Açtım: Gerçekten de "Tiyatro" sözcüğü yazılıydı. Anında herkes bağırmaya, kıpırdamaya başladı... Beni hile yapmakla suçlayacaklarını, beni kovacaklarını, döveceklerini, hakaret edeceklerini sanıyordum... Ama bunların hiçbiri olmadı. Öğretmen: "Şans senin, Clarisse!" dedi ve ben Opera'ya gittim. Zaten Opera'daki o gece yüzünden şarkıcı oldum... Ama o da başka bir hikâye... Pek de öyle başka bir hikâye değil. Bir oyun oynasa, "daldan dala geçerek" kat ettiği yolu izlese insan... Olduğumuz duruma nasıl geldiğimiz... Nasıl oldu da iyi kalpli hocam öldü... Bütün bunların önceden düzenlenmiş olduğuna inanmaz mı insan?

Küçük kâğıdın arkasında bir gölge gördüğümü itiraf etmemiştim. Elimi kâsenin içine uzatırken farklı şeyler düşünmeye vaktim oldu... Öbür kızlar da benim gördüğümü görmüş olabilirlerdi... Eğer "Bakın, bu kâğıtta ne var?" demiş olsaydım benimle alay edeceklerdi. Ama kâğıdı çekmeden bunu yapabilirdim, sonra mümkün olamazdı. Ve işte artık elimde, gene de onu çektim, titreyerek; benim gördüğümü hiç kimsenin görmemiş olması öylesine inanılmazdı ki. Kâğıdı açıp da "Tiyatro" sözcüğünü görünce, bir şey söylemedim, buna cesaret edemedim. Bütün kızlar bana saldıracaklardı, hile yaptığımı haykıracaklardı, kura yeniden çekilecekti... ve iyi kâğıdı çektiğim halde Opera'ya gitmeyecektim. İlgimi çektiği için elimi doğru kâğıdın üzerine koyduğumu asla kimseye söylemedim. Şanslı olma ünüm daha da pekişti ve şans, kazanılan bir şey olmadığı halde, insanlar bana kızdılar. Aileme gelince, bir kez daha bunu bencilliğimin bir kanıtı saydı. Saçmalık, ama birşeyler, bunun doğru olabileceğini söylüyor bana. Kapı çalınıyor.

Açmaya gidiyorum: Gelen Hanneton. "Clarisse, diyor, uyudum ve yıkandım. Girebilir miyim?" Hayır, diyemedim, sadece ayağımı yere vurdum, acıma duygusuyla: Yıkanmıştı, tıraş olmuştu, temiz bir gömlek giymişti. Hiçbir şeyden söz etmedik ve çok iyi çalıştık, öylesine iyi ki, Emma teyzenin yağlı saçlarını bile unuttum.

Hanneton gittikten sonra yemek hazırlayacaktım ki Marc geldi ve bana "Giyinip süslenmeye ve yemek için lokantaya gitmeye ne dersin?" dedi.

Her ikimiz de ara sıra lokantaya gidip canımızın istediğini yemeyi severiz. En azından giderken hayal kurarız çünkü bir kez mönüyü eline aldın mı, düşlediğin yemeği ender olarak seçersin, artık ne istediğini bilmez olursun ve kendi canının çektiği yemek konusunda sürekli yanılırsın.

Revaçta olan, küçük bir lokanta. Şef ciddi ve düzenli bir adam. Beyaz başlığı ile arada bir salonda belirir ve memnun olup olmadığınızı sorar, yemekler konusundaki ayrıntıları anlatır, tariflerini verir, şarapları hakkında bilgiler aktarır... Lokanta doludur. Her renkten sözcük serpantenleri birbiriyle kesişirler ve havada, sigara dumanları arasında asılı kalırlar. Ülkenin sucuğu, müessesenin kaz ciğeri ve kızarmış ekmek üzerinde bıldırcın, üzümlü... Bıldırcından söz ederken öyle şeyler aklıma geliyor ki... ama neye yarar, adam öldü, lokanta da artık yok. Üzümlü bıldırcını her zaman sevmişimdir.

Şef gelip masamıza oturuyor, bize içki ikram ediyor. Duvarda imzalı resimlerimiz asılı duruyor, başka yıldızların resimlerinin yanında. Biz lokantaya girerken orada yemek yiyenler bir süre sustular, sonra uğultu bizi içine aldı. Bu insanların arasında tanıdığım hiç kimse yok, bu akşam yalnızca benzerler var: Hemen hemen tanıyor gibiyiz ama onlar değil. Şu esmer kızın saçları Emma teyzede olsaydı... Ben de onun gibi güzel olsaydım! Siyah saçlar, ince mi ince, o kadar bol ki ipekten bir yumak olmuş, taranmış, düzlenmiş. Sevdiğim tipte bir kadın bu. Marc'ın da sevdiği gibi. Teni ceylan derisi gibi düzgün, esmerce, ipeksi kaşlar, derin siyah gözler, ucu yuvarlak küçük bir burun, üst dudağının üzerinde bir ben... Yuvarlak bir boyun, yuvarlak omuzlar, yuvarlak memeler. Geriye kalanı da dört kişinin oturduğu masanın altında gizli. Bir lokanta masasının üzerine düşmüş olan bu ay parçasından kimse etkilenmişe benzemiyordu. Ben güzel değilim ve kadınların güzelliği acı bir şaşkınlık yaratır bende. Marc sakin bir biçimde pirzolasını yiyor, karşısındaki bu güzelliğe bakmıyor bile. Ben eğer erkek olsaydım, dünyanın öbür ucuna kadar izlerdim onu.

Küçük, sararmış ellerime bakıyorum. Hiç güzel bir yanım yok. En azından bu akşam yok. Dişlerim? Belki

de? Gene iyi bir şarkıcı için, sahnede bile makyaj yapmam, göz alıcı değilim, orta boyluyum ve düz bacaklarım var.

—Üstündeki bu elbiseyi çok seviyorum, dedi Marc halden anlayarak. Böyle bir duyarlılığı var.

Ona gülümsüyorum ve başımı çeviriyorum, çünkü duygulandım. Yere bakıyorum ve bir kaniş köpeği görüyorum. Yandaki masanın köpeği, masa örtüsünün altından yarı yarıya dışarı doğru çıkmış, kıçüstü oturmuş, başını eğmiş bana bakıyor. Hemen yumuşuyorum. Köpekleri severim. Beşinci katta oturuyor olmasaydık, mutlaka bir köpeğim olurdu. Yan masada oturana, köpeğin sahibine dikiyorum gözümü. İnce bir bıyığı var. Siyah uçlu, domuz derisinden bir sigara ağızlığıyla oynuyor elleriyle. Genç ama biraz çökmüş görünüyor. Solgun, sanki her gün karnı doymuyormuş gibi. Oysa böyle bir lokantaya gelmek için... Köpek karınüstü yatmaya başlıyor, kafası ve ön ayakları bizim masanın altında kayboluyor.

—Hanneton'u kovmak zorunda kaldım, diyorum, yine sarhoştu. Ayılınca geri geldi.

—İyi yapmışsın...

Marc her zaman iyi yaptığımı söyleyerek başlar söze. Kahve servisi yapıyorlar.

—Fark ettim ki, diyor Marc, onu utandırdığında üç misli fazla içiyor. En iyi yöntem, sarhoşluğunu görmezlikten gelmek.

Kendimi savunuyorum:

—Kötü kokan birinin yanında duramam.

—Ah!... diyor Marc, öyleyse...

Marc'a bundan söz etmekten neden şimdiye kadar kaçındığımı iyi biliyorum: Hanneton konusunda benimle aynı düşüncede değil.

Gene de Marc'a söylemem gerekirdi; Hanneton'la olan sorunlarımı ondan gizleyemem, çünkü Hanneton

beni Marc'a şikâyet edecek, o da, niye daha önce kendisine söz etmediğimi soracak bana.

Bir masa çevresinde sadece yalnız erkekler, sigaraları ve içkileri ellerinde, iskemlelerini biraz geriye ittiler, bacak bacak üstüne atarak dirseklerini masaya dayadılar. Hayatlarından memnunlar. İki kadın hesap ödüyor.

—*La nuit* şarkısında, diyorum, dikkat etmeliyim, melemeye başlıyorum... Eskiden, teyp olmadığı zaman nasıl çalışılırdı? Bu, aynaya bakmadan giyinmeye benzer. İnsan kendi hakkında ne bilir ki? Herkes seni senden daha iyi tanır.

—Şunu da belirteyim ki, diye ekliyor Marc, insanın kendi hakkında doğru bir kanı edinmesi, kâğıt üzerinde yarattığı hakkında bir kanı edinmesinden daha kolaydır. İnsan televizyonda kendini izlediğinde, ya da radyoda kendini dinlediğinde bir yabancı gibi yargılayabilir... oysa yazılı şeyler için, müzik ya da edebiyat, insan hiçbir zaman yapmak istediğini tamamen unutamaz... gerçek olarak ne yapıldığının farkına varmayabilir. Buna karar verecek hiçbir alet yoktur, alkışın süresine bakmaktan başka, eh o zaman da çok geç olur.

—Ne meslek! diyorum.

Kaniş köpeği soluğunu ayaklarımın üzerine doğru üflüyor. Yerinden kalktı ve masa örtüsünün altında burnunu dizlerime dayadı. Tatlı hayvan! Masanın altından yavaşça kafasını okşuyorum. Temizlenmesi gerekirdi bu hayvanın, pek iyi bakılmamış... "Buraya gel!" diyor sahibi ve köpek onun ayaklarının dibine geri dönüyor.

—Hanneton müthiş bir piyanisttir, diyor Marc ve işini iyi bilen bir adam, pek fazla bağırıp çağırma ona, yerine birini bulmak zor olur.

—Ne yapmamı istiyorsun, yani!

Öfkeleneceğimi hissediyorum.

—Biliyorsun, yaşamını kazanmak için seninle çalıştığı saatleri var sadece... Onu kovacak olursan, intihar edebilir, kesin.

—Ama Marc, ben bu dünyaya...

—Sinirlenme... Böyle söylüyorsam, geçen defa onu kapının önüne koyduğunda bunu bana ima etmişti! Bir kez daha geç kalmıştı. Ne yaparsın, ruh sağlığı bozuk, doktoru söyledi bana...

Yanıtlamıyorum, söylenecek çok şey var. Ya bir de Marc'a, Hanneton'un bir gün bana ne sorduğunu söylesem: "Bana neden bu denli kibar ve tatlı davranıyorsunuz? Bana âşık mısınız yoksa?" Solgun çehresi, örümcek misali gözleri, bir ustura darbesiyle kesilmiş gibi görünen ağzı, temizliği kuşkulu dişleri, kamburlaşmış sırtı ile her şeyinden tiksiniyorum; ve birden bu cesareti buluyor!.. Yo, cesaret değil, küstahlık!... Bu solucana âşık olmak mı! İşte şimdi de psikanetikliği yani ruhsal argınlığı çıktı ortaya. Ruhargını bir solucan.

—Param olsaydı, diyorum, ona bir gelir sağlardım, artık ona acımamak için...

Marc bu konuyu kapatmayı yeğliyor. Köpek yine masamızın altına gelmiş yavaşça ve burnuyla dokunuyor dizlerime, sessiz ve dostça dokunuşlar. Karşıdaki güzel kadın rujunu çıkardı. Masasındaki erkeklerden biri "Hesap" diyor. Gidişlerini kaçırmamam gerek, bu kadın nasıldır acaba, görmek istiyorum, boyu, bacakları... Dalmışım. Masada kahveden arta kalan bir şeker parçasını alıyor ve köpeğe uzatıyorum, kapıyor ve kıtır kıtır yiyor...

—Köpeğimi doyurma görevini vermemiştim size...

Bu derin öfke cümlesini önce şaşkınlık içinde duyuyorum... sonra sözcükler yineleniyor, yankılanmaya başlıyor, bir katedralde olduğu gibi kafamda çanlar çalıyor: "Köpeğimi doyurma görevini vermemiştim size! Köpeğimi doyurma görevini vermemiştim size..." Yan

masadan bunu söylemek için bana doğru dönmemişti bile, hâlâ önüne bakıp duruyordu... İnsanlar bunu duymuşa benzemiyorlar, konuşmalarını sürdürüyorlar, şef, mutfak kapısından sakin sakin müşterilerine bakıyor... Bana gelince, dünya tepeme çöktü... Sanırım bu, nefretin son perdesidir. İki dakika önce, şurada, rahattım, tatlı bir köpek vardı, herhangi bir masa komşusu... Ne yaptım ki, ama, ne yaptım? Ne korkunç, ne saçma bir olay... Lokanta mahşer günü havasından sıyrılınca, karşıdaki masanın boş olduğunu fark ettim... Onları çıkarken göremedim, güzel kadını ve ona eşlik edenleri.

—Ne hödük şu köpekli adam, diyor Marc arabada. Belki de köpek hastaydı ve şeker yememeliydi.

—Olabilir. Zavallı hasta kaniş...

İnsanoğlu, belki de sanıldığı kadar kötü değildir. Şan ve şöhret arıyorsa, belki de egemen olma, üstün gelme duygusundan değil de, sevgi gereksinimi duyduğu içindir. Bir şarkıcı için beğenilme arzusu doğaldır... Yaşamımın en güzel anları, seviliyorum kuruntusuna kapıldığım zamanlardı, en kötüleri ise, insanları düş kırıklığına uğrattığım, beni saran sıcak dalgaların çekildiği ve kahrolası benliğimle baş başa kaldığım anlardı. O durumda düş kırıklığına kapılırdım, ne de olsa her zaman bir şeyi, bir kimseyi size yeğlerler: Başka bir şarkıcıyı, aileyi ya da bir bilardo partisini... yazık! Mesleği, halk tarafından sevilmeye, halkı büyülemeye çalışmak olan bir sanatçı için üzücü nitelikler bunlar. Bunca çaba göstermek istemiyorum, beni olduğum gibi sevin! Ne aptallık... Ve "köpeğimi besleme görevini vermemiştim size" diyen biriyle karşılaşınca öylesine perişan oluyorum ki, çalışma gücü bile bulamıyorum. Lanet olası küçük sevimli köpek... Yetenek vardır, bu doğru, ama onun da türlüsü, onun da bin türlü olasılığı var.

İçten müdahaleler, kazalar, davranışınızı yönlendirirler: Bir şarkıcı sesini yitirirse, artık yetenek, irade, söz konusu değildir; savaşılacak, yenilecek oyuncu olacak bir şey kalmamıştır artık... Ama kaderin oyunları daha karmaşıksa, yaşama şekil vermek güçleşir ve işler öngörülenden farklı olmaya başlar. Bu kez, kuşkusuz, söz konusu olan iradedir... Başarılarıma nasıl inanayım, nasıl beğenilmeye çalışayım, bunun gibi komşular varken... Tiksiniyorum... Gene de üzerinde durmamalıyım. Öyle bir düş kırıklığına uğradım ki, her şeyi ters algılıyorum...

Küçük arabamla Paris çevresinde ağır ağır dolaşmaya çıktım. Bir felakete neden olmak istemiyorsam sakinleşmem gerekiyordu. Marc bile, o bile...

Marc'ın benim için çabalaması, bana şarkılar yazıp şarkılar araması, ileride bir sözleşme yapılabilir mi diye zemin yoklaması, araba kazasından sonra kendime gelmeye çalışırken benim unutulmamam için gazetelere haber ve resim göndermesi... Bütün bunları izlemek ve bunlarda yalnızca bir fidye, bir bedel görmek... Neyin? Hangi suçun?... Onu yönlendiren nasıl bir vicdan azabıdır?... Çünkü aşka, aşk denen şeye inanmıyorum. Bugün inanmıyorum.

Otoyoldan gidiyordum ve herkes beni solluyor, arkamdan korna çalınıyordu. Ağır ağır dolaşıyordum; bayırların, güzel ağaçların arasına, bunlarla bütünleşmiş tekerleklerimi cilalamış, pırıl pırıl, uygar kırlara sürüklüyordum. "Ah! Hanımefendi, diyordu günün birinde bir taksi şoförü, kavşaksız yollar olsa!" Nasıl da gülmüştüm bu "kavşaksız yollar" için... ama sersemce bir şey, kendimdim bu kavşaksız yollar, işte ve yeni bir şey bu. Şunu da söyleyeyim ki, kazada ölünürse sağlamına ölünür, hemen kocaman bir yığın oluşur. Bir otoyolda durulmamalıdır, bir kaza için bile olsa: En küçük bir duraklamada, arkadan gelenler, hepsi üst üste binerler. Sağ şeritten gidiyorum, diğerleri geçsinler diye. Garip tir, geçirdiğimiz kazadan sonra arabaya binmeye korkmadım, kaza daha çok görüş açımı, yaşama karşı duygularımı, yaşamla olan ilişkimi etkiledi. İnsanların benim başıma bir kaza getirmelerinden korkuyorum: Hanneton'un, kanişin sahibinin, Marc'ın, herkesin.

Arabayı sürüp gidiyorum. Arabam metalden bir şilte sanki, yumuşak yaylı, pulman koltuğu gibi, beşik gibi, fena halde sarsıyor alttan alta, dayanılması zor, çok zor. Ben bununla yetiniyorum, bacaklarımın yerini tutan dört tekerim var ya, memnunum.

Kendime bir amaç edindim: Kuzinim, Emma teyzenin evlenecek olan kızı için, Paris civarındaki antikacılarda küçük veya büyük bir armağan aramak. Antikacılar çok, eski çiftliklere yerleşen Paris'liler ve yeni yapılmakta olan evler için. Mallarını satmakla bitiremiyorlar, yeni eşyalardan eski yaratıyorlar. Zaten yeni olan nasılsa eskiyecek ve yarın ya da en geç öbür gün antika oluverecek. Bunları dert etmiyorum kendime.

Fırsat çıkınca sıkı pazarlık yaparım. Pazarlık yapmazlarsa beni sevindirmek istemiyorlarmış, beni sevmiyorlarmış gibi gelir bana. Bana armağanlar verilsin isterdim. İnsanların *satmalarını* anlayamıyorum, bütün bu eşyaların *verilmesi* gerekirdi, insanı biraz, hatta fazla yoksun bırakacak olsa bile. Bu, pek de paylaşılması gerekmeyen bana ait bir duygu; insanların birbirlerini sevindirmeye çalışmaları gerekirdi. Bunları söylemek bana yakışıyor, bana, benim gibi bir bencile. Ancak, bencil olmayan bir meslekte çalışıyorum: Başkalarını sevindirmek. Bunun için para veriyorlar. Ne yazık ki! Hatta sevindirebilme derecesini, karşılık olarak verdikleri para ile ölçüyorlar. Sevindirmekten başka bir karşılık almadan şarkı söylediğimi düşlüyorum... "Kes anırmayı!..." diye bağıracaklardı. Hayır mutlaka bir kıstas olmalı... Para, belki de.

Kuzinimi sevindirmek için fazla param yok. Emma teyze için de bir armağan bulabilseydim memnun olacaktım; Paul amcanın geldiği akşam saçlarını tarayamadım diye hakkımdaki kötü düşünceleri silebilmek için. İki-üç antikacı dolaştım zaten, bunlar Paris'te olanlardan daha pahalı. Küçük bir yöre olan H...'da biblolar konusunda uzman olan bir antikacının olduğunu söylediler, çünkü şimdiye kadar gördüklerim özellikle antika masalar, banklar, büfelerdi. Canım sıkılmaya başladı. Hatta canımın sıkıntısı da geçti, artık antikacı görmek istemiyorum, eve dönmek istiyorum. Bu başıboş geziden elde ettiğim şey, eve dönme arzusu.

H... küçük bir kasaba. Bir kilise, üç eski ev, bir otel, bakkallar, boya satıcıları... Garın yakınında antikacıyı buluyorum. Oldukça sıradan bir evin önünde arabamı durduruyorum. Evin ne yaban çiçekleriyle dolu bahçesi, ne ağaçların altında zamanın yıprattığı heykeller, ne taştan banklar var, ne de basit, ovulmuş bakırdan leğenler duruyor tokmaklı kapının önünde. Gösterişi sevmeyen biri, herhalde. Orası olduğunu düşünüyorum; kirli bir duvar üzerine iri harflerle boya ile yazılmış ve öylesine solmuş ki ancak tahmin edilebilen "Antikalar" sözcüğü yüzünden.

Birkaç basamak çıkıyorum, kapıyı açıyorum ve iyice çekilmiş eski bir kadife perdenin önünde buluyorum kendimi. Perdeyi itmeye, kaldırmaya çalışıyorum ve her şey, perde, korniş, hepsi birden kafama iniyor. Elbette bağırmaya başlıyorum, ciyaklamalar yanıtlıyor beni. Biri havlıyor, biri haykırıyor, ama bu tozlu, ağır, boğucu yükten beni kurtarmaya kimse gelmiyor... Sonunda kendi çabamla kurtuluyorum ve kendimi bir koridorda buluyor, çok küçük ve bana karşı öfke dolu bir köpekle karşı karşıya geliyorum. Ona güzel sözler söylüyorum ve kötü bir şey olmayacağını umuyorum. Sonra, köpeğin homurtularını geride bırakıp ilerliyorum ve:

—Kimse yok mu, diye bağırıyorum.

—Eveet! Bu taraftan...

Sağımdaki bir kapıyı açıyorum ve antika eşyalarla tıklım tıklım dolu bir odada buluyorum kendimi. Dipte, kiraz ağacından yapılmış büyük bir yatak, oradan buradan sarkan çarşaflar, yatakta biri var, yani bir kadın var içinde, saçı başı dağınık, hırkalarla örtünmüş... Yaşı belirsiz... Yanı başında bir lazımlık, dolu, Tanrım! Bir başucu masası, uzun süredir ele ne geçmişse üzerine konmuş.

—Sizin için ne yapabilirim? diyorum şaşkınlık içinde ve bu kişinin bir polisiye roman cesedi olmadığına şükrederek.

—Kendinizi ne sandınız siz, diye yanıtlıyor kadın. Dükkân öbür tarafta. Koridoru geçin, karşıdaki kapıyı açın ve bu kapıyı da kapatın.

Bana söyleneni yapıyorum. Öbür tarafta rustik masalarla, banklarla, büfelerle, bakır şamdanlarla, demir ocak ızgaralarıyla dolu büyük bir oda buluyorum. Başıma bir şey gelir korkusuyla duruyor ve kıpırdamadan bekliyorum. Çok solgun yüzlü bir genç beliriyor... Dikkatlice kımıldıyorum. Beklenmedik bir şey olmuyor. Birkaç fiyat soruyorum: Fiyatlar, Faubourg Saint-Honoré'deki en pahalı antikacılarınkinden daha pahalı. Solgun çehreli genç bana kapıya kadar eşlik ediyor. "Tepeme düştü" diyorum... "Bir şey değil, diyor, her defasında aynı şey olur." "Hoşça kalın, bayım" diyorum. "Güle güle, hanımefendi" diyor.

Arabamda, kavşaksız yolda heyecanımı yatıştırıyorum. Gülüyorum. Beni sollayan insanlar, deli olduğumu sanmışlardır, yanımda birlikte güldüğüm birini görmeyince. Ben ancak yalnız olduğumda iyi gülerim, tanıdığım insanlarla benim gülme nedenlerim aynı değildir. Ailem yok: Aile, aynı şeylere birlikte gülen insanlardan oluşur.

Marc, koca Paris'in karşısında rahat bir koltuğa yerleşmiş, beni bekliyordu. Boş ve dalgın bakışlarından, içinden şarkı mırıldandığını anlıyordum. Beni bekliyordu derken, sözün gelişi, çünkü bana baktı ve "Tararam-tam-tam" dedi. Sonra ayağa kalktı ve bu tararam'ı piyanoda tekrarladı, daha sonra masanın üzerinde duran nota kâğıdına geçirdi. En sonunda da bana gülümsedi ve yeniden koltuğuna yerleşti. Gene de, "Geldin mi?" diye sordu.

Yatak odasına gittim üstümü değişmeye. Yemeği hazırladım ve masayı mutfağa kurdum. "Yemeğe geliyor musun?" diye seslendim. Geldi, bir kez daha gülümsedi

bana, yerine yerleşirken. Geziden bir olay anlatmaya yeltendim:

—Biliyor musun, başıma perde düştü, bir antikacı dükkânında...

—Ya!...

Sahanda yumurtayı yemeye koyuldu. Tamam, bugünlük bu kadar.

Günlük tutacak bir insana benzemiyorum... Aslında aklımdan geçirmiyorum. İçine yazacak önemli bir şeyim olmayacak. Ünlü kişilerle karşılaşmalarım mı?... Çok sayıda ünlü kişi tanırım, bu doğru. Yıldızlar, yakından görüldüklerinde, otların arasında şebnem damlacıkları gibi güzel parlayan ateşböcekleri kadar çirkindirler. Işık kaynakları, sahne, projektörler, bunların nasıl yapılmış olduklarını bir görseniz... Verilen ışık ve onun aydınlattığı şeydir önemli olan... Ve bunu herkes görür. Siyasi olaylar mı? Bu konuda ancak saçmalayabilirim, gazete bile okumam.

Geriye, insanın kendisiyle yaptığı söyleşinin sırrı kalır. İki göz arasında. Bir mermi ya da bir kırışık gibi. Ben işte yalnızca böylesi bir özel yaşam için yaratılmışım. O yüzden sahne hiç de bana göre değil. Yalnızca gölgeyi seven, dikkat çekmeyi sevmeyen ben, sahne ışıkları arasında ortaya çıkarım, ister istemez göze batarım. O zaman küçülür, küçülürüm, sanki savaş alanında, düşman ateşi karşısındaymışım gibi: Gizlenmek için en ufak bir siper yok. Beni görürler! Tepeden tırnağa görürler... Trak mı? Hayır, hiç değil. Bana asla korku girmez. Bir idam mangasının karşısındayken trak girdi diyebilir misiniz? Kendimi bırakırım. Kendimi terk ederim ve sahnede, bu ölüm saçan sıraların önünde yalnızca ruhsuz bedenimi bırakırım. Bana erişemezler artık, darbelerin dışındayım. Hadi bakalım. Şarkı söylüyorum.

Sanatçıların başarı peşinde koştukları söylenir. Aslında sevginin peşinde koşarlar: Başarı, evrensel sevgidir. Meçhul Asker anıtının meşalesi üzerinde sahanda

yumurta pişirerek de üne kavuşabilirsiniz, ama başarıya değil. Kendinden söz ettirmek, ünlü olmak, size sevgi getirmez.

Şarkı söylerim. Sevindirmek, hoşa gitmek, baştan çıkartmak, kendimi sevdirmek isterim. Alkışları dinlerim... ve onlara inanmam. Bende içtenlik duygusu uyandırabilmesi için salonun alkıştan yıkılması gerekir. Ama niye yıkılsın ki? Hoş ve doğru bir sesim var, kusursuz olduğuna inandığım bir diksiyon; kimseyi öykünmem. Bedenimi kullanmayı yavaş yavaş öğrendim ve şarkı söylerken artık kazık gibi çakılıp kalmıyorum halkın karşısında. Şarkılarımı sanki evimde yalnızmışım gibi söylüyorum: Saçımı tararken, patates soyarken, Marc'ın çoraplarını onarırken... Sahne üzerinde yukarı aşağı dolaşırım, mikrofonu peşimden sürükleyerek, piyanonun çevresinde dönerim, otururum... Bana eşlik eden Hanneton gözleriyle yer beni. Sonunda alkış payımı ve güzel ücretler alırım. Öyle göz kamaştırıcı miktarda değildir, hiç de olmayacak. Üzülüyorum, çünkü beni sevmelerine öyle çok gereksinimim var ki. Bir yazar, bir ressam, sahip olduğu düş gücüyle, öldükten sonra da başarılarının süreceğini söyleyebilir, ama bir yorumcu? Bizim için sevgi ya hemen gelir, ya da hiçbir zaman.

Evet, bu meslekte alçakgönüllü olmak, iddiasız olmak, yeteneksiz olmak kadar zararlıdır. İnsan kendi inanmadığına başkalarını nasıl inandırır? Utanarak şarkı söylerim. Özür dilercesine: Önem vermeyin, kötüyüm, kötü söylüyorum ama çabuk bitecek. Hoşa gitmeye çalışmak, bu koşullarda...

Bana moral vermek için Hanneton'dan ve kuşkusuz Marc'tan başkası yok. Sahneye girmeden önce Hanneton'a bakarım, bu iyi gelir bana: Hanneton, sessiz ve bir sirk atı gibi heyecanlı, orada durur, oraya çıkmamak diye bir şey olamayacağını bilir ve zaten bu işi sever de, hayvanca, bir at gibi. Gösteri pistinde soytarılık

yapmak ayıptır; onun aslında bozkırda dörtnala koşması gerekirdi, özgür ve vahşice ama ne yapalım ki pist ile yetinen utangaç bir gururu var. Ah, bir içmeseydi... özgür, vahşi ve ünlü olurdu! Sıra bizde... Şarkılara doğru ileri...

En çok memnun olan Marc'tır. Kendi şarkılarını söylememe bayılır ve kendi şarkılarını çok sever. Başarılı olduğumuzu söyler, bu başarı ona yeter, mutlu olması için Edith Piaf olmak gerekmez. O memnundur, olanla yetinir. Karısıyla yetinir, olduğu gibi; kazadan sonra alınan 404 arabasıyla yetinir, alkışlarla, iyi ücretlerle, plakların satışıyla, Paris civarında satın alacağımız küçük evle yetinir. Uzun kollarıyla çevreme öyle bir kale örer ki, bana erişmek için onun bedeninin üzerinden geçmek gerekir. O halde?... O halde hiç. Ben hep nankör ve bencil oldum...

İyi yürekli hocam Bay Thomas'ta rastladım Marc'a. O sıralarda konservatuvarda okuyordu. Zaten çok bilgiliydi, birçok ünlü kişi için hayvan gibi çalıştı: Nota hatalarını düzeltti, *rewriting* yaptı, orkestrasyon yaptı. Çoğunu yapan azını da yapar misali, Marc, büyük yorumcular için imzasını attığı şarkılar bestelemeye başladı: Kendilerine lokomotiflik yaptığı bu yorumcular, telif haklarından ve şarkıların başarısından gelen kazancın yarısını almak istiyorlardı. Ama şimdi Marc isim sahibi ve bana sahip, dolayısıyla imzasını atıp artık tek başına parasını alabilir.

Bay Thomas, Marc ile bana karşılıklı meziyetlerimizi övmeye gerek duymadı. Birbirimizden hemen hoşlandık ve birkaç yıl sonra da evlendik. O arada aşklarım ve âşıklarım oldu, bir hayatım... Marc her zaman yanımdaydı; ancak acı çeken ve sızlanan reddedilmiş bir âşık gibi değil, ama kendinden emin bir insan gibi: Önünde sonunda birleşecektik. Bugün otuz yaşındayım ve evleneli dört yıl oluyor.

Marc, şu koca sakallı öylesine güven vericidir ki, onunla her zaman, her şey bir çözüme ulaşır, onu hiçbir şey şaşırtmaz, o herkesi tanır ve herkes de elini onun sıcak eline bırakmaktan mutlu olur... Çalıştığı Radyo'daki insanlar, orada rastladığı sanatçılar, programa çıktığım tiyatro ve kabare kulislerindekiler, hepsi de arkadaşlarıdır onun; sakıncaları da dahil olmak üzere çok iyi bildiği ortak çalışma arkadaşlığı sayesinde kendini her yerde evinde hisseder. Leb demeden leblebi anlaşılır, hep birlikte içmeye gidilir... Bu âlemin dışında engin bir dünya var ve bir de ben varım, ben: çocuğu, karısı, arkadaşı, meslektaşı. Marc için ne ifade ettiğim bu tanımlama sırasına göredir. Mutlaka beni aldatıyordur ve kuşkusuz bunun hiçbir önemi yok ve ben de önemsemem.

Marc, birlikte yaşanması o denli kolay, öylesine az şeyle yetinen bir insandır ki! Her ikimiz de, ailemin de söylediği gibi, fazlaca bohemiz. Hem nasıl olmayalım ki, böylesine küçük bir evde oturup ikimiz de çok meşgul olunca. Geç saatlere kadar çalışırım, o yüzden öğleyin yataktan kalkarım; ev işlerimizi gündelikçim Jeanne yapar, hiçbir şeye dokunmama buyruğuna uyarak çalışır. Ara sıra Marc büyük bir şef gibi yemek yapar; geri kalan zamanda birkaç jambon dilimi ve soymak külfeti olmasın diye kabuğu ile haşladığım patateslerimle yetinir. Marc harika bir aşçıdır, ama öteki ev işlerinde yetenekli olduğu söylenemez. Bu alanda bir komedi entellektüelidir... eğer böyle bir komedi yazılmış olsaydı. Yapılacak iş için gereken aleti hiçbir zaman kullanmaz, onu gidip almaya üşendiğinden ya da nasıl kullanılacağını bilmediği için. Çivi çakmak için rahatlıkla bir şişe kullanabilir, yeri temizlemek için de bir diş fırçası ile kolonya. Zor dönen bir anahtarı çevirmek için kuvvet denemesi yapar ve halıdaki bir lekeyi çıkarmak için saf çamaşır suyu döker... Bütün tornavidalarımız, kutu a-

çacaklarımız, İngiliz anahtarlarımız Marc'ın bilek gücü yüzünden perişandırlar, çünkü kuvvetlidir de, hayvan!...

Günlük hayatta yumuşak, iyi kalpli, yardımseverdir, tıpkı bir Saint-Bernard gibi, ancak arabaya bindi mi, kötü insan oluverir. Çünkü Marc, müzik kulağı kadar iyi bir yön bulma yeteneğine sahip olduğunu sanır, o nedenle buyrukları yağdırır, bağırır: "Sağa! sola!" haritaya el koyar ve bir daha da bırakmaz... Kısacası, henüz yolunu bilmediğiniz bir yere Marc'la birlikte pikniğe gitmenizi tavsiye etmem. Bundan daha iyi bir sinir savaşı olamaz. Ama kuşkusuz herkesin bir deli yanı vardır, bunu kabullenmek gerek, yoksa hayat yaşanmaz olurdu.

Şehir dışına çıktığımız zamanlar, sık sık evlerinin yolunu öğrendiğimiz arkadaşlara giderdik. Ağaç altında yemek yediklerini gördüğünüz insanlardandık. Bir bahçede, bir ormanda kurulmuş bir masa görüntüsü kadar insana huzur veren, keyif veren bir şey olamaz. Marc'ın bu tür eğlenceler için özel bir yeteneği vardır. Ateş yakar, kendi buluşu yemekler pişirirdi, bir oyun başlatır, bir kutu çikolata ortaya çıkarır, bir şarkı söylerdi. Birlikte olmaktan keyif alan bir topluluktuk; yakınlaşmalar, yatma fasılları olurdu; şarkılar, aşklar, gösteriler, tasarılar, fikirler doğardı. Orada öylece kalınırdı, güneşin altında ya da gecenin içinde.

Bir yıl önce bir araba kazası geçirdik. İki ölü. Direksiyonda olan Marc'tı, ama suç onun değildi, kesinlikle değil. Çünkü sigorta parayı ödemeyi reddetmiyor. Önceleri arkadaşlar çılgına dönmüşlerdi, ama bu çok uzun sürmüyor. Komadan asla çıkamadım ve canım kimseyi görmek istemiyor. Marc, çok çabuk kendini toparladı, onun sadece ezikleri vardı.

Şöyle adamakıllı çalışmaya ne zaman başlayabileceğim? İyileşemiyorum, ne fiziksel yönden, ne de ruhsal

bakımdan. Kuşkusuz hep bencildim bugünkü gibi, ama bu beni üzmezdi şimdi üzdüğü kadar. Cadaloz, şirret, kötü karı! Cadılar Ödülü bana verilmeli! Gülümsemeler, gülmelerle dolu parlak günler nerede kaldı?... Gişedeki görevliyi ya da ceza kesme tehdidi savuran trafik polisini yumuşatmak için, Marc, "Clarisse, şu altın suratını göster..." diye fısıldardı bana. Şimdi ise, hemen saklanıyorum, işleri berbat etmekten başka bir şey yapmıyorum, her zaman. Bu halim sahne üzerinde nasıl olsun ki? Uygun şarkılar bulmaya çalışıyorum kendime, başka çarem yok.

Otuz yaşındayım ve daha şimdiden geleceğimin berbat olduğuna inanıyorum. Heine'nin şu dizelerini düşünüyorum:

Und nennt man die besten Namen,
*So wird auch der meine genannt...**

Gelin görün ki, en iyi isimlerin arasında benim adım anılmaz. Beni unutuyorlar, yavaş yavaş, emin bir biçimde. Marc'a rağmen sonum, herhangi bir huzurevinde mi olacak, yaşlı oyuncularla birlikte? Yavaş yavaş, emin bir biçimde... Ben Marc değilim, yetinmeyi bilmiyorum.

Bana ne oluyor? Ama neler oluyor bana?

Ve birden anladım! Bana ne olduğunu anladım: Kazanın, felaketin şoku, boş bir kutu misali sarsılan kafamın içinde birşeylerin yerini değiştirdi ve çiçek dürbünü yeni bir görüntü oluşturdu. O zamandan beri her şeyin, her varlığın sadece kötü, iğrenç, dayanılmaz, aptal, saldırgan, acınacak, kokuşmuş, iflah olmaz, pörsümüş yönünü görüyorum... Ve işte, bu korkunç âlemde yaşamak zorundayım. Ama en kötüsü, Clarisse olarak, şarkıcı olarak, kendi hakkımdaki görüşümdür. Artık beni dinlemeye gelmeyecekler. Kötümser sanatçılar şöyle

* ... ve en iyi isimler anıldığında
benimki de anılacaktır... –ç. n.

der: Salon yarı yarıya boştu; iyimserler ise: Salon yarı yarıya doluydu. En kötüsü de, ikisinin de salt gerçeği söylemeleridir. Bundan böyle, ben de "yarı yarıya boş" diyenlerdenim. Marc, şöyle der: "Şu kadar yaptık...", salon büyükse, ekler: "Bu güzel..."; küçükse, ekler: "Bu zayıf..." Hiçbir psikolojik sonuç onu kaygılandırmaz. Arabanın taksidini verecek para var, ya da yok.

Sakat mı kalacağım acaba? Kendimi, topallayarak sahneye çıkıyor görüyorum. Bu olasılık Marc'ın hiç aklına gelmiyor, o benim bacağımın içinde değil ki, bilmiyor. Doktor, zaman gerekli, dedi; Marc da doktorlara inanır, sanki doktorlar bilebilirlermiş gibi. Bastonu elimden bıraktım, bu doğru, ama acı çekiyorum. Marc eski arabamızı bana bırakıyor. Artık arabadan vazgeçemem, yürüyemediğime göre. Araba ile aylak aylak dolaşmayı öğreniyorum, tıpkı eskiden yaya dolaşırken yaptığım gibi. Ama bu zırhın içinden bakınca, dünya aynı dünya değil: Yarı yarıya boş görünüyor.

Ev satın almak istediğimizden, bir evi gezmeye gittim. Paris'e kırk kilometre uzaklıkta, yol boyunca uzanan bir kasabada. Satılık ev, yol kenarında değil, arka sırada, görünmüyor, bahçemsi bir avluyu çevreleyen L biçiminde bir bina. Evin bütün kapı ve pencereleri küçük ve bu avluya bakıyor, duvarlar ise kalın; yol üzerinde olmasına karşın evin arkası kör bir duvar. Bir hapishane. Gene de içeriye girdim; kireç badanalı duvarları kavlamış, alçak tavanlı ve loş büyük odalarda gezindim. Kendimi taş evyenin önünde düşlüyordum... Şuraya masa, koltuklar, büfe... Üst kata çıkan merdiven dışarıda, taş basamaklar yıpranarak oyuklaşmış. Yukarıda, çatı altındaki odalarda ılık bir hava var, ısınmış tozun şekerli kokusu yayılmış ortalığa. Yatak buraya, dolap oraya... Pencerelerden, avlunun ortasındaki bağımsız, dikdörtgen ambarın ötesinde tarlalar, tarlalar ve solucan gibi kıvrılarak giden dar bir yol görünüyor. He-

nüz büyük L harfinin kısa bacağını görmedim, alçak, tek katlı. Orada, hemen kapı girişinden birkaç büyük taş basamakla bir tür taş mahzene iniliyor. Gözlerim karanlığa alışıyor... Taş duvarlar boyunca bölmelere ayrılmış raflar ve içine dizilmiş malzemeler var... Öylesine beklenmedik şeyler ki, bunları tanımlamak için gözlerimle olduğu kadar zihnimle de uyum sağlamam gerekiyor: Bunlar çene kemikleri alçı kalıpları... sanırım yüzlercesi, binlercesi raflarda sıralanmış duruyorlar. Küçük mahzeni doldurmuşlar bana sırıtıyorlar, görünmez dudaklarını kıvırarak... Dışarı çıktım, çarçabuk, onlar üzerime atlamadan...

Noter, tam karşıda, yolun öbür tarafında oturuyor, büyük bir bahçenin ucunda. Noterin evi, yazıhanesi altüst: İnşaat var. Az kalsın bir alçı çuvalının üzerine oturuyordum, –sırası gelmişken söyleyeyim, çene kalıpları alçıdan yapılıyor: Noterin fena halde tepesi atmış... Ah, karşıki evi gezmeye gelen kişi miyim? Ve hemen, evinde yapılmakta olan ve anlaşılan onu çok sinirlendiren inşaat çalışmalarından yakınmaya başlıyor: Arşivlerini dağıtmışlar, çiçek tarhlarını ezmişler, işçiler işe başladıktan sonra çekip gitmişler... Çoktan bitmiş olmalıymış, sonbahar da gelip çatmış ve kalorifer daha yapılmamış... Neyse, gezdiğim evin konusuna geliyoruz. Evi satan genç bir çiftmiş, adamın ölümünden sonra geçerli olmak koşulu ile bir dişçiden satın almışlar... Ah, tabiî, bir dişçi! Çene kemikleri konusunda içim rahatlıyor, mağara adamı kalıntıları mı... sakın Gestapo bu mahzeni kullanmış olmasın... diye düşünmüştüm... Hayır, değil, sadece bir dişçiymiş, gerisi hayal ürünü. Oysa, bu evi sattıktan üç ay sonra dişçi öldü, diyor bana noter, hâlâ asabi. Genç çift için olağanüstü bir fırsat, ancak cinayet evinde oturmak istemiyorlar... Ne diyorum! Ne cinayeti? Noter cinayet diye bir şeyden söz etmedi. Fiyatı söylüyor bana. Kıyasıya pazarlığa

koyuluyorum... Noter benden nefret ediyor. Mal sahipleri şansları yaver gitti diye bu işten yararlanmasınlar mıymış. Kısacası, noterin asabi durumunu oldukça kışkırtıyorum ve ona katil muamelesi yapmadan bırakıp gidiyorum.

Aynı gün, güneşli bir tepe üzerinde küçük bir evi gezdim. Bir bebek evi; içine, bir saat kutusundaki mekanizma benzeri elektrikli bir tren yerleştirilmiş, büyükler için yapılmış bir oyuncak. Tren bir odadan ötekine geçiyor, özel olarak konmuş levhalar üzerinden merdivenleri çıkıp iniyordu. Ev boştu ve trende grev varmış gibi durdurulmuştu. Evi, yerli emlak komisyoncusu ile gezdim, trenlerin üzerinden atlayarak ve gözümü makaslardan ve trenyolu lambasından ayırmayarak. Emlakçıya yeniden geleceğimi söyledim.

Kavşaksız yolda arabamı ağır ağır sürüyor, insanın kendine uygun bir ev bulmasının zor olacağını söylüyordum kendi kendime.

Marc'ı piyanonun başında buldum. Akorlar yapıyor, şarkı mırıldanıyordu, tara-ram-tam-tam, sonra nota sehpasına eğiliyor ve bu tara-ram'ları inanılmaz bir süratle nota kâğıdına aktarıyordu. "Eski aşklaaar..." Sonunda: "Geldin mi?" dedi. Odama gittim, üstümü değişmeye sonra da mutfağa. "Yemeğe geliyor musun?" diye seslendim. Marc bir süre sonra geldi:

—Sana bunu göstermek istiyorum...

—Önce yemek yiyelim.

—Peki.

Bana gülümsüyor, çorbayı koyuyorum.

—Garip bir ev gezdim... çene kemikleriyle dolu...

—Ah, öyle mi?

Yeniden gülümsüyor bana ve çorbasının içine dalıyor. Konuşmadan yiyoruz çok çabuk, acele: Marc şarkısını dinletmek istiyor bana.

Şarkı çok güzel ve tam bana uyuyor. Ölçülerim üzerine yapılmış. En azından kazadan önceki ölçülerim üzerine. Canımın şarkı söylemek istemediğini, hiç istemediğini anladım sonunda.

Kaza sırasında, canlı, derli toplu varlığın, çökmüş, kırılmış nesneye yıldırım hızıyla dönüşmesi gerçeği ile burun buruna gelmiş olmam mı acaba bünyemi altüst eden? Belki de saçların birkaç saniyede ağarması böyle oluyordur? Bir anda, benim içim ağardı.

Marc olmasaydı, artık hiç şarkı söylememek çok kolay olurdu. Ancak Marc olmamış olsaydı, hayatımı kazanmak için benim şarkı söylemem gerekecekti. Her neyse, sürdürmem gerek. Hanneton her gün geliyor.

Şarkı söylerken canım sıkılıyor. Bana öyle geliyor ki yerimde sayıyorum, sanki şarkı beni bir yere götürmüyor, varmam gereken yere hemen varmışım gibi... Bir rol ile nelerin yapılabileceğini düşünüyorum bir "kişi" ile... Tiyatro oynamak. Hocam, Bay Thomas içimde birşeylerin var olduğunu ama bunları kullanmak istemediğimi söylerdi bana. "Belki, derdi, tiyatro seni bunları aşmaya, engelleri yıkmaya zorlayacaktır." Eskiden bundan bazen Marc'a söz ederdim, bu düşünce onu heyecanlandırır, hatta onu altüst ederdi: Kendisinin olmayan bu alana beni nasıl tek başıma salıversindi, pürüzleri düzeltemeyecek, çevrilen dolaplardan koruyamayacaktı beni... Nasıl olsa artık şimdi hiç yapamam. Bir şeye başlamak... Ne saçmalık! Sınırlar çok yakın. Ancak canım şarkı söylemek istemiyor.

Hanneton, her zamanki gibi saat beşte çıkageldi ve ben her zamanki gibi yorgun olduğumu söyledim. Bu kez olay çıkardı. Onun ekmek parası kazanmasına engel olduğumu, hiçbir şey yapmadan para alamayacağını, ne olursa olsun şarkı söylemeye çaba göstermem gerektiğini söyledi bana. Ona ikram ettiğim çaydan nefret

ettiğini de söyledi. Hanneton öyle zayıflamış ki, tencereye konmaya hazır bir tavuğa, cılız, kötü alazlanmış, morarmış bir tavuğa benziyor. Başımın etini yerken gene de bir fincan çayı midesine yuvarladı. Eğer artık çalışmamakta ısrar edersem onun hali ne olurmuş? Benim yüzümden, şarkı dünyası ile olan bütün ilişkilerini kaybetmiş, bütün yerler, bütün işler başkaları tarafından kapatılmış ve bu kargaşaya yeniden katılmaya da artık gücü kalmadığını hissediyormuş.

—Hanneton, dedim ona, bir kaza geçirdim ben.

Ona göre hep suçu kazaya atıyormuşum, aslında işler bambaşkaymış. Öyle mi? Peki, nasılmış? Ben de psikastenik, ruhargını olmuşum, kendisi gibi; bir de artık ne kendime ne de ona güvenim kalmış...

—Oh, diyor Hanneton surat asarak, bana güvenmediğinizi gayet iyi biliyorum... Örneğin, artık içmiyorum ama siz bunu pek fark etmiş görünmüyorsunuz.

Yanıtlamıyorum ve şöminenin sanki ateşi yanıyormuş gibi indirilmiş perdesine bakıyorum. Gözüm, Hanneton'un onarılmamış ayakkabılarının üzerine düşen çoraplarına takılıyor. Hanneton, şaşkın, bacağını indiriyor ve savunmaya geçiyor:

—Belki bana inanmıyorsunuz... Ama iki gün sonra size yeni bir takım elbise ve bir Güney Amerikalı'nınki gibi ayakkabılarla geleceğim...

—Öyle olsun.

—Zaten ne isterseniz yapacağım, yeter ki yeniden şarkı söylemeye başlayın... Ve de bana güvenin. Güvensizlik içinde yaşanmaz.

Kendime çay dolduruyorum. Canım şarkı söylemek istemiyor. On farklı şeyi aynı anda düşünüyorum. Bunların arasında Hanneton'a yeniden güvenmek isteyişim, ancak onu burada olduğu gibi görünce ona pek de güvenemeyişim... Bir gazete alıyor ve arkasına saklanıyor:

—Bécaud, bir zafer, diyor...

Şarkı mırıldanmaya koyuluyorum: "Bir dostun yokluğu..." Sonra:

—Gelin, Hanneton... diyorum.

Bir sıçrayışta piyanoya geçiyor, ben de onun yanına oturuyorum, bankın üzerine... ama hemen kendini kaybediyor ve ben de kalkmak zorunda kalıyorum. Bu ne işkence, böyle! Ah, bencil olmaktan çekinmeseydim onu nasıl da kapı dışarı ederdim, beni usandırmak ve kendine acındırmak neymiş, anlasın diye.

Odanın içinde dolaşıyor ve pencerenin önünde duruyorum Paris'e bakmak için, yağmur altında, tüvid bir kumaş gibi kırçıllı; ön planda, yağmurun selofanı ile örtülmüş düzgün ve parlak bir dam... Camların üzerinde damlacıkların titrek izi kalmış. Yeniden şarkıya başlıyorum, sırtım Hanneton'a dönük ve elbette o da bana eşlik ediyor. Marc için olmasaydı onu kapıya koyardım, mutsuzluk neymiş öğrensin diye.

—Yo, yo! diye bağırıyor Hanneton, bunu baştan alın... Bir kez daha! Mükemmel!..

Çalışıyoruz. Ondan oldukça uzakta duruyorum.

—Görüyorsunuz işte! diyor Hanneton ayağa kalkarken.

Ne gördüğümü bilmiyorum. Saat sekiz olmuş ve yorulmuşum. Ayakkabılarımı çıkardım ve bir halıdan ötekine atlayarak yürüyorum, üç halı arasında kalan kırmızı, soğuk karo fayanslara basmamaya özen göstererek. Evde, içinde çalışılan bir odanın hoş dağınıklığı vardır. Bütün ışıkları yakıyorum... Çoraplarla sahneye çıkabilseydim, daha iyi şarkı söylerdim.

Bir deri koltuğumuz var, Hanneton kendini bırakıyor oraya.

—Yemeğe kalabilir miyim?

Yo, yo... artık dayanamıyorum. Birşeyler arıyorum, reddetmeyi dengelemek için... Ondan bir yardım rica etmek... ona güvenmek...

—Bu akşam olmaz... Çıkacağız. Sizden bir yardım rica edebilir miyim? Arabanın taksidini mutlaka ödemem gerek yoksa başımıza iş açılır. Bugün artık çok geç, ama yarın bunu benim için yapabilir misiniz?

Hanneton gülümsüyor ve elimi öpüyor. Bu da tüy dikiyor! Taksidin hiç acelesi yok, geç kalmış değiliz, ama ona teklif edecek bundan başka bir şey bulamadım. Parayı getirmeye gidiyorum, yüz bin frankı Marc bu sabah getirmişti. Çek verebilirdim ama Hanneton için peşin para daha uygun olurdu. Ondan bir yardım istiyorum ve parayı ona emanet ediyorum... O bunu pek yutmuyor, ona iyi davranmaya çalıştığımı anlıyor... Genellikle ondan yardım istemem ve ona yüz para bile emanet etmem, gidip içer kuşkusuyla. Elimle saçlarını okşamak isterdim ama bu fazla olurdu. İ.D.'mi (İyi Davranış) yaptım, bugünlük yeter...

Bunun üzerine Marc çıkageliyor ve ilk cümlesi,

—Ah, ne şans, bugün dışarıya çıkmak zorunda değiliz! dışarıda boğuluyor insan... Hadi, güle güle Hanneton! oluyor. Hanneton bırakıp gidiyor önüne bakarak.

—Bakalım, diyor Marc, bu gece gitmek için hoşumuza giden neresi var? Kendini göstermelisin biraz, canikom...

Bacağımı denemek istedim. Marc Opera Avenüsü'nde bıraktı beni. Radyo'ya gidiyordu, ona başımın çaresine bakacağımı, taksi bulacağımı söyledim. Caddeyi aşağı doğru yürüdüm, yavaş yavaş, yürümenin tadını çıkararak, avare gezinerek. Yön, hız değiştirmek, duraklamak, bir kafede oturmak, avare düşüncelerin peşine takılarak, tıpkı bir köpeğin gidiş geliş nedenleri kadar tutarsız ve gizemli davranarak. Çok yavaş yürüyordum, sanki olanaklarım ölçüsünde değil de, canım böyle istiyormuş havası vererek.

Çok kısa süre sonra insanlara çarpmaya başladım. Dengemi bozan, ışık ve gölge çukurlarıymış gibi geliyordu bana. Hareket eden, ayrı ayrı ya da birlikte kımıldayan her şey, eskiden dendiği gibi, bir *Lunapark* misali. Soluk almak için vitrinlerin önünde duruyordum, ancak bu akşam, nesneler, eşyalar, satılan mallar her zamankinden daha çabuk etkiliyordu beni: Bu yığınlar beni rahatsız ediyordu, kusmak, bırakıp kaçmak gelmiyordu içimden. Nasıl oluyor da zararsız nesneler beni bu duruma getirebiliyordu, bunu hiç açıklayamadım kendime. Bunların ardında olan ölçüsüz çabalar, girişilen onca zahmetler bana iğrenç bir acıma duygusu veriyor. Yoksa bu duyguyu veren seçim yapma şaşkınlığı mı? Her neyse, bu nesne dağlarının önünde iştahım iğrenmeye dönüşüyor. Caddenin ucuna yaklaşıyordum, Théatre-Français'nin yakınına, perişan halde. Bir taksiye binmenin zamanıydı artık. Çeşmelerin çevresinde açan çiçekler misali lambalarla donatılmış şu yusyuvarlak adacığın üzerindeki taksi durağına yöneldim, ancak taksi yoktu ve

büyük bir kalabalık araba bekliyordu. Daha yoğun başka bir kalabalık da, otobüs bekliyordu. Adacığın çevresindeki alan, öfke ve sabırsızlıkla homurdanan araçlarla tıka basa doluydu. Işık-gölge oyunu devam ediyordu ve ben de, tıpkı maçta bir futbol topunun tekmelerden uzağa kaçmak istemesi gibi bu kalabalığın içine girmiyordum. Bu devasa Paris stadyumunda geberip gidecektim ve kurtarıcım olabilecek taksi, gelmek bilmiyordu. Otobüsler, bekleyenleri yaya bırakarak geçip gidiyorlardı. Taksi bekleyenlerden bazıları umutsuzluğa kapılarak kendilerini araba selinin içine attılar. Bir an kaybolup yeniden ortaya çıkıyorlardı. Genç bir adam elinde valizi ile yanımda uzun süre beklemişti, aniden koşarak uzaklaştı... o da ne? Saint-Honoré Sokağı'nda işte yeniden görünüyor: Bizleri atlatmaya çalıştı sadece, belki durağa girmeden bir taksi yakalarım diye. Bulamadı. İyi oldu. Acelesi ne? Nasıl olsa trenini kaçırdı zaten...

Karşıda, *Régence*'ın vitrinlerinin ardında insanlar aperitiflerini yudumluyorlar, sakin bir biçimde. Acaba gitse miydim oraya? Ah, oturmak... Bir taksi! Hücum... ve anında taksi yok oluyor. Ne yapsam acaba? Marc'ı arayıp beni gelip almasını mı söylesem? Bu saatte eve dönmemiştir daha, arabasıyla biryerlerde tıkanıp kalmıştır. Beklemeyi sürdürüyordum. Bir kaygı yumağı boğazımı tıkıyor.

Adacık boşalıyor, sabırsızlar yaya olarak gittiler; becerikliler, atikler, güçlüler de taksi ile. Benim beklemekten başka seçeneğim yok. Bekliyorum... sonunda ortalık sakinleşecek. Durakta benden başka bir kadın daha var bekleyen. İşte bir taksi! Koşuyorum, topallayarak... öteki kadından önce yetişiyorum. Şoför taksimetreyi siyah bir örtü ile örtüyor...

—Ne yana?

—Montmartre'a gidiyorum... diyorum soluk soluğa. Arabadan iniyor ve bana:

—Sıçmaya gidiyorum, diyor.

Korkunç derecede şaşkınım:

—Bunu bana neden söylediniz? Ben size bir şey yapmadım ki...

Öteki kadın geliyor, aceleci.

—Nereye gidiyorsunuz? diye bağırıyor uzaktan.

—Sıçmaya gidiyorum... diye tekrar ediyor şoför.

—Nereye, nereye? diye soruyor hanım, umutla.

Şoför kapıyı çarpıyor, sırtını dönüyor, karşıya geçiyor ve köşedeki kahveye girip kayboluyor.

Usulca arabadan dışarı süzülmekten başka yapacak şey yoktu. Kırmızı ışığı bekledim ve arabaların arasına sokuldum, yeşil yanınca zaten karşıki kaldırımdaydım ve ardımda kopan fırtına bana sadece ucundan dokundu. Peki şimdi? *Univers* ve *Hôtel du Louvre* arasından caddenin öbür tarafına geçmeye çalışacağım, kim bilir, belki de otelin önünde bir taksi yakalayabilirim... Yayalar, geçin. Yolun ortasına kadar gitmeye ancak vaktim olmuştu ki, arabalar yeniden arkamdan, önümden hücuma geçtiler... Sanki tehlikesiz bir yerdeymiş gibi orada duran polisin yanına koşup gittim, panik içinde: Onun yanında olursam beni daha iyi görürler, kolayca ezmezlerdi.

—Geçitten... diyor polis ve kızgın suratını bana çeviriyor. Sonra dikkatle bana bakıyor:

—Sizi televizyonda mı gördüm ben?

—Olabilir.

—Şarkı söylersiniz, değil mi?

—Evet, öyle.

—Ezilmeyin sakın...

Koruyucu pozunda elini omuzuma atıyor.

—Bir taksi istiyorum... Bekledim, bulamadım.

—İşte!

Ve mucize kabilinden, bir taksi beliriyor, gerçek bir taksi, boş. Polis onu durduruyor ve binmeme yardımı ediyor.

Yukarıya, eve vardığımda Marc beni gözlüyordu:

—Merak ettin mi?.. Taksi bulamadım da.

—Evet... Mesele bu değil.

Marc koluyla omuzlarımı sarıyor. Halinde bir gariplik seziyorum ama öyle yorgunum ki üzerinde durmuyorum, ayaklarımı pabuçlarımdan çıkarıyorum, onları orada, holde bırakıyorum, yatakodasına kadar sürünerek, kendimi yatağın üzerine atıyorum, biraz inleyerek... Marc yanı başımda, ayakta duruyor.

—Dinle, diyor. Hanneton'u para ödemeye yolladın mı?

—Ne? Ne parası? Ha, evet... Şu yüzbin frank... taksidi ödemek için... Tanrım, Marc, daha sonra anlatırsın... bırak da soluk alayım! Bir saat, iki saat bekledim, taksi yoktu...

—Dinle, diyor Marc, konu bu değil... Hanneton annesinin tuvaletinde kendini asmış...

Yatmaya devam ettim, sadece başımı kımıldatıyordum, tonlarca ağırlık vardı üzerimde...

—... Onu indirmişler. Kendini kötü hissediyor. Parayı kaybettiği için bunu yaptığını söylüyor...

Başımı kımıldatıyordum. Hanneton yaşıyordu, bu iyi. Kafayı çekmeye gitmiş olmalı, domuz.

—Paranın bir kısmını alıp içmeye gitmiş olmalı, diyor Marc, yüksek sesle, ve işte sonuç... Başımıza kaldı şimdi, birden zannettim ki taksidi ödeyecek para kalmadı.

Ben sadece kendimi düşünüyordum. Bacağım korkunç ağrıyordu, bağırtacak kadar ve Marc bana kızgındı, Hanneton'a yüzbin frankı emanet ettim diye. Oysa asıl benim başıma kalmıştı Hanneton; ona değil de, bana âşık olduğuna göre. Sadece kendimi düşünüyorum, sinirlerim tepemde, tıpkı ezilmeye ramak kalmış çocuğuna okkalı bir tokat atan anne gibi. Parayı kaybetmek yetmiyormuş gibi bir de gidip kendini asması gerekiyormuş, kendine acındırmak için. Bunu Marc'a söylüyorum.

—Benim sevgili küçük canavarım, diye yanıtlıyor Marc, Hanneton'u tanırsın, yüzbin frankı neden ona emanet ettin? Deli misin? Tabiî ki doğruca gidip kafayı çekmiş ve şimdi de utancından ölüyor, bütün yaptıkları için.

—Düşünemedim...

Kısa kesmek için böyle söylüyorum çünkü tam aksini düşündüm ve bu parayı Hanneton'a ona güvendiğimi kanıtlamak için verdim, yardım etmek için...

—Sen Hanneton'a güvendiğini kanıtlamak istedin, diyor Marc yüksek sesle, ve işte sonuç.

Öylesine derinden bir "ah!" çektim ki, Marc hemen sıcak bir banyo hazırlamayı önerdi bana.

—Küçük kuşum, dedi bana, dinlenmen gerek! Hanneton'un durumu gayet iyi ve yüzbin franktan geriye doksan bin frank kaldı. Arkadaşı Alfred onu bu derece umutsuz görünce parayı elinden alıp saklamış ve biraz önce, Hanneton'u tam ipten indirirlerken ona geri götürmüş.

Ne yaparsanız yapın, her zaman her şey tersine döner. Beni dehşete düşüren de budur. Durumların nasıl gelişme gösterdiklerini görmekten kendimi alamıyorum artık, olayların "daldan dala geçişleri"ni. Nasıl oldu da Hanneton kendini astı?... Hanneton'un üzgün ve üstü başı pis, evimde bıkkınlıkla bir fincan çay içmesi. Benim, çalışmadığım takdirde Hanneton'un düşleyecek bir şeyi kalmayacağını anlamam. Hanneton'un, piyanonun önünde yanımda otururken kendinden geçmesi. Onun için ne yapabilirim diye düşünmem. Hele bir de yemeğe kalmak istemesi ve benim buna dayanamamam... Oysa içkili değildi ve böyle sürüp gideceğine inanmamı istiyordu, ona güvenmemi. O sırada, Marc'ın bir gece önce taksit için getirdiği para aklıma geliyor... Hanneton'a güvendiğimi göstermek için küçük bir şey... Aptal gibi bu düşünceye teslim oluyorum, bu parayı ona ema-

net etmekten memnunum. Marc haklı, Hanneton'un kendini asmasında suç benim.

Benim sağduyum yok ve sadece bir bencilim ben. Örnek mi? Radyo'dan birine, bir kadına çok kızmıştım... Televizyona çıkacaktım ama bu kadın her şeyi altüst etti, saatleri, tarihleri, yayınları, öyle ki sonuç olarak programa çıkamadım. Şu anda hiçbir yerde çalışmadığımdan, televizyona çıkmak benim için çok önemli. Bu kişiye çok ama çok kızdım. Sonra o kişinin kanser gözetiminde olduğunu öğrendim. Televizyona çıkmışım ya da çıkmamışım... aklı işinde değilmiş. Şimdi onu ameliyata alacaklar, o gerçekten kanser. Ben, her şeyin bana karşı cephe aldığını alçakça düşünürken, kader öfkesini ondan alıyordu. İlk bakışta... Ama acaba hiç şarkı söyleyebilecek miyim ben? Bütün çevrilen bu oyunlar.

—Gel Clarisse, Clarinette, gel benim yorgun küçüğüm kafanı yorma, yatmaya gel...

Marc beni banyodan çıkarıyor, bornozuma sarıyor, kuruluyor, yatağımıza götürüyor. Sonra mutfağa gidiyor, son şarkısını –şarkımızı– ıslıkla çalarak söylediğini duyuyorum; elinde bir tas çorba ile geri geliyor. Müthiş açım. Hanneton'u asılmaktan kurtarmaları ne büyük mutluluk!

Doktor bacağımın tamamen iyileşeceğine söz veriyor. Güzel. Ancak, kaza benim için giderek metafizik boyutlar kazandı. Bizim yaptığımız kaza değil, genel anlamda kaza, kazanın kuralı; ondan ancak kazara kurtulunabilir. Arabaların, trenlerin, atların, uçakların üzerime üzerime geldiklerini görüyorum, tıpkı sineramada olduğu gibi, altında kalıyorum, yok oluyorum. Sokaktan geçenlere bakıyorum, onları kan revan içinde görüyorum, ezilmişler...

Ama Hanneton kendini astığında pek az etkileniyorum. Nedeni de, olayın kaçınılmaz biçimde üstüne üstüne gelmiş olmaması; asılmayı kendisinin seçmiş olması, zamanını, yerini seçmesi. Salaklara taparım, akılları başlarına geldikten sonra: Kendimi suya atmaya itecek olan başımın belaya girmiş olma korkusu değil, gururumdur. Madem ölüm kaçınılmaz, o halde zamanı kendim seçmek isterim. Ölümden daha az kesin ama her zaman mümkün ve giderek de olası olan kaza, benim gibi bir gururlu için çare bile değil: İnsan kendi kazasını seçemez, ancak durur onu bekler. Kazara kurtulduğum kazalar giderek aklıma geliyor.

Fransa'nın güney sahili... Üstü açık büyük bir Amerikan arabasında gidiyoruz, sahil boyunca. Araba bir arkadaşın; kendisi direksiyonda, karısı üçüncü kişi olarak yanımda oturuyor, ön koltukta. Marc arka koltukta tek başına. Yörenin ve güzel havanın mavi, beyaz, sarı renkleri çevremizi sarmış. "Gazete alacağım..." diyor arkadaşımız ve arabadan iniyor, motoru durdurmadan. Biraz hareket etmek için ben de iniyorum, büyük

ve ağır kapıyı kapatmıyorum. Etrafımızdaki insanlar bize bakıyorlar, araba bakılmaya değer doğrusu, kocaman, görkemli. Bir kahvenin terası önündeyiz. Küçük bir kız yaklaşıyor, ağzı bir karış açık. "Arabayı çok mu beğendin?" diyor arkadaşımızın karısı. "Giderken görmek ister misin?" diyor ve gaz pedalına basıyor.

Birden koca araba geri geri gidiyor son sürat, patırtı ile, gümbürdeyerek, açık kapısı ile. Tesadüfen arkada araba yok; beni açık kapının alanı dışında bırakan birkaç adım atmışım, tesadüfen, böylece yalnızca koluma sert bir darbe yiyorum ve yere düşmüyorum... Ayaktayım, Marc'ın arka koltukta kaydığını görüyorum, bir şey yapamıyorum. Arkadaşımızın karısı, neler olduğunu, kocasının arabayı geri viteste bıraktığını anlamıyor ve arabayı yeniden çalıştırıyor ve ikinci kez geri gitmeye başlıyor... Haykırıyorum, sahilden denize düşeceklerini görüyorum. Arkadaşımız dükkândan koşarak çıkıyor, elinde gazeteleri ile...

Araba denize düşmedi. Uslu uslu kaldırımın kenarına geldi durdu. Ama o günden beri, kazara gerçekleşmeyen kazayı yeni baştan yaşıyorum: Açık kalan kapı beni kapıveriyor, düşürüyor, sırtüstü yuvarlanıyorum, burnum kopuyor, kafam kesiliyor, vücudumun biraz yön saptırdığı araba arkadaki yayaları eziyor, arabaların içine dalıyor, gücünü hiçbir şey durduramıyor, hâlâ geri geri gidiyor, arka tekerlekler boşlukta, bir takla atıyor ve... denize uçuyor.

Bir başka örnek... Saint-Cloud'da, öğlen saatlerinde boş olan rıhtım boyunca 2CV arabamla gidiyorum; Marc'ın şarkılarından birini bir sanatçıya götürüyorum. Birden, unuttuğumu fark ediyorum! Eve geri dönmeliyim, çok geç kalacağım, kendi kendime söyleniyorum, ani bir dönüş yapıyorum... Arkam sıra gelmekte olan bir Amerikan kamyonu arabamın burnunun dibinden son sürat geçiyor, yolu verevine keserek. Bu açıkla-

nabilir, ama bağışlanamaz... Acelem vardı, rıhtım o derece boştu ki arkama bakmadan dönüş yaptım, kısacası, az daha kamyon arabamın içine girecekti. Kazayı, sanki olmuş gibi, tekrar tekrar gördüm: Kamyon deli gibi üzerime doğru geliyor, aptal bir mahkûm gibi küçük arabanın içinde, küçücük ben, kamyon arabama dalıyor, kanlı bir biftek gibi eziliyorum, tükeniyorum ve... felaket, ölmüyorum.

Bir de, arabanın kapısını Marc'ın elinin üzerine çarpmam var... Kendi arabamdan inip kendi kapımı arkamdan kapamaya olan alışkanlıkla, Amerikan arabasının tek kapılı olduğunu unutarak, arkama bakmadan kapıyı çarptım. Bir feryat! Dönüyorum ve Marc'ın parmaklarının sıkıştığını görüyorum. Kapıyı açmaya cesaret edemiyorum, mekanizmayı bilmediğimden, belki de birden açmaya çalışmamalıyım, yöntemi el yordamı ile bulmalıyım, belki de emniyet düğmesini açmak yerine kapamalıyım, parmaklarının üzerine basarak... Bütün bunlar geçiyor kafamdan. Marc kapıyı kendi açıyor. Parmakları dökülecek diye bakıyorum... Yoo! Eli tek parça, kan yok ama ağrısı var, parmakları moraracak, bu ne ki? Araba kapısının kenarları kauçuktanmış, Tanrı'ya şükür!

Bütün duyularım çevremdeki tehlikeleri haber verirler bana: Tehlikeyi görürüm, geldiğini hissederim. Burnuma acayip kokular gelir... yanık kokusu, karbonik asit kokusu... ağzımda tuhaf bir mantar tadı... parmaklarımın ucu ile duvarlardaki, şofbendeki çatlakları, çıkıntıların varlığını anlarım. Merdivenlerin cilalı basamaklarından ve buzun üzerinde ayağım kayar, balkonlardan sarkarım, altımda boşluk... Tekneler devrilir, gemiler yanar, köprüler yıkılır, çürümüş döşeme tahtaları adım atarken çöker...

Bütün bunlarla gelin de yaşayın bakalım! Yaşıyorum ama şarkı söylemiyorum. Ya yeniden şarkı söyle-

mek ya da artık hiç yaşamamak isterdim. Biri için şarkı söylemek, herkes için söylemek. Kocaman bir aile olan dinleyicileri gözümün önüne getiriyorum, onlara karşı sevgi duyuyorum, onları memnun etmek istiyorum. Cumartesi dinleyicileri gösteriyi bayram havasına dönüştürürler, eskimo yerler. Onlara sadece plaklarımla ulaşmak istemezdim; bir plağın tehlikesi yok, sürprizi de yok. Büyük tiyatro salonlarında, dinleyici çukurunun karanlık görüntüsünü severim; gece kulüplerinde müşterilerin yüz ifadelerini, laf atmalarını, gülmelerini severim, matrak insanları, huysuz olanları da severim, âşıkları da öyle, bütün sözcükleri kendilerine uyduran ya da hiç dinlemeyen şu bencilleri. Duyarsızmışım gibi davranırım, aslında sevdiğim bu... Gece kulüplerinde sahne üzerinde neşelendiğim olur... Her şey yolunda gittiğinde. Bütün bu yabancılarla kurulan bağlar... insan artık yalnız değildir. Şarkı söylemediğimden beri artık hiç neşeli olamıyorum ve beni başka insanlara bağlayan hiçbir şey kalmadı.

İnsanlar arasındaki bağlar, örümcek ağları kadar sağlamdırlar. Bazen bir gecekuşunun sesi bile buna yeterli olur. Paris'te bir yeşillikler adacığı var. Çevresinde oturanlar geceleri duydukları bu ses ile birbirlerine bağlanmış durumdalar. Rivayete göre gecekuşunun beş yavrusu olmuş. Yeşil adacıkta oturanlar buna inanmak istiyorlar, bu onları duygulandırıyor. Bunu bana yatakodası bu adacığa bakan genç bir antikacı kadın anlattı. Aynı zamanda bir şarkıcı olduğu için tanırım onu, kayıtlarımızı aynı plak şirketinde yapmıştık. Dükkânını görmeye gittim, önünden geçerken birçok kez durdum, ancak hep kapalıydı. En sonunda açık olduğu bir günü yakaladım... Antikacı-şarkıcı, dükkânın arka bölümünde piyano çalarak şarkılarını çalışıyordu. Bazen, şarkı söylemek yolunda gittiğinde çalışmasını kesmek istemediği için dükkânı kapattığını, yolunda gitmediğinde ise

canı sıkıldığı için kapattığını anlattı bana. Gece yatakodasında, ağaçların arasından gelen gecekuşunun sesini duyunca, artık yalnız olmadığını, adacıktaki bütün insanların bu sesi dinlediklerini ve beş yavru için duygulandıklarını biliyordu.

Zaten bunun şarkısı da yapılmış: "Ah, ne hoştur Paris'in gecekuşu..." Paris üzerine yapılan şarkılar daima tutulur. Bunlar bana hiç uğur getirmeyecek olanlar.

Hanneton geldi. Yeniden şarkı söylemem gerekiyor, en azından onun yüzünden. Kötü yolunmuş, kötü alazlanmış, morarmış tavuk boynuna büyülenmiş gibi bakıyorum. İzler var... Yeniden çalışmaya başlayacağız, evet, ciddi olarak, ipin diyetini ödemek için. Hayır, bugün değil, ama gidip kış için bir çift çizme almam gerek, belki ayaklarımı sıcak tutarsam yürümek kolaylaşır.

Printemps'ın çevresinde dolanıp durdum... Arabamı cehennemin bucağına park edemem ya, mağazaya nasıl gidip dönerim sonra? Bu düşüncelere alışmakta zorluk çekiyorum, arabada oturduğum sürece boş hayallere kapılıyorum. Ama o da ne? Bir mucize oluyor, mağazanın önünde duran arabaların arasından kıvrılarak bir araba çıkıyor ve ben de onun bıraktığı boşluğa sokuluveriyorum ve tarif edilemeyecek kadar seviniyorum. Mutlu bir rastlantı. İlk bakışta.

Mağazanın kapısından bir insan seliyle birlikte geçiyorum ve mağaza üzerime yıkılıyor, sanki Niyagara beni yutuyor, oysa daha bayrama iki ay var. Oraya buraya tutunuyorum... Eldiven almak istiyorum ve bir de ince peçe, ama ne yapalım, tezgâhlar kalabalığın arkasında kalmış. Burası aşırı ısıtılmış, sıcaktan patlayacağım, ve de çıkış kapısının da asansörün de nerede olduklarını artık bilmiyorum. Oturacak bir yer bile yok! Bu büyük mağazalar, ayakta duran insanlar için yapılmış; yaşam da, genel olarak iriyarılar, devler ve akrobatlar içindir... Bana oturacak bir yer gerek, hemen!

Merdiven basamaklarına oturuyorum; sadece benim hasta olan, dayanamayacak durumda olan. Kadınlar geçiyor önümden, bana bakıyorlar, müdahale etmeye, kızmaya, yardımcı olmaya hazırlar ama ben onlara sadece gülümsüyorum, onlar da, eldiven ve incepeçe almaktan bitkin düşen benimle eğleniyorlar! Eve gidince bunu kocalarına anlatacaklar. Biraz dinlendim, kalkıyorum ve asansöre doğru kendime bir geçit açıyorum.

İşte geldim; içine doluşuyor herkes. Üniformalı güzel genç kız bir asansörün demir parmaklıklarını henüz kapatmıştı ki bir bağırış çağırış onu durduruyor, kapıyı açıyor yeniden ve saçı başı dağılmış bir kadın giriyor asansöre, eteğine asılı bir veletle. Kadın esmer, iri vücutlu, teni bronzlaşmış, yanakları kızarmış, parlıyorlar. "Dikkat!" diye bağırıyor, "dikkat edin! Veliaht prensimi ezmeyin" diyerek kollarını şişmiş karnına siper ediyor. Bir sessizlik oluyor ve yolcular sıkışıyorlar, bütün yeri ona bırakmak için. Tıpkı içine bomba konmuş bir paket gibi orada duruyor, ufak bir darbeyle hemen patlayacak, herkese hakaret yağdırıyor, bağırıyor: "Benim on dört çocuğum var, benim kocam meçhul askerdir!..." Herkesin tek bir düşüncesi var: Buradan çıkmak.

İşte ayakkabılar!.. Bir sıra numarası alıyorum. Bekliyorum. Bekliyorum. Sıra bende... Oturuyorum. Tezgâhtar kız, bitkin halde, ortadan kayboluyor ve bir yığın kutu ile geri geliyor. Hepsi de acı veriyor bana... Tırnağım, bir botun kürküne takılarak kırılıyor... Kırık tırnağım çoraplarımı kaçırıyor, her ikisini de. Adresimi veriyorum: Bunca zahmet verdiğim bu kadından bir çift çizme satın almam şart. Onların tam benim ayağıma göre olduklarını söylüyor bana sitemkâr bir eda ile. Ayakkabı tezgâhtarlarını gebertmek lazım. Bu çizmeyi asla giyemeyeceğim ve asla bir daha başka çizme almayacağım. Bu Çin işkencesine katlanmaktansa hiç giymem daha iyi.

Merdivenleri aramaya gidiyorum, yaya inmeyi yeğliyorum... Bu uğultu da ne, tezgâhtar kızlar neden koşuşuyor, fısıldaşıyorlar? Asansördeki kadın katı boydan boya geçerek karşıdan geliyor, etrafında veletler ve bir de adam. Tüm bir kabile! Kadın malları elliyor, yüksek sesle konuşuyor, çocuklara sesleniyor, sanki kendi evinde, köyünde, kırda, çiftlikteki koyunları, inekleri, yanaşmalarıyla birlikteymiş gibi. Büzülüyorum ve sıra ile asılı duran mantoların, kumaş ve kürkten yapılmış bu sağlam duvarların arasına süzülüveriyorum...

Çıkış kapısı! Geniş. Merdivende kimseler yok. Günümüzde, yürüyen türden olmadıkça kimse merdiveni kullanmıyor. Merdivenden inmek için hasta olmak gerek, çok hasta. İnsan sağlıktan, güvenden, küstahlıktan yellenirse mutlu olur mu acaba?

Ne kadar gezersem gezeyim, ev arayayım, çizme satın alayım, gene de günün birinde yeniden şarkı söylemem gerekecek. Bir anlaşma yapıncaya kadar, bacağım iyileşmiş olacak. Bencillik yapmamalıyım. Şu Hanneton pişmiş tavuğunun kafasını bir ilmeğe sokmasına neden olan acılar, dayanırlık sınırını aşmış olmalı. Demek ki boynunda hissedeceği çatırdama, ona, çektiği acılardan daha az korkunç geliyormuş. Hanneton'a acele posta ile bir mektup yolladım ve zarfı yapıştırırken ağzımın kenarlarını hafifçe kestim. El attığım her şey saldırganlaşıyor.

Hanneton, beni hâlâ büyüleyen morarmış boynu ile çıkageldi ve her şey eskisine döndü. Fethedeceğimiz Paris'in tepesinde, camın önünde oturan Hanneton'a çay ikram ediyorum, onu kuşku götürmez bir bıkkınlıkla içiyor. Şarkılardan söz ediyoruz; daha başka neden söz edebilirdik ki? Şarkıcı sanatçıları gözden geçiriyoruz. Onların gitgide daha az hareketli oldukları kanısına varıyoruz; *rock*'a tepki olarak şimdi beden hareketlerini öylesine kısıtlıyorlar ki, flasterle sıkı sıkıya sarılmış mumyalara benziyorlar. Eklemleri olmayan taşbebekler gibiler.

—Bir tanesi var ki, şarkı söylerken hançeresini kullanıyor, gırtlağının inip çıktığı görünüyor boğazında, başka hiçbir yeri kıpırdamıyor.

Hanneton çay fincanını kenara itiyor, kesin bir tiksintiyle. Fincanı tepsiye koyup mutfağa götürüyorum, geri dönüyor ve şu kaçınılmaz konuşmayı sürdürüyorum:

—Ben hareket etmeliyim... boşver arkamdan sürüklemem gerken mikrofona, bekçi köpeğinin zinciri gibi,

ne yapalım... Bu bana bir tavır bile veriyor. Evimdeymişim gibi yapmalıyım, şarkının içine girmeliyim, yaşamalıyım.

—Masal anlatma bana, yap... şarkı söyle.

Tamam. Hanneton ağzımın payını veriyor. Şarkı söylemeliyim. Elimde hazır bir sürü yeni şarkı var. Hanneton piyanoya geçiyor, onları biraz deşifre ediyoruz. Marc'ın şarkıları var, benim için hazırladığı, ölçülerime göre, eski ölçülerime... içine daha girebileceğimi sanmıyorum... yeni baştan alması gerekecek. Hanneton'un çay sırasında takındığı bıkkın edası hâlâ geçmedi, bütün şarkılara eliyle dokunuyor, sanki piknikten arta kalan yağlı kâğıtlarmış gibi. Ve Hanneton'dan öğreniyorum ki, Marc, benden gizli, gece kulüplerinin şişman ve büyük patronu ile görüşmüş, Benâto ile... Bunu bana Hanneton iki şarkı arasında söylüyor. Onlar her zaman birbirlerini ele verirler, o ve Marc. Bana savlarını öne sürüyor: Küçük bir yerde başlamam daha iyi olurmuş, kısa süreli, yorulmamam, yeniden alışmam için...

Hanneton gittikten sonra Marc yemek saatinde, habersiz, Benâto ile karısını eve yemeğe getirdiğinde, her şeyi bildiğimi ona söylemedim. Ben bu Benâto'yu öyle uzun uzun görmemiştim daha önce. Oysa, Marc'ın vaftiz babasıymış, birbirleriyle senli benli konuşuyorlar ve birlikte eski anılarını tazeliyorlar. Küçük bir emprezaryo olarak işe başlayan Benâto, Montmartre'dan Champs Elysées'ye kadar tüm gece kulüplerinin tartışılmaz kralı olmuş. En iyi kıyaslama ile Benâto, yukarıdan aşağı, bir dize benzer, o denli dazlaktır. Ancak parmaklarının üzerinde sarışın kıllar var: Saati ile kol düğmeleri altından. Karısı, *Casino de Paris*'deki çıplak gösteri kızlarındanmış. Üstü takı doluydu ve gözleri canlı mavi farla boyanmıştı. Yaş dönümüne çok erken girdiğinden, paranın sağladığı kolaylıklardan kendi bakımı,

saçları, tırnakları, yüzü, selüloiti, kürkleri, mücevherleri için yararlanabiliyordu ancak.

Restorana gitmemeye karar verildi. Marc denen şu koca açıkgöz, bütün bunları, Benâto'nun karşısında sanki rastlantıymış gibi şarkı söylememi sağlamak için ayarlamış. Marc'ın bir arkadaşının her yıl Périgord'dan gönderdiği büyük kaz ciğeri kutusunu açtık ve Marc gidip şampanya getirdi. Bu çiftin başka bir şey yiyebileceği düşünülemez; atlar yulaf yer, tavuklar yem, onlar da kaz ciğeri ve şampanya. Sonra da şarkı söyledim, Marc'ın piyanosu eşliğinde. Evde daima iyi söylerim ben. Marc kariyerim için elinden geleni yapıyor, içinden gelerek.

—*Altın Fil*, uygun mu sana, diye soruyor Marc, Benâto ve karısı gittikten sonra, kirli tabakları Jeanne için mutfağa koyarken.

—Bakarız, diyorum uzlaşmaya girmeden. Ama benim kadar sen de biliyorsun ki, henüz hazır değilim.

—Balıklama dalmazsan, asla hazır olamazsın.

—İyi öyleyse, beni denize atın gitsin...

Marc aradaki ince anlam farkını yakalıyor, üzerinde fazla durmuyor.

Hemen ertesi gece *Altın Fil*'e gidiyoruz. Oldukça büyük, yaldız süslemeli, biraz Arapvari bir lokal, yumuşak ve parfüm kokan bir merdivenle iniliyor. Benim yaşımın yetişmediği bir modanın havası verilmeye çalışılmış etrafa, ama pek de başarılı olunamamış. Tangolar döneminden kalan bir şey. Hoşuma gidiyor. Tam bana göre bir yer.

Rezerve edilmiş bir masaya oturttular bizi. İçerisi tıklım tıklım. Başka yerlerdekinden daha az yabancı var. Şampanya kaliteli, gösteriler de öyle. Ara olunca dans ediliyor, Kübalı orkestra da çok iyi. Benâto bizimle bir kadeh şampanya içmeye geldiğinde zaten çok geç olmuştu. Biz onun konuklarıydık.

—Bu müessese sizin, sevgili yavrum, diyor bana, burada şarkı söyleyeceksiniz, istediğiniz zaman. Başarılı olacağınızdan eminim. Ben hiç yanılmam. Sonra da üne kavuşturduğu sanatçıların isimlerini sıralıyor. Eğer doğruysa, harika.

—Burnum iyi koku alır, diyor Benâto, koku alma yeteneğini göstermek için parmağını burnunun üzerine koyup üfleyerek.

Şef garson yeniden bir şampanya şişesi açıyor ve küçük bir bulut yükseliyor, tıpkı Benâto'nun burnuna benzeyen mantar biçimli tıpanın altından, onun koku alma gücünü dile getirircesine. Anlatmayı sürdürüyor:

—Bir çiçekçi kız vardı burada... Günün birinde onu sahneye çıkarıyorum... Üç kez prova yapıyor, hatta üç değil, iki kez, piyanist eşliğinde ve bize öyle bir gösteri ortaya koyuyor ki!... Seyirciler çarpılıyorlar, böyle... Çıkışta, bir kavga... Ama öyle bacakları vardı ki!... Adını size söylesem... Zaten söyleyeceğim de... —Doğruysa eğer, müthiş bir şey!

—Ben cin çarpmışa benzetmek istemezdim onları, diyorum.

Benâto gülüyor. Bir dize benziyor, iyi parlatılmış, biraz morumtırak. Hiç sağlıklı görünmüyor. Gene de şampanya içiyor ve kaz ciğeri ısmarlıyor. Parmaklarının üzerindeki sarışın kıllar, elin geri kalan kısmını daha da çıplak gösteriyor. Benâto çıplak ve pembe, kaz ciğeri gibi.

—Clarisse, diyor, burada yapacağın bir şarkı gösterisinden sonra *Olympia*'da yıldız olamazsan şaşarım, hele sanat geçmişini hesaba katarsak. Sonra burada "askıntı olma" durumları için hiç kaygılanmana gerek yok, burası ciddi bir müessesedir, şu sakallı Marc sırığı yanında olmasa bile.

—İster inan ister inanma ama bu küçük kadın başının çaresine bakmasını bilir, diyor Marc, direnmeme şaşırarak.

Zn-n-n diye ses çıkarıyorlar simballer. Işıklar sönüyor ve bir şarkıcı sahneye giriyor... Kızıl saçlı, güzel, yeşil bir giysi sırtında. Şarkısını efendice söylüyor.

—Şunu da belirteyim ki, diyor Benâto, salonun havalandırması kusursuzdur, yıldızlarımın gırtlağına özen gösteririm ben...

Kalabalık gitgide artıyor ve bütün gösteriler de güzel.

—Haa? Ne diyordum! Öyleyse, evet mi, kızım?

Yanıtım evet oldu. Marc benim adıma imzaladı. Marc'ın onun vaftiz çocuğu olmasından mı, yoksa güzel gözlerim hatırına mı, bilemiyorum, Benâto kusursuz davrandı ve sözleşme umduğumuzun çok üzerinde oldu. Bu ücretten sonra kendime altı ay tatil izni verebileceğim.

—İşte sen böylesin...

Marc üzgün, mücadeleyi ciddi olarak kazandığını düşünüyordu.

Altın Fil'de Noel'den bir hafta önce başlamam kararlaştırıldı. Böylesi yeniden halk önünde şarkı söylememe yararlı olacak, fazla riske girmeden: Bayramlardan önce daima çok kalabalık olmaz, hevesler bayram şenliklerine saklanır.

Hanneton yaşama döndü. Kendini toparlıyor. Çalışma bitince piyanoda matraklıklar yapıyor, "küçük bikinililer"i çaldıktan sonra Stravinsky'ye geçiyor, Jean Richard'ın en iyi öyküleri kadar güldürüyor insanı. Bir gözlük bulmuş kendine, bir profesöre benziyor, bu haline gülmemek elde değil. Formda olacak kadar içiyor ve bütün gün evimden dışarı adımını atmıyor. Özverisi inanılır gibi değil.

Benim "çok iyi bir müzikçi" olduğum söylenir; öyleyim de, gereğinden fazla sanırım. Açık kitaptan herhangi bir şeyi okuyabilirim, ancak daha sonra yavaş gelişme gösteririm. Sınırsız bir repertuvarım var ancak onu yaklaşık olarak değerlendirebiliyorum. Hanneton'un bende gidermeye çalıştığı işte bu yaklaşıklık durumudur; beni çalışmaya, çalışmaya zorluyor. Ama ben göz-

lerimi kapıyor ve körler gibi şarkımı söylüyorum, sırtım duvara yaslanmış, elim öne doğru uzanmış...

Marc, bana yardımcı olsun diye sık sık evde kalıyor. Şarkıların seçimini, sırasını tartışıyor, düzeltme yapıyor, birşeyler buluyoruz. Bacağımdan dolayı arada bir oturmam gerektiğinden, Marc oturularak söylenen bir şarkı yazdı bana. Ama ben hiçbir zaman memnun olmuyorum... hareket edebileceğim bir şarkı istiyorum, bir tane de sırtım duvara dayalı okuyacağım, bir tane de piyanoya yaslanmış olarak... Sonuçta, benim gelecek şarkı gösterimi hazırlıyoruz, bir gece kulübünde değil de gerçek bir tiyatroda, yıldız olarak, perde arasından sonra... *One woman show*'un zamanının gelmesini beklerken... Bu düşünce asabımı bozuyor, büyük bir yıldızmışım gibi davranıyorum, kapris yapıyorum, isteklerimin sonu gelmiyor. Marc ve Hanneton emrimdeler. Benâto da bana çiçek ve çikolata gönderiyor. Marc ve ben sık sık lokantalara gidiyoruz, şef garsonlar, bütün gece kulüplerinin en büyük patronunu karşılarında görünce bize en iyi masayı veriyorlar, önden koşup saçlarını süpürge ediyorlar.

Giyeceğim tuvaletlerle ilgilendim. Okul arkadaşım bir terziden giyinirim. İşi iyidir ve benden para almak istemez. Ben de ona tiyatro biletleri yollarım, karşılık olarak değil, nezaketen. Anita ve ben bütün bir günümüzü siyah bir tulumu tulum olmaktan çıkarıp, içinde okul çocuğuymuşum gibi görünmeyeceğim bir biçime sokmakla geçirdik. Sonunda kendimi gülünç hale sokacağım. Eski tulumumun modelinden sadece yaka kısmını aldık, V biçiminde, göğüslerimin arasına kadar iniyor, aksi takdirde sıradan siyah bir elbise oluyor. Gece mantosu için Anita harikalar yarattı. Kuaförde deydim, bütün öğleden sonra; kafayı kocaman yapan krepeli kabarık saçlar yok artık. Şimdi yuvarlak, düz, parlak, küçük bir kafam var. Büyük Colette'ın söyleyebileceği gibi, kırlangıç kuşu kafası.

Benâto bana gazeteci ve fotoğrafçılar yollamaya başlıyor... Her şey sanki bir gece kulübünde sahneye şarkı söylemeye çıkacakmışım gibi değil de, olağanüstü bir gösteride bir numaralı yıldız olacakmışım gibi oluyor. Paris'i arka plana alarak penceremizin önünde, deri koltuğumuzun içinde ve piyanonun önünde resimlerim çekildi... Ardından sıra televizyona geldi. Piyanistime çok şey borçlu olduğumdan, yayının tek yıldızı olamayacağımı söyledim. Böylece, Hanneton'un evimde olduğu bir sırada televizyondan ona telefon ettiler ve çok kibarca Clarisse Duval programına katılarak, çok uzun olmamak kaydıyla, bir parça çalmayı isteyip istemediğini sordular. Bu iki kişilik yayını kabul ettirmek için Marc epeyce uğraşmış olmalı. Zavallı Hanneton, ona kesinlikle layık olduğu biçimde davranılması sağlanmalı, olağanüstü bir piyanist, büyük bir müzisyen olarak. Hanneton'un karşısında onu küçümsüyormuşum gibi hava atmayacağım, ne de bu dayanılmaz haksızlığa katkıda bulunacağım.

Bir sürü insan bir yığın malzemeyle çıkageldiler. Fotoğrafçıların bir kısmı kadife ceketli, bir kısmı da tüvit ceketliydiler ve çok az konuşuyorlardı: Deri ceketli teknisyenler ise projektörlerin arasında suskun duruyorlardı. Bunlardan başka, bir yayın şefi, yüzsüz bir mülâkatçı ve bir de kısa saçlı, siyah kazak giymiş, inci takmış iri memeli bir kadın vardı, birşeyler yazıyordu not defterine durmadan ve aletlerin taşınmasına yardım eden bir de şoför... Evimiz tıklım tıklım dolmuştu, adım atacak yer yoktu, eşyalar oraya buraya itilmişti... Hanneton şıklaşmıştı, saçlarını kestirmiş, takım elbisesini ütülemişti. Onu tanımayanlar, tuvaleti yapılmış bir kaniş köpeğine benzetebilirlerdi. Vücudu eskisi gibi değil artık, zayıflamış, gözleri iri, çorapları, soylu ince ayak bileklerini sıkıca sarıyor. Marc içki dolduruyordu, bir yandan da çok iyi tanıdığı bu insanlarla şakalaşıyordu.

Marc özellikle gün boyu süren yayınlara katılmak istemez, ancak bu, bu benim bayramımdı. Sıradan bir insan gibi aptalca davranıyorum, rahatsız edici sorular soruyorlar bana, her şey oldukça kötü gidiyor. Sonra sıra Hanneton'a geliyor. Onun için bu, büyük bir gün, bir şans. Binlerce insana müziğini dinletmesi, belki de kaderinde birşeyleri değiştirecek... Harika çalıyor.

Bitti. Bütün bu beyler bir şey söylemiyorlar, tıpkı röntgeninizi çeken hekimler gibi esrarengizler. İyi gitti mi? İyi, tabiî, çok iyi. Bana karşı nazik davranıyorlar, Hanneton ile terbiyeli. Tası tarağı toplayıp gittiler. Bir hafta sonra yayınlanacakmış. Hanneton gidince eşyaları yerleştirip hemen Anita'ya, televizyonu olan terzime telefon açıyorum ve yayın akşamı için kendimizi yemeğe davet ettiriyorum.

Anita'ya akşamları geldiğimde hep hayret etmişimdir, işçiler ve giren çıkan olmayınca dairesi ne kadar da büyük görünüyor diye; ortada iskemleleri ile iki uzun masa, tek ayak üzerinde tünemiş, siyah pamukludan teleri içinde hemen hemen çıplak, göğüslerini ve kalçalarını şişirip duran mankenlerin bulunduğu iki boş oda yüzünden olsa gerek... Anita uzun boylu güzel bir kızdır, bir 44 beden. Hem yemek hem de yatakodası olan prova salonunda, iki cam arasında duran boy aynasında saçlarını taramakla uğraşıyor Yün giysisinin her yanına yapışıp kalan iplikler var. Bir tarak darbesiyle dalgalı saçları şekle giriyor. Gözlerinin altı çökmüş, yorgunluktan: son müşteri daha yeni gitmiş. Mutfakta erkek arkadaşı hazırlık yapıyor. Kırk yaş dolaylarında bir işadamı zarafetinde. Mühendis. Afrika'nın bir köşesinde çalışıyor. Pek sık Paris'te bulunmuyor ve geldiğinde de boş zamanını Anita'da geçiriyor. Çünkü evli... Birbirlerine tapıyorlar. Kaderin oyunları yaşamda onları elden geldiğince birbirlerinden ayırıyor. Prova için gel-

diğim zaman Anita mutsuzluğunu anlatır bana ve ağlar, çoğu kez... Pierre, adamın adı Pierre, dondurulmuş tavuk, kaliteli şarap ve harika meyveler çıkarıyor ortaya. Anita, bütün işlerinin arasında, çorba ve pasta yapmış! Kapı çalınıyor. Tanımadığım bir çift geliyor, evlerindeymiş gibi davranıyorlar, sofrayı hazırlıyorlar, gülüyorlar... Her şey masaya konmuş, Anita'nın aynı zamanda yatağı da olan büyük kadife divanın önünde. İplik parçacıkları, kadifeye yapışıp kalmışlar, Anita'nın erkek arkadaşı Pierre'in lacivert takım elbisesinin üzerinde de var onlardan. Televizyon masanın karşısında duruyor.

Masaya oturuyoruz gürültü ile, Pierre, parlak gömleğinin kollarını bilek üzerinden kıvırmış, servis yapıyor. Konuk çift, şarkı söylemem için bir piyano bulunmadığına üzülüyor. Marc içki şişelerini açıyor ağır ağır, büyük bir ciddiyetle. Anita, elinde çorba kâsesiyle geliyor ve televizyonu açıyor... Görüntü hareketleniyor ama ses ayarı kısılmış durumda, aksi halde birbirimizi duyamayacağız. Çorba tabakları toplandığı sırada, Marc, "Başlayacak!" diyor, Anita ışıkları söndürüyor.

Kendimi izleyip dinlemekten pek hoşlanıyor değilim ama tuhafıma gidiyor... Kendi sesimi tanıyamıyorum... Alışık olmadığım bir serbestlik içinde görüyorum kendimi ve Hanneton'u bekliyorum: Hanneton nasıl görünecek? Onun için büyük önem taşıyor bu. Selam veriyorum ve yerimi bir dansçı alıyor... Ya Hanneton? Hanneton'u ne zaman verecekler?

—Durun, diyorum, ışıkları açmayın, daha piyanistim çıkacak, *piyanist* çıkacak...

Dansçı programını bitirdi. Biraz bekliyoruz. Büyük bir filmin anonsu yapılıyor ve Anita ışıkları açıyor, Hanneton çıkmadığına göre... Beni övüyorlar ve yeniden yemeğe koyuluyoruz. Gitgide neşemiz yerine geliyor. Bir anda karar verilmiş çok başarılı bir akşam yemeği, bu... Alçak sesle Marc'a:

—Hanneton'a ne yaptılar?

Marc yanıtlamıyor.

Soğuk et yiyorum, mayonezle birlikte. Bu olan korkunç! Korkunç! Zavallım benim, acınacak garibim, ezilmişim; onuru çiğnenmiş, feda olmuş, çaresiz, umutsuz Hanneton'um benim! Clarisse, salata! Kusursuzdun! Ekran herkesin yüzünü bozarken, sen harikaydın! Sizinle dizi halinde bir program yapmalıydılar, yoo, gerçekten!..

Marc'a doğru eğiliyorum:

—Onu programa çıkarmamak niyetiyle mi gelmişlerdi? Numara mı yaptılar?

Marc sesini çıkarmıyor.

Masanın çevresindeki insanlar birbirlerinden hoşlanıyorlar, birlikte olmaktan mutlular, eğleniyorlar, küçük televizyon yemeği çok çok başarılı geçiyor. Ben ne yapacağım şimdi? O zaten durumu öğrenmiş, anlamış olacaktır! Bu dayanılır gibi değil. Marc göz ucuyla beni kontrol ediyor, artık böyle devam etmenin mümkün olmadığını görüyor...

—Ne pahasına olursa olsun seni istiyorlardı... Sen de bir şart koşmuştun...

—Öyleyse, onu çeker gibi mi yaptılar?

—Yeter, yeter! diye bağırıyorlar masanın etrafındakiler, gülmekten kırıldık, susun!

—Onların suçu değil... Onu son anda kestiler. Zaman kısıtlı. Senin süren tam denk düştü, film...

Benimki tam denk düşmüşmüş... Haykırmaya başlayacağım. Öfkeden kuduruyorum, hırsımdan çatlayacağım. Herkes için daha iyi olacaktı bencil olsaydım, haksızlıkları düzeltmeye burnumu sokmasaydım! Oh, çevrilen oyunlar, oyunlar... Marc bana içki dolduruyor.

—Karımı sarhoş edeceğim! diyor çok yüksek sesle. Biraz grip olmuş. Mikropları öldürmek için alkol birebirdir. Antibiyotik yerine geçer!...

Çok neşelenmişim, herkes gibi... Masadan kalkıyoruz ve bağıra çağıra atölyeye geçiyoruz, Anita'nın erkek arkadaşı bir mankeni deviriyor... çok gürültü çıkıyor ama zarar olmuyor... Anita'ya teşekkür ettim... "Sahi, dedi Anita holde, şu senin göklere çıkardığın piyanistini göstermediler sonunda." "Teknik bir arıza olmuştur mutlaka", diye yanıtladı Marc...

Arabada hıçkırıklara boğuluyorum. Ölesiye. Acı duyuyorum, kırık bacağım acıyor.

Hanneton bana hiçbir şey söylemedi, sadece gözlerimin içine bakmaktan kaçınıyordu ve robot gibi çalıyordu. Kafayı çekmemişti.

Benâto beni yemeğe davet etti, tek başıma, Marc'ın Radyo'da işi vardı, karısının da başka yerde.

—Kız, duygusal adamın tekiyim, ben, dedi Benâto... Neyin var bilmiyorum, ama başkalarının üzerinde de benim üzerimde bıraktığın etkiyi yapıyorsan, sanatçı olarak kariyerinden emin olabilirsin. Halk daha pek iyi anlayamadı seni ama şimdiden sevmeye başladı... Daha çıldırmadılar senin için ama o da olacak, yarın öbür gün. Kendini buna hazırla, Clarisse...

Ve yemek süresince, istiridyelerden başlayıp sufleyi bitirine kadar koku alma yeteğinden ve benim kariyerimden söz etti durdu.

Altın Fil'de ilk kez 20 Aralık'ta şarkı söyledim. Önceden de bilindiği gibi çok az kişi vardı. Benâto da benim hiçbir riske girmeden işe başlamamın daha iyi olacağını düşünmüştü: Böylece lokale ve halka alışma zamanım olacaktı. Gene de pek iyi bir fikir olmayabilirdi, çünkü halkın desteğini almak insanın hoşuna giderdi, yardımcı olurdu. Benâto düş kırıklığını hiç belli etmedi ve ertesi gün bana çiçek yolladı.

Yılsonu balolarının yapıldığı lokallarde 23 Aralık herhalde yılın en boş geçen gecesidir. *Altın Fil*'in bulunduğu binanın karanlık avlusundan geçerek, aynı zamanda sanatçıların da kullandığı servis kapısından içeriye girdim. Bana soyunma odası olarak verilen küçük kabine gitmek için upuzun bir koridoru geçmek gerekir. Mantomu henüz sırtımdan çıkarmıştım ki, müessesenin yöneticisi Antonio kapımı çaldı:

—Clarisse, dedi, şoka hazırla kendini... Bay Benâto öldü...

Etkilenmediğimi sanmıştır herhalde... Mantomu yeniden giyiyordum.

—Ah, yok, diyor Antonio, iş iştir. Üç kişilik iki, iki kişilik de bir masamız var.

—Yapamayacağım...

Yumuşuyor.

—Haydi... Bu gece bütün Montmartre ağlıyor, ama ne yapalım? İş iştir. Bereket versin yılbaşı balosunda olmadı bu... Toby Kızkardeşler gittiler, Max Finello bitirmek üzere, sıra sizde olacak... Kızkardeşlerin zırlamalarını görmeliydiniz, oysa sizin gibi değillerdi onlar, Benâto'yu tanımıyorlardı bile... size karşı hisleri farklıydı, diğerleri onu hiç görmezlerdi. Şu sizin Hanneton nerede?

Hanneton geliyordu. Zaten haberi vardı. Her zamankinden daha üzgün değildi. Sıra bize gelmişti.

Koridorda karşılaştığımız Max Finello: "Sonra da kapı önüne atılmayı bekleyin hepiniz..." dedi sadece. Belki...

Hanneton piyanoda en tanınmış şarkılarımdan bir potpuri çalıyor. Bende sıra... Beyaz örtüleri selamlıyorum, tıpkı mektupsuz, adressiz boş zarflar gibi duran beyaz kareler. Duvar dibindeki boş kanepeler karanlığın içinde kayboluyorlar, beyaz masa örtülerini üzerlerine çekerek... Bunlardan birinin üzerinde âşıklar için konan bir lamba var... Şarkımı söylerken üç erkek giriyor salona...

Benâto'nun yokluğu aklıma geliyor, sesim boğuluyor gırtlağımda, Hanneton piyanoda yardımıma koşuyor, nota cambazlıkları yaparak. Erkekler yerlerine yerleşiyorlar, inanılmaz bir gürültü çıkarıyorlar. Şarkıya devam ediyorum... Eğer öyle denebilirse. Sahneden çekiliyorum... Bu bomboş yerde kim alkışlamaya cesaret edebilir ki, garsonlardan ve barmenden başka?.. Antonio kulise geliyor:

—Haydi, diyor, bitmedi. Ötekiler paralarının karşılığını almak istiyorlar.

Sahneye geri dönüyorum. Başka bir şarkıya başlıyorum, boğuk sesimle ve sesim hepten gidiyor. Sessizlik... Bırakıp gidiyorum.

Marc kabinde beni bekliyor, beni öpüyor, bana:

—Gel hayatım, diyor, yetmiş yaşındaydı ve sanki dört hayat yaşadı...

—Buna devam etmek zorunda mıyım, kontratıma göre?

—Yoo... maddeler var...

—O halde, yeter...

Her zaman olduğu gibi Hanneton'un beklenmedik tepkileri var, sırıtıyor ve içini döküyor:

—Ona ihtiyacımız varken yüzsüzce ölüp gitmek!...

Antonio, Marc'ın elini sıkmaya geliyor. Max Finello kapıyı açıyor, elinde valizi, şaşkın.. Kabin tıklım tıklım doluyor, herkes ayakta, kimse ne söyleyeceğini, ne yapacağını pek bilmiyor...

—Artık hiç gelmesem, diyorum Antonio'ya, bu işinizi çok etkiler mi?

Antonio içini çekerek:

—Doğrusu... nasıl isterseniz... Bu durumda size hiçbir güvence veremem...

—Yılbaşı gecesi de gelmesem, bu işinizi bozar mı?

—Yok canım, nasıl isterseniz. Max'a dönüyor: Sana güveniyorum, Max, hıı? Şaka değil!

Sonuç olarak, doğrusunu söylemek gerekirse, kovuldum. Ufak tefek eşyamı topluyorum, Marc valizimi kapıyor.

—Çocuklar, gidelim barda birer kadeh atalım... diyor Antonio.

Hanneton tüyüyor, ama Max ve ikimiz salondan geçerek barın loşluğuna sığınıyoruz. Sahnede Kübalı müzisyenler hafiften tepinmelerine devam ediyorlar. Pistte yalnız âşıklar sarmaş dolaş. Taş kesilmiş üç adam onları izliyorlar.

—Ah, diyor barmen, başımız dertte.. Zavallı Bay Benâto! Kendine bakması için olanakları da vardı... Güney Fransa'ya gidip güneş görmek istiyordu, daha önceki gün söylemişti bana... Yıllardan beridir güneş yüzü göremeden göçüp gitti... tıpkı bir gece bekçisi gibi... sözgelimi! Ne içersiniz hanımefendi?

Vestiyerdeki kadının gözleri kızarmıştı.

Müziğin eşliğinde, kırmızı halının üzerinden, altın kakmalı duvarlar arasından merdivenleri çıktık. Antonio bizi kapıya kadar geçirdi.

Hava soğuktu, yaklaşmakta olan Noel'in parlak soğuğu.. Marc arabanın kapısını açtı...

—Haydi, tatlım...

Champs Elysées'nin muhteşem görüntüsü karşımızda duruyordu.

Gündelikçim Jeanne'a grip olmuş numarası yaptım. Hasta numarası yapmakta hiç zorluk çekmem. Gerçekten hasta olmaktan daha hastayım. Jeanne benim için üzülüyor, bayramda gece kulübünde yapacağım başlangıcı kaçıracağım, ya alacağım ücretler ne olacak... Orada öylece duruyorum, hareketsiz ve elimdeki polis romanı yatağımın önündeki halıya düşüyor. İşin tuzu biberi kabilinden, güzel ambalajlı kocaman bir paket geldi bana, Hermès'den; içinden bir ajanda ve kürk astarlı bir battaniye çıktı, bir de üzerine iki satır yazılmış Benâto'nun kartviziti: *Clarisse'in güzel bacaklarını sıcak tutması için, iyi Noeller*! Küçük Noel armağanları ile de ilgilenmişmiş! Ah, Tanrım...

Yatakta yatıyorum, kürklü battaniye ayaklarımın üzerinde. Benâto'yu görüyorum, yaşadığında hiç görmediğim gibi, zaten hayattayken ona hiç bakmazdım ki. Yaşamım boyunca, kadınlara ilgi göstermekten hoşlanan erkeklerle işim oldu; benimle ilgilenmelerini onlardan ben istemedim, ancak böyle bir arzu uyandırıyor olmalıyım. Işıldayan bencilliğimin sonucu mu, yoksa? Marc her dakika benimle ilgilenir. Bu Noel gününde, Radyo'ya gitmeden önce kahvaltımı yatağa getiriyor, vakit geç olmuş, bir gece önce uzun etkili bir uyku ilacı vermişti bana. Jeanne ailesinin yanında, kızı ve torunları ile birlikte, herkes gibi. Paris sakin, buradan bile duyumsuyorum bunu.

Marc söylensin istemiyor ama, Benâto'nun ölümü ona büyük darbe oldu. Benâto açısından değil, belki benim açımdan. Kara sakalının içinde yüzü sapsarı, dalgın

bir hali var. Kahvemi doldururken bunu kendi de söylüyor: "Kaderin oyunları, Clarisseciğim, kaderin oyunları... Kötüdür, ihtiyar bir cadı gibi..." Marc'ın gözlerinde belki de yaş var. Oyunlar çeviren ihtiyar bir cadı gözlerimin önüne geliyor. Yoo, hayır, böyle değil... Kahvemi içiyorum ve yüksek sesle mantık yürütüyorum:

—Hayır, böyle değil... Bu sadece ihtiyar bir cadı işi değil... İnsanın anahtarlarını kaybetmesi gibi değil bu... Bu durumun matematik hesaplamaları, toplamları ve bileşkeleri vardır. Hayatta bunun içinden çıkabilmek için Einstein olmak gerek. Benim hesap yeteneğim yoktur, ne de rulette kazanmak için geliştirilmiş özel bir yöntemim var. Bunlar çevrilen oyunlar değil; bu kesin, belirgin, bilimsel bir şey.

—Bugün için sana kestaneli hindi ve kaz ciğeri oyununu çevireceğim, kesin ve bilimsel olarak, diyor Marc.

Kaz ciğeri sözcüğü gözlerimi yaşartıyor, Benâto'yu hatırlattığı için. Biraz da gülüyorum; bundan sonra kaz ciğeri ufak duygusal bir sarsıntı yaratacak bende, tıpkı geçmişdeki bir koku, bir melodi hatırlandığında olduğu gibi. Eğer yaşamım boyunca çok sık kaz ciğeri yiyecek olursam, Benâto'yu çok sık düşüneceğim. Ancak çok sık yemek için fazla şansım yok.

Marc *Altın Fil*'deki programdan, boğuk sesimden söz etmiyor. Sadece, laf arasında Antonio'yu zavallı salak diye niteliyor, ardından da felsefe yürütüyor: Yaşamda insan layık olduğuna kavuşur. Antonio beş garson ve bir barmene hükmetmekle, olanaklarının tavanına ulaştı... Benâto'dan daha yetenekli olmuş olsaydı, gece kulüplerinin kralı o olurdu, ona servis yapan da Benâto. Antonio ancak sıradan olanı biliyordu, ender parçaları bulabilmek için Benâto olmak gerekirdi...

—Onun koku alma yeteneğinden söz etme sakın, diyorum çabucak, yoksa ağlamaya başlayacağım... Şampanya şişesi tıpası burnu...

Sonra Marc, Benâto'nun mirasının karısına kaldığını ve hatunun, Benâto'nun ölmeden önce güneşi görebilmek için Güney Fransa sahilinde satın aldığı harika villaya çekileceğini anlatıyor bana. Bayan Benâto Monte-Carlo'da kumar oynayacak ve yanında delikanlılar gezdirecek; kumarhaneler ve Bayan Benâto birbirleri için yaratılmışlardır.

—Söyler misin bana, Marc, neden bana hiç uymayan bir işle uğraşıyorum? Hem şimdi artık sesim de kalmadı...

—Haydi! Yine başlama...

Kısa kesmek için önümdeki tepsiyi alıp mutfağa götürüyor. Oradan sesimi duysun diye bağırıyorum:

—Ben tiyatro yapacağım.

—Haydi, haydi... diyor Marc, geri dönerek. Stüdyoya gidiyorum. Sakın kalkma yerinden... uzun kalmayacağım, günü ailece geçireceğiz, herkes gibi, sen ve ben... Ve kalkıp gidiyor... Kapının kapanmasını bekliyorum ve hemen kalkıyor ve piyanoya gidiyorum: Sesim berrak çıkıyor, pürüzsüz, su gibi akıyor, bol, saydam, sanki arasından güneş görünüyor, âşıkcasına dem çekiyor, umutsuzca gürleşiyor ve setleri açtığımda evi dolduruyor, sel baskını gibi.. Hiç böyle şarkı söylememiştim. Sesimi yitirmemişim.

Koşup yerime yatıyorum. Birşeyler çözüldü bende. Bacağımın ağrısını duymuyor gibiyim. Eteklerim zil çalıyor. Telefon... Arayan Anita. "Söyle, diyor, dün gece nasıl geçti? Nasıldın? Formunda mı? Çok yorgun değilsindir inşallah, ya bugün?" Ona anlatıyorum. Şaşkına dönüyor. Ne diyeceğini bilmiyor. "Ama, mümkün değil, bu! Mümkün değil," diye tekrar ediyor. Eh, öyle, mümkün değil... Tıpkı bir araba kazası gibi. Benim kazaya uğrayan araba ve bir de ölü var. "O halde, bu akşam, yarın, söylemiyor musun?..." Antonio'nun beni kovduğunu söylemiyorum ona, Benâto'nun ölümü her

şeyi hallediyor ve benim kulübü terk ediş nedenim kendiliğinden açıklanmış oluyor. "Ah, diyor Anita... ah, ne kadar cesursun, Clarisse!... Öyle bir cesaret ki!..." Başka ne yapabilirdim ki acaba... "Bu rastlantı! diyor Anita... Korkunç! Öpüyorum seni Clarisse.. Pierre bunu öğrenince... İnanılır gibi değil!..."

Dün Marc telefonun fişini çekmişti, bu sabah da öyle, ama şimdi bir türlü durmak bilmiyor. Hayret ediyorlar, duygularımı paylaşıyorlar... Çok arkadaşım var. Telefonun fişini çekmeseydim, kazadan sonra cevap vermek için birini tutmam gerekecekti. Şimdi ortalık biraz duruldu, sadece yakınlarım telefon ediyorlar... "Söyle, nasılsın Clarisse, daha iyi? Oh, oh!.." Dikkatinizi çekerim, iyi olduğumu daha hiç söylemedim, onlar kendi kendilerine soru sorup yanıtı veriyorlar. Dünyada bencil olan tek ben değilim. Canları sıkılırdı eğer "Hiç de iyi değilim!" demiş olsaydım. Bu onları rahatsız ederdi... Benim adıma hemen "Söyle, iyisin değil mi?" diyorlar. Gülünç bir durum. Bugün, "Evet, bu bir felaket..." diyorum, kolayca, sonra da telefonun fişini çekip piyanoya geçiyorum.

Tuşları tıngırtadıyorum, şarkı mırıldanıyorum... Birşeyler oluşuyor içimde, sis perdesini delmeye çalışan birşeyler var, içimdeki sis perdesini.. ve birden aydınlık!... Bu hiçbir şeyle ilgili değil, birden içime doğuyor... Piyanodan kalkıyorum.

Kitaplığın önüne bir iskemle çekiyorum ve aramaya koyuluyorum. Oysa, görmüştüm onu, bugünlerde... Bu rafta olacaktı, *Larousse*'un yanında... Evet... İşte buldum! Elimde! *Zubiri*! Sanki *Eurêka* der gibi.

Ben Zubiri olmak istiyorum. Tiyatro oynamak istiyorum. Porto-Riche'in, yani *Hugo*'nun *Zubiri*'sini oynamak için yaratılmışım ben.

Özel bir yazıhane... Üç erkek bir kadını bekliyorlar, bir sanatçıyı, tiyatro çıkışından sonra: Yazar Templier,

piyanist Rodolphe, ressam Sério. Zubiri şarkıcı bir kadın, bir fahişe, bir sanatçı, bir sokak kadını, bir yıldız, Nana ve Piaf, iğrenç pansiyon odası ve konak. O gelecek ve birkaç dakika sonra bu çalışma odasında uzun bir aşk dramı yaşanacak. Arzu uyandıran bir kadın için dünyada pek çok erkek var: Yakışıklılar, zenginler, dâhiler ve sıradan olanlar... Kadın hepsine de sahip olabilir ve hepsi de kadına... O halde neden Sério'ya, ressam olana tutuluyor, şu dev maymuna, yıldırım çeken asırlık bir ağaç gibi gizemli? Onu, kendi şaşkınlığına, kendi umutsuzluğuna karşın seviyor... ve biliyor ki günün birinde başkalarıyla da yatmak zorunda kalacak... Onu isteyenler çok.

Marc müziği besteleyecek ve yazar Templier'yi canlandıracak, Hanneton da Rodolphe olacak, piyanist. Peki, Sério kim olacak? Korkunç, muhteşem Sério? Bu rolü, mim sanatçısı Wague yaratmış...

Odada yukarı aşağı yürüyüp duruyorum ve bir gün şarkı olarak söyleyeceğimi, şiir olarak okuyorum:

Melodi uzuyor daha birkaç dakika
Sakin mehtabın maviye çevirdiği ağaçların altında
Titriyor, tükeniyor sonra şarkı söyleyen ses
Sönüyor, yere konan bir kuş gibi;
ne bir soluk ne nefes

Küçük kitabı elimde tutuyorum, bir kuş gibi. Umut saçıcı sözcükler söylemem gerekecek, dans etmem ve masanın üstüne çıkıp şarkı söylemem, memelerimi göstermem gerekecek. Büyük boy aynasının önünde duruyorum, ve:

—*Söylesene, Sério, onlara memelerimi göstermemi ister misin?* diyorum.

Ve Sério yanıtlıyor, yüzü solgun:

—*Gösterin.*

Giysimi aralıyorum, "alımlı ve ürkek bir hareketle", onun taptığı gözlerimle Sério'nun ne düşündüğünü soruyorum, alaycı bir gülümseme ile:

—Söylesene, Sério, onun görmesi gerek. Nasıl olsa ona ait olacağım, şu günlerden birinde. Ona göstereceğim. Tamam mı?

—Gösterin...

Bir kahkaha atıyor ve:

—İşte! diyorum, göğsümü gördüğü zaman... *Sério. Herkes gördü, değil mi? Comédie Française'in saygıdeğer hanımları değildir böyle memelere sahip olan!*

Giysimi iki ellerimle kavrıyorum ve göğsümü ortaya çıkarıyorum.. Sério "kıskançlık ve aşağılama" ile,

—Ama şöyle bir bakın, bir bakirenin göğsü ve bir fahişenin gülüşü.

Memelerim, sahnede gösterebilecek kadar güzel mi acaba? Kendimi seyrediyor, seyrediyorum. Gerçekten de bir bakirenin göğsü var bende. Şimdi, bir fahişenin gülümsemesini yaratmalıyım kendime.

Şiir okuyarak karşılıyorum Marc'ı:

Çıkarmıştı pabuçlarını, dağılmıştı saçları ipeksi
Ayakları çıplak, oturuyordu sarkan sazlar arasında
Oradan geçiyorken ben, huriydi gördüğüm sanki
İster misin dedim ona, gidelim birlikte kırlara?

—Nedir bu? diye soruyor Marc, beni böyle görmekten mutlu.

—Victor Hugo!.. İster misin, ister misin Marc?

Marc pardösüsünü çıkarıyor, elindekilerden kurtulmaya çalışıyor ve yanıma geliyor... Bir fahişenin gözleri olmalıydı bende, ona "*İster misin, ister misin?*" diyebilmek için.

Marc cesaretini yitirmiş görünüyor. Sarsılmaz bir huzura alıştırmıştır beni ve umutsuzluğa kapıldığım zamanlar bir hasta gibi, oyuncağı kırılan bir çocuk gibi davranmıştır bana. İşler yolunda gitmezse, onun için pek önemi yok, ama iyi giderse her zaman harika bir şeydir. Ancak şimdi dalgın olan, üzgün olan o. "Bir şeyim yok diyorum sana... Yorgunluk." Evet, yorgunluk ama ruhunda, işte olan bu. Bütün çabaları *Altın Fil*'deki tek bir gecede yerle bir oldu, kof bir ceviz gibi... Ve şimdi de hiçbir şeyi hesaba katmadan, bir nankörlük, bencillik simgesi olan ben, tiyatro oynamak istiyorum, şimdiye dek bana yaptıklarının, gösterdiği sevginin, yazdığı şarkıların bedeliymiş gibi... bütün kazanımları, yılların emeğini bir kalemde siliyorum. Beni kollarının üzerinde taşıdı ve şimdi yorgunluk çöktü üzerine, kendi kendini sorguluyor... Onu bu durumda görünce beni de umutsuzluk sarıyor. Oysa kararımdan şaşmıyorum: Zubiri olmak istiyorum, tiyatro oynamak istiyorum.

Annemle de böyleydim: Bir şey koydum mu aklıma, Nuh der Peygamber demezdim, ama çok da mutsuz olurdum. Ben sadece bencil değil, aynı zamanda korkunç derecede inatçıyım da. Düşünüyorum da, benim gibi bir kadın değildi Marc'a gerekli olan. Ona gülmeyi, güzel yemekleri, voleybol maçlarını, yüzmeyi seven daha genç bir kız gerekirdi. Onun, dostlarıyla şakalaşarak, matrak hikâyeler anlatarak, grup ruhu içinde yaşaması gerekirdi... Zavallı sevgili Marc'ım, solgun yüzlüm benim...

Bu konuyu bir daha hiç açmadık. 31 Aralık günü bana "Zubiri ne oldu?" diye sordu. Yanıtlamadım.

Marc gidip bir çekmece açtı ve içinden güzel ambalajlı, yaldızlı kordonun altına minik bir çam dalı konmuş bir paket çıkardı: "Bak... Güzel bir baskı buldum... Hugo daha da güzel yazmış... Bilmiyorsan söyleyeyim, *Görülmüş Şeyler** isimli oyun. Porto-Riche, oyunu yazarken öyküyü biraz bozmuş. Gözden geçirmek, yeniden düzeltmek lazım..." Hugo'nun kitabını bana bıraktı ve stüdyoya koştu. Giderken: "Bu akşam ne yapmak istediğini düşün... Yılbaşı balosuna gitmek istiyorsan... Ha, sahi! Hugo'nun kitabında bir kartpostal göreceksin; Zubiri'nin gerçeğe uygun olarak yapılmış portresi. Chassériau yapmış... Sonra sana Hugo ve Chassériau'ya model olan *Zubiri*'nin kim olduğunu anlatacağım... Chassériau-Sério, duydun mu beni?"

Zavallı, sevgili Marc'ım, onu serseme çeviriyorum, gene de beni başıboş bırakmamaya çalışıyor, en azından çılgınlıklarımı düzelterek.

Telefon... Gün boyu: Mutlu yıllar! Mutlu yıllar! İyisin değil mi, Clarisse, daha iyi? Bak görüyor musun, sana söylüyordum... Yılbaşı gecesi için bize gelin... Tabiî, tabiî!" Ağzının payını vermemek için kendimi zor tutuyorum: "Kesinlikle çok kötüyüm! İki bacağımı kesecekler! Kanser oldum ve gözlerim görmüyor!" gibi herhangi bir şey! Bencilce iyimserlik dalgalarının önüne set çekmek için. Neyse... Yılbaşı kutlamak gelmiyor içimden... Hiç kimseyle... Marc'la bile. Yatacağız, uykunun bilinçsizliğinde yeni yıla girmek için. Bir uyku ilacı alırım. Bu arada telefonun fişini çekiyor ve kapıya levhamı asmaya gidiyorum: *Evde kimse yok. Başka bir sefere.* Bunu bana Marc yazmıştı, kazadan sonra, kapıyı açmak için ayağa kalkmadığımda.

Hugo'nun kitabını elime alıyorum, büyük, güzel ciltli bir kitap! Marc'ın işaret koyduğu yeri açıyorum.

* Choses vues

Koyduğu işaret, bana söz ettiği kartpostal. *Calvet Müzesi-Avignon. Th. Chassériau: Uyuyan Superisi.* Çıplak, ağaçlardan bir zemin üzerine sırtüstü yatmış bir kadın; masa komşumun bana "Köpeğimi besleme görevini vermedim size" diye bağırdığı akşam restoranda hayran kaldığım kadına benziyor biraz. Bayağı, hoş vücutlu, küstah suratlı... zavallı Sério... Kürklü battaniyeyi alıp yatağımın üzerine yerleşiyorum... Okuyorum...

1849. Canlı model. 3-4 Şubat gecesi

Küçük incilerden bir kolyesi ve olağandışı güzellikte kırmızı kaşmirden bir şalı vardı. Hurma dalları, renklendirilmemişlerdi, altın ve gümüş simle işlenmişlerdi ve ayaklarının dibinde serili duruyorlardı; yani, güzel olan boynunda, göz kamaştıran da ayaklarının altındaydı. Bir şairi hiç çekinmeden yatağına alırken, bir prensi kapıda bekleten bu kadını betimleyen bir simge.

Bu sihirli cümleyi sahneye girmeden söylemem gerek. Giriyorum, kırmızı şalı ayaklarımda sürüyerek... Beni bekliyorlar. Sério... Sério kim olacak? Sério nerede? Okuyor, düşlüyor, yoksa uyuyor muyum?... Garip bir hareket etme arzusu içime girdiğinde zaten gece karanlığı çökmüştü. Ufkun ötesindeki şu Paris'in havasını solumak, gökyüzünü görmek istiyorum, birden.

Kalkıyorum, giyiniyorum, ateşim var sanki. Hava, omuzlarıma bir şal alıp çıkılmayacak kadar soğuk; kürk mantomu giyiyorum, ışık altında havalı duran bir çeşit sahte vizon. Başıma kürkten bir kalpak, ayaklarıma da rahat botlar. Bu kıyafetle bir Rus'a benziyorum.

Tahta merdivenleri iniyorum. Üçüncü katta, Jean ile Jeannine'in –bu ikisinin büyümelerine tanık oldum– kapı ardından gelen seslerini alıyorum. Noel ağacı yapmışlar, hem bağırıyor hem de gülüyorlar. İkinci katta oturan servetini yitirmiş bir hanım... Bu bağırmalar,

kendisini aldatan erkek arkadaşı ile olan bir tartışma... Buradan itibaren topuklarım artık ses çıkarmıyor. Yerde halı var. İnce, yıpranmış, ama gene de bir halı. Kapıyı açar açmaz soğuk hava sarıyor beni. Sacré-Coeur'e doğru yürüyorum... Gecenin karanlığı, kilisenin beyaz, yuvarlak hatlarını kucaklıyor, buğulu görünümleriyle görkemli ve ahenkli duruyorlar. Onlara sırtımı dönüyorum ve parmaklığın önünde Paris'i seyre dalıyorum. Evdeki dört duvar ve üzüntülerimden sonra bu soğuk hava, bu sınırsız büyüklük...

Geç oldu; turistler, kendilerini beklemekte olan otobüslere biniyorlar. Hareket ediyorlar. Set üstünde hemen hemen yalnızım, gece büyüyor, sınır hatları geri çekiliyor. Otobüsler yolcularından birini unuttular galiba... yanımdaki şu adam, elinde fotoğraf makinesi ile... telaşlı görünmüyor. O da, benim gibi, ufuk çizgisine kadar göz kırpıp duran Paris'i seyrediyor.

—Çok güzel... diyorum ve başımı çevirip ona bakıyorum. Genç bir adam daha, beni tepeden tırnağa süzen ve gözlerime bakan kararlı bir hali var.

—Yılbaşı gecesini benimle geçirmek ister misiniz? diyor ve onun da, benden daha fazla Amerikalı olmadığını hemen anlıyorum.

Ona yanıt veriyorum ve bu beni şaşırtıyor:

—Hoş geldin macera! Ama benim kocam var.

Gülüyor:

—Hoş geldin koca!

—Nereye gideceğiz?

—*Maxim's?*

—Sizi almaya geliyor muyuz? Siz belki de bir gangstersiniz.

—Nasıl isterseniz... Adım Hugo B... ve *Plaza*'da kalıyorum.

Şaşkına dönüyorum: Gece vakti, Sacré-Coeur'ün dibinde, bir plak şirketi patronuyla burun buruna gel-

mek!... Hugo B...'nin kim olduğunu gayet iyi biliyorum.

—Eğer Hugo B... iseniz, burada, bu saatte işiniz ne?

—Hava alıyorum... Karım beni bırakıp gitti... Bir saat kadar önce... Ya siz? Adınız ne?

—Zubiri.

—İsminiz mi?

—Bir bakıma.

Marc geç geldi, yorgundu. Banyodan çıkıyordum ve olanları hemen ona anlatmak istedim:

—Bir adam keşfettim, Sacré-Coeur'ün önünde...

—Öyle mi? Marc, montunu çıkarıyor üstünden. İşletmelerime aldırmamaya kararlı, kendine bir viski hazırlamak için mutfağa dalıyor, ben de peşinden.

—... ve Hugo B... ile karşı karşıya geliyorum. Yine ne oyunlar çevriliyor, bilmiyorum ama Hugo B...'nin ta kendisiydi.

—Şu bizim Hugo... diyor Marc ve viskisini yudumluyor.

—Onu iyi tanır mısın?

—Biraz tanırım! Bütün tavanları delip geçiyor, şirketi zaten zirvede ve her taraftan geliri var, sinema, tiyatro... Telefon mu etti?

—Sana, Sacré-Coeur'ün önünde rastladım diyorum...

Marc inanmıyor. Başka soru sormuyor ve banyoya giriyor. Ben de arkasından gidiyorum:

—Yılbaşı gecesine davet etti bizi, *Maxim's*'e. Smokin gerekli.

Marc, muslukların üzerinden, buharlar arasından bana bakıyor. Sözü nereye getireceğimi anlamıyor... Bu beni yoruyor:

—Pekiyi, diyorum, telefon etti... seni sordu ve oradan buradan derken bizi yılbaşı gecesine davet etti...

Marc hâlâ kuşkulu:

—Neden?

—Bilmiyorum! Anladığım kadarıyla karısı ile başı dertte... şaşkın gibiydi.

—Güzel... Marc soyunuyor ve küvete dalıyor. Hugo'dan bir yılbaşı gecesi, hiç de fena olmaz. Biraz istiridye yedikten sonra eve dönüp yatmayı önerecektim sana... Ama madem hoşuna gidecek... Giyin, Hugo her şeyin iyisinden anlayan biridir. Kadınlar beğenir onu... Onu hiç gördün mü?

—Sacré-Coeur'ün önünde rastladığımı söylüyorum ya sana!...

—Yeter, Clarisse, bu gerçekten aptalca...

Marc banyo yaparken ben de yatakodamızın yanındaki yüklükteki kutuları karıştırıyorum, içinden giysiler çıkarıyor ve aynanın önünde dönüyorum. Marc banyonun kapısında beliriyor, üstünden sular akarak, saçlarını havlusu ile kurutarak, bir göz işareti yapıyor:

—Bu panayır da ne böyle?

Bunun üzerine anneannemin eteklerini, teyzelerimin dantelalarını ve annemin yelpazelerini yerlerine koyuyorum ve gidip yatağıma uzanıyorum, bitkin. Bütün bunlar... Saniyelik bir heyecan, bir oyun, sonra her şey bitiyor ve umutları, düşleri olmayan, ne de Marc'ın yetindiği gelecekten başka geleceği olan zavallı bir kız oluveriyorum. Zubiri, mutsuz Zubiri...

Marc kurulanmış, tertemiz; bir ropdöşambr çekiyor üzerine ve yanı başıma gelip oturuyor, yatağın üzerine. Beni öpüyor, tatlı sözler söylüyor, ben de ona *Görünen Şeyler* için teşekkür ediyorum, evet, Porto-Riche'inkinden çok daha güzel. Marc, muzip ve kendinden emin bir tavır takınıyor:

—Zubiri'nin bir biyografisini buldum sana... diyor. Buluşunu getirmeye gidiyor ve beni kitapla baş başa bırakıyor; kendi de giyinmeden önce biraz piyanonun etrafında dönecek, biraz çalacak, biraz şarkı söyleyecek, akşam gazetelerine bir göz atacak.

Desene, Hugo'nun Zubiri'sinin adı Alice Ozy* imiş ve 1820'de Paris'te doğmuş. Altın ve gümüş işleme yapan bir nakışçıyken, kamelyalı kadın tipinde bir tiyatro sanatçısı olmuş, ünlü bir aşk kadını... Zeki ve güçlü bir kadın... *Eşsiz bir şans sürekli peşine takılıyor; her şey ona yarar sağlıyor... kazalar bile...*

Kazalar bile!...

Güzel ve sebatsız, Aumale dükünden bankaya, oradan sanatlara geçmiş... Güzelliği Théophile Gautier, Couture, Chassériau tarafından dile getirilmiş... Güzelliği *Mineler ve Akikler*'de** söylenmiş... Banville... Kırk yaşında olan Victor ve yirmi yaşında olan oğlu... Victor'a hayrandı ve kendisi için berbat dizeler yazan Charles ile yatardı. *Görülmüş Şeyler* eline ancak 1887'de geçmişti ve Hugo'yu "soylu rezil" diye nitelemişti... ölümünden sonra. 1855'de Alice Ozy, güzelliğinin ve başarısının doruğundayken tiyatroyu bırakır ve yaşamını çok zengin olarak ve çok da can sıkıntısı içinde noktalar. Mezarı Père-Lachaise'dedir.

Kitabı elimden bırakıyorum. Zubiri'yi yakalayamıyorum... Alice Ozy beni rahatsız ediyor, gözümü korkutuyor... Esmerdi, dünyanın en güzel memelerine, en güzel küçücük ellerine ve en güzel küçük ayaklarına sahipti... *Alice sık sık sevgili Théo'su ile birlikte uzun saatler geçirirdi; ayağını onun okşamalarına bırakma koşulu ile Théo onun yanında bulunmaktan mutlu olurdu. O zaman şair, zarif pabucu çıkarır, canlı küçük şeyi avuçlarının arasında tutardı, ondan daha fazlasını istemeden.* O zaman Alice acele ile mavi güzel faytonuna biner ve Bois de Boulogne'a hava almaya giderdi. Erkekler, erkekler... ünlüler ve ünlü olmayanlar... "*Eğer mektubum beni tanıma ve duygularıma cevap verme ar-*

* Louis Loviot, *Alice Ozy.*

** *Emaux et Camées,* (1852) Théophile Gautier'in oyunu. –yay. n.

zusu uyandırırsa sizde, sahnede iken üst balkona bakın: Bacaklarımı aşağıya sarkıtmış olacağım." Beni güldürüyor... Fazlasıyla beğenilmek... Bir lanet.

Alice otuz yaşında Chassériau'ya rastlıyor... *Böylesine çirkin olan bu bey de kim? Bunu, bir gece yarısı yemeğe beraberinde getiren prens Caprasti'ye söyledim. Onu yakından görünce, Bu bir maymun, dedim. Bilmiyorum o bana nasıl bakıyordu. Yemeğin sonunda ona bir tabak uzatırken elini sıktım. Veda ederken, alçak sesle:*

—Hangi gün yeniden gelmemi istersiniz? diye sordu. Ona:

—Hangi gün mü? Gündüz gelmeyin, çok çirkinsiniz, gece gelin... dedim. Bir gece çıkageldi; bütün mumları söndürttüm.

Aslında Chassériau bir Don Juan'dı, kadınlar onu severdi ve Alice de en güçlü olanlardan değildi. Sério'yu tanımak isterdim. Zubiri'yi elimden kaçırmak istemiyorum. Her şeyde, kazalarda bile başarılı olan bu kadın, zavallı gerçekçi bir şarkıcıyla ne yapsın?... Mantıklı sonumu düşünüyorum ve bu sondan benim Zubiri'mi korumaya çalışıyorum, aksi takdirde onu yitireceğim, Alice Ozy öylesine canımı sıkıyor ki. Ama günümüzde "kamelyalılar" kimler? Onlar yok artık. Prensler mi? Canları cehenneme; ve fazla beğenilme laneti üzerlerinde olan kadınlar, bir Brigitte Bardot, başkalarının servetini ne yapsınlar, kendileri harika para kazanıyorlar zaten. Bir Zubiri ya da bir başkasının üzerinde karar kılmalıyım; XIX. ya da XX. yüzyıldan olmalılar.

—Clarisse! Giyinmedin mi? Saat onbir!

Aynaya bakmaya bile vaktim yok, siyah elbisemi geçiriyorum üzerime, yalancı vizon mantomu da...

Hugo, *Plaza*'nın lobisinde bizi bekliyordu. Marc'ı görünce tepki göstermedi, kararlılıkla elini sıktı. Yanlış anlamaları önlemek için, hemen,

—Biliyor musunuz, Marc size Sacré-Coeur'ün önünde rastladığıma inanmak istemedi, diyorum. O, kaderin oyunlarına inanmaz, o yüzden sizin telefon ettiğinizi itiraf etmem gerekti... ve de şundan bundan derken yılbaşı gecesi işte birlikteyiz...

—Evet, dedi Hugo, insanın içini titreten bir sesi var, karının...

Hugo hiç maymuna benzemiyordu, ya da Zubiri'ye "Gösterin..." diyen ve kalbi, aynaya fırlatılan boş bir şampanya kadehi gibi paramparça olan şu Sério'ya... Hiç benzemiyordu. Belki boyu posu...

Hugo'nun arabasına bindik, *Maxim's*'teki görevli onu tanıyordu ve arabayı park ederdi, daha kolay olurdu. "Tamam" dedi Marc. "Tamam", ya da "sorun değil", "mesele yok" veya "şampiyon!" denmesinden hoşlanmam...

Maxim's'te hemen birkaç kadeh şampanya içtim. Gece yarısına doğru kulaklarımda gürültüler ve kahkahalar... Salon bir serpantin yumağı... Çok dans ediyorum, beni dansa kaldıran erkeklerle, dans eden bir kalabalığın arasında yerimizde saymak için. Marc'ın kafası, kırmızı yaldızlı başlığı ile bir görünüp bir kayboluyordu... kadeh kaldıran Hugo'nun elini görüyordum... Müziğin sesi, devrilen, içi tabak çanak dolu bir kamyona benziyordu... Kazalar, birçok kaza. Hugo'nun kolu belimde. Önemli değil. Mutlaka şarkı söylememi istedi, sarhoş bir adamın fikri ve aynı odadayız, beraberimizde getirdiğimiz başkaları da var... Hugo emirler veriyor, dümdüz yürüyor, gözleri kan çanağına dönmüş, itiraz istemiyor. Marc piyanoda, kırmızı yaldızlı şapkası hâlâ başında, siyah sakalı ile vahşi bir ülke imparatoruna benziyor.

Şarkı söylüyorum... sonra Zubiri olduğumu anımsıyorum, masanın üzerine çıkıyorum, sanki bacağım hiç acımıyormuş gibi...

Gel, tatlım, sarhoşum ben
Oh, ıslakmış yeşil çimenler!
Nefesinle gelecek peşinden
Uyanan kelebekler.

Marc bana eşlik ediyor, söylediğim şarkı sanki:
Titriyor, tükeniyor sonra şarkı söyleyen ses
Sönüyor, yere konan bir kuş gibi;
ne bir soluk ne nefes.

Masadan iniyorum... Zubiri gibi yapıyorum: Yerime oturuyor ve ağlıyorum, yüzümü bir peçeteye gömerek. Marc çalmayı sürdürüyor, sarhoş, benim gibi, hiçbir şey duymayan, dinlemeyen bütün kalabalık gibi sarhoş; tehlikeyi bilmeyen bir uyurgezer gibi, tuşlar geliyor parmaklarının altına.

Beni uyandıran çiçeklerin serinliği oldu: Marc yatağın üstüne, yanımsıra bir çiçek demeti koyuyordu... güller, leylaklar...

—Saat kaç? Üzerime neden çiçek koyuyorsun? Ölmedim daha ben...

—Saat akşamın sekizi, hanımefendi, akşamdan kalmasınız ve hiç de nazik değilsiniz!

Ah, sevgili Marc'ım... Benim yüzümden neler çekmeyecektin! Hiç de nazik değil... Hayır, hayır, hiç de nazik değildim. Yok edici bir bencilliğim vardı.

Yanı başımda Paris'i seyreden bir yabancıya: "Çok güzel" dediğim o akşamdan sonra bütün olanlar, o akşamdan sonra ne olduysa, yılbaşı gecesine benzer olacaktı. Kazalar ve çevrilen oyunlar, düş kırıklıkları ve umutlar yaşamımı bir lokma gibi yuttular, Marc'ınkini de öyle...

Hugo ile yaşamak için evden ayrıldım. Hiçbir şey bundan vazgeçiremezdi beni. Birbirimize kenetlenmiştik, Hugo ve ben ve yaşam, parçalanma sınırındaki yoğunluğa erişmişti. Sürekli bir göz kamaşması; bir güneş enerjisi ki, topraktan, anında büyüyüp açılan bitkiler fışkırtıyordu.

Zubiri'nin provalarını yapıyorum, ben Zubiri olacağım. Her şey kendiliğinden ayağıma geliyor, bir ıslıkla! Tiyatro binası aramamıza gerek kalmadı, oyuncuları da, beni bekliyor gibiydiler sanki, başlamaya hazır. Belki de Hugo'nun sihirli bir değneği vardı, ama ben her hamlede kazanıyordum. Geriye, koşunun sonunu da kazanmak kalıyor. Bir perdenin açılması bu sadece, ama bir de işler yolunda giderse... Hiç bu denli rizikolu bir şey yapmamıştım. Provalar sırasında beni izleyenlerin tümü de, benim için, Sério'nun gözleriyle bakıyor gibiydiler, delicesine; ancak, dolu bir salonun önünde neler olacak, sihir etkisini gösterecek mi? Öyle tarifsiz ve hassas bir sihir ki, insanların soluğu onu bir mum gibi söndürebilir.

Zubiri'nin şarkılarının kaydı zaten yapıldı, Radyo'da durmadan yayınlanıp duruyor. Müziği yapan Marc değil, bu koşullar altında buna olanak yoktu; rol dağıtımında Hanneton'un da yeri yok. Bencilliğim doruğa ulaşıyor.

İlk başlarda *Plaza*'da kalıyordum ve Hanneton birçok kez beni görmeye geldi, kendiliğinden, dedi bana, tamamen Marc'ın bilgisi dışında. Marc'ın durumunun iyi olmadığını bildirmek istiyordu bana. Kendinden konuşmuyordu... Hugo ile birlikte, karısının kesin olarak terk ettiği Cirque Sokağı'ndaki dairesinde oturmaya başladığımdan bu yana Hanneton'u sadece bir kez gördüm.

—Clarisse, dedi bana, siz bir bencillik canavarısınız...

XV. Louis stili salonda konuk gibi oturuyordu, ortama uyum sağlamamış görünerek, tıpkı benim gibi, sanki Saksonya porselenlerinin arasına bir zenci yapıtı konmuş gibi. Hatta Hanneton eldiven de takmıştı. Şu eldivenler, ağlanacak durumda... Ve uzun süredir kendimden başka kimse bana bencilsin dememişti. Kendimi savunmaya çalışıyorum:

—Hanneton, dürüstçe söylüyorum... Yapabilseydim bile! Marc mutsuz, evet, ama geri dönseydim Hugo ile ben mutsuz olacaktık... İkiye karşı bir... Bir de Marc'ın mutsuz olmayı sürdüreceğini hesaba katarsak, eder üç...

Hanneton kalkıyor. Eski Clarisse'ine gelmek için özenle fırçalanmış, ütülü, parlamış takımını giymiş.

—Demek ki, artık birbirimize söyleyecek bir şeyimiz kalmadı, hanımefendi... Birbirimizi anlamıyoruz... artık... Saygılar, hanımefendi.

Çıkıyor. Onu geçirmeye gitmiyorum bile, kapıyı nasıl olsa bulacak. O denli tiksindiği çayı teklif etmedim ona, ne de viski, çünkü zaten oldukça alkol kokuyordu, bir kadeh daha içerse olay çıkarmaya başlayacaktı.

Odada yukarı aşağı dolaşmaya başladım. Hugo iş için İsviçre'de ve ben de, çok eşya konmuş bu büyük odalarda dikkatli kımıldıyorum. Hugo'nun karısı döşemiş daireyi, her şeyi kendi seçmiş, büyük dolaplarda onun parfüm kokusu var, tuvalet masasında hâlâ bir toka, bir saç teli buluyorum ve çamaşırlar da onun markasını taşıyor. Hugo burada olmadığı zaman tek bir dostum var: Piyano. XV. Louis stili salonda yukarı aşağı dolaşıyorum, köşeleri yuvarlak büyük masanın çevresinde dönüp duruyorum, burada yerler parke ve topuklarım tok tok diye ses çıkarıyor, ufak çekiç darbeleri gibi... Önünden geçerken, büfenin üzerinde duran güzel gümüş şamdanlara hayran oluyorum, bir de tabak içinde duran meyveler var, sanki bunları yiyecek on kişiymişiz gibi... Marc'ın böyle bir "girişimde" bulunmak için Hanneton'a asla izin vermeyeceğinden eminim; kendi kararıyla geldiğini söylediğinde Hanneton yalan konuşmuyordu... Yeniden salona giriyorum ve moketin üzerinde topuklarımın gürültüsü kesiliyor. Marc kimsenin bana bencil demesine izin vermezdi, bunun üzerimde ne etki yaratacağını iyi bilirdi... Ah, ne yaparsam yapayım, bencil olmaktan asla kurtulamayacağım! Zil çalıyor... Düşüncelerimden sıyrılıyorum ve kendimi salonda, duvara yaslanmış buluyorum. Telefonmuş çalan. Burada telefonun sesi alçak çıkıyor, eğitilmiş bir uşağınkine benzer şekilde... Orada, kıpırdamadan, ayakta ne kadar kaldım, bilmiyorum. Ahizeyi alıyorum elime.

—Hugo? Neredesin? Cenevre'de mi? Evet... Pek iyi değilim... bereket versin ki bugün provam yoktu... Evet, belki... Dönüyor musun? Hayır mı? Ah, iyi... Belki de dönmene değmez. Hayır, deli değilim. Bu akşam, burada, senin evinde, kendimi kiralık bir pansiyondaymışım gibi hissediyorum... Evet, dün çok iyi gitti, her zamanki gibi, ama bilmiyorum, yarın iyi gidecek mi?... Elimden

kayıp giden birşeyler var... Yo, hayır, bu değil... Bu, daha doğrusu bıkmış olmam... Ah, bunu bilemeyiz... hiç... Kaderin oyunları... öyle çabuk gelir ki kazalar... bilmiyorum sana, bana... Marc'a... Hanneton'a... Evet, sevgilim, çabuk dön... Yalnız kalınca, biliyorsun... O halde, yarın sabah uçağa biniyorsun? Oh, çok tatlısın! Yok, canım, seni yatakta bekleyeceğim... Doğru mu? Oh, sen burada olmazsan, korkunç oluyor... Evet, Zubiri olmaktan belki bıktım, bu olası... Biliyorsun, ben pis bencilin tekiyim... Marc'ı çiğnedim, çünkü mutlu olmak istedim... Yo, geçmiş zaman kullanmıyorum, ama gene de mutsuzum... Hugo? Hugo?... Alo...

Kesildi, mantomu giymeye gittim... Hizmetçiyi çağırdım: "Dışarıda yiyeceğim, Renée..." Aşağıya inip arabama bindim.

Sacré-Coeur, beyaz yuvarlak hatları ile beliriyor burnumun dibinde ve aniden tüm Paris, büyük boşlukların ve düşlerin onlara eklediği bu güzellik ile karşımda duruyor.... Burada her şey ne kadar garip! Ev, kapıcının odası, halının ikinci katta bittiği ahşap merdiven... Her katta pişirilen yemeğin kokusu, şu yemek saatinde... Üçüncü katta Jean ile Jeannine'in sesleri... tartışıyorlar... Çarçabuk yukarıya çıkıyorum, bu kapılardan biri açılır diye çok korkuyorum. Ayaklarımla, adımlarımın bıraktığı izlerin üzerine basıyorum. Düşüp bayılacak kadar heyecanlıyım. Kapıyı çalıyorum. Bekliyorum. Her zaman bozulan şu adi zil çalıyor mu acaba? Marc bana kapıyı açıyor. Zayıflamış, sakalı daha da siyah görünüyor:

—Gir bakalım...

Beni öpüyor. Taze boya ve kavrulmuş soğan kokuyor ev.

—Marcelle, diye bağırıyor Marc, gelen Clarisse!

Mutfağa giriyoruz, sofra kurulmuş, yeni bir masanın üzerinde, parlak, açık mavi... Etraf yeni boyanmış,

bembeyaz, tertemiz. Marcelle Radyo'dan biri, çirkin bir suratı ama güzel memeleri var.

—Görüyorsun, diyor Marc, birlikte yaşıyoruz.

—Çok iyi, diyorum.

Marcelle gözleriyle yiyecek beni.

—İyi misin? diyor Marc.

—Güzel! diye bağırıyor Marcelle, anladım, gidiyorum! Pis herif! Orospu karı!

Mantomu alıyor ve elimden geldiği kadar çabuk çıkıp gidiyorum. Çarparak çıktığım kapının ardından haykırmalar, çığlıklar duyuyorum! Sonra, merdivenlerde, peşim sıra biri koşuyor, bu Marcelle. Ayağında terlikler, mantosu kolunda... Marc, merdivenlerden aşağı koşarak onu izliyor... Sırtım duvara yapışmış, önümden geçmelerini bekliyorum. Marc, nerdeyse beni iterek, fısıldıyor:

—Her şeyi yapabilir...

Duvarın içine girmeye çalışıyorum, sonra, koşuşmanın gürültüsü kesilince, yürümeye koyuluyorum, ağır ağır, emin adımlarla merdivenlerden iniyorum. Elbette, gelmeden önce telefon etmeliydim... Beni altüst eden şu Hanneton salağı oldu. İnsanı saçmalıklar yapmaya duyguları yöneltiyor, başka bir şey değil.

Arabayla olduğumdan onlara hemen yetiştim: Marcelle Marc'ın kolları arasında debelenip duruyordu. Aman, iyi olsunlar! Acıktım. Marie, aşçımız, yatmadan önce dönmüş olmak istiyorum.

Aptalım ben, döndüğümde saat dokuz olacak, dairede kimse kalmış olmayacak. Evde, sözcüğünü söyleyemiyorum. Tamam, dolaptan, kenarları kurumaktan kıvrılmış bir dilim jambon alır, bir bardak soğuk sütle yerim. Marcelle, Marc'a geri dönmek gibi bir çılgınlık yapmama engel oldu; dönseydim oturup ağlayacaktım, tıpkı yaz tatillerinde annemin yanında ağladığım gibi. Görev zor zanaat!...

Ve birden içimde intikam arzuları uyanıyor. Tiyatro oynamayı sürdüreceğim, onlara göstereceğim, hepsine! Yaşlı hocam, içimde birşeylerin olduğunu söylerdi, bana; belki de, şarkıcıdan çok, tiyatro sanatçısı olduğumu da söylerdi! Göreceksiniz! Hırsımdan direksiyona yapışmış öyle sürüyorum arabayı. Neden öfkeliyim? Marc böylesine mutsuz olduğu için kendime duyduğum nefrettir, kafamı bozan. Yoo, kendine gelememiş, yaşamı düzene girmemiş; Marcelle, üzüntüsüne bir maskedir sadece ve o bunun farkında çünkü onu seviyor. Marc'ı, tek başına, ağlarken görmüş olmayı yeğlerdim. Elbette, diyecekler bana, kendisine bir teselli bulmuş olmasını ne bencilliğin kabul eder ne de gururun. Ama ben kimseye bir şey söyleyecek değilim. Çünkü ancak Marc ile ben biliriz, çünkü yapışık ikizleriz biz ve bu nedenle, onu ağlarken bulmam daha iyi olurdu. Ancak Marc bencil biri değildir, görev duygusu gelişmiştir onda ve bir ruhun sorumluluğunu, Marcelle'in ruhunun sorumluluğunu taşıdığından, beni pekâlâ kapı dışarı da edebilirdi, görevini yapmış olmak için. Sağlıklı bir bencillik daha yararlı değil midir insana? Duygular âleminde insan kendini bulamaz, eğer duygular bu türden düşüncelerle kaplanmış, parlak kâğıda sarılmış gibi, insan saygısı ile örtülmüş olursa. Nasıl da zayıflamış... Kollarına atılacaktım, onların her kıvrımı benim için doğduğum yer, gençliğim, belleğim, huzurum, sağlığa kavuştuğum yerdir... Benim Marc'ım! Ve birden, Marcelle bağırmaya başlıyor... Muz kabuğu! Ya da termostat!

Bu saatte Paris'te rahat araba sürülür ve Montmartre'dan Trinité'ye doğru inen sokaklardan o kadar çok geçmişim ki yolu içgüdüyle buluyorum, ters yöndekileri bile. Trinité ile büyük mağazaların arka tarafları arasında kalan yerler, tiyatrolarda sanatçıların girdiği koridorlara benzerler, iyi aydınlanmamış, gizemli... Oralar-

da kostüm giymiş gölgeler kolgezer; onlar ancak öbür tarafta, salonun soluk alıp verdiği yerde oyunun kahramanlarına dönüşürler. İşte, opera binasının arka tarafındayım, küçük avlusunda arabalar yatıyor. Herkes içeriye girmiş, gongun üç vuruşunu bekliyorlar. Büyük bulvarlardaki binaların sıcak bedenlerine yöneliyorum, vitrinler ışıl ışıl, lokantalarda müşteriler yemek yiyorlar ve sinemalar dolup taşıyor...

Olympia'nın girişi bir gölgelikle süslenmiş... Elbette Hugo Paris'te olmuş olsaydı, bu gala gecesine giderdik. Gösteri başlamış, uzun giriş holü zaten boşalmış, kaldırımda duran başıboş takımı dağılıyor... Muhafız alayından askerler, bakanları selamlamaya dizilmişler, şimdi çıkıyorlar binadan, elleri kılıçlarının üzerinde... Bu saatte Paris'teki sokaklar kalabalıktan kurtulur. Royale Sokağı'na dalıyorum... Concorde Meydanı, tek başına ışık şehir, karlı sıradağlar gibi heybetli, buz tutmuş bir göl gibi... Bu görkemli saltanat arabasını çeken atların ışıktan dizginleri, köpük köpük ışık saçan Arc de Triomphe'a kadar uzar, gider... Kırmızı ışık. Duruyorum. Bekliyorum.

Sakinleştim, Paris kendimi unutturuyor bana, kalp atışlarım düzeldi ve ellerimdeki kramplar geçti. Hareket ediyorum, arabaları izliyorum, herkesin yaptığını yapıyorum. Herkes gibi yapmak insanı rahatlatır. Hugo'nun geri döneceğine sevinmeye çalışıyorum, onsuz geçireceğim yalnızca bir gece kaldı. Ama geri dönmesi için ısrar etmemeliydim... Ya uçağı bir kazaya uğrarsa? Onun katili olurdum. Daha şimdiden, onu öldürdüğüm için kendimi suçluyorum! Karışmamalı, asla. Olayları kendi akışına bırakmalı. Marc'a yaptığım ziyaret bu akşam kim bilir neleri altüst etmiş, yıkmış olacak! Eylem, karakter, irade, enerji adına ne varsa, hepsinden kaçınmak gerek, çünkü her şeyin bir bedeli vardır. Şu anda Hugo için ödüm patlıyor: Şu uçak...

Yeşil ışıkta hareket etmeyi unutuyorum, hafif tertip küfür yiyorum. Marigny Tiyatrosu'nun sokağına dönüyor, sonra da Gabriel Avenüsü'ne yaklaşıyorum...

Bu da ne? Neler oluyor? Cirque Sokağı'na dönemiyorum... Kalabalık, polis kordonu... Bu kadar sakin ve boş sokakta... Geçmeme izin vermek istemiyorlar, ne oluyorsunuz? Burada oturuyorum! Sokakta yatmaya hiç niyetim yok... Evraklarınız... Evraklarımda kayıtlı değil, dostlarımın evinde kalıyorum. Kaç numarada? Etraftaki insanlar dinliyorlar ve biri:... Bu numarada, şansınız yok... diyor. Nasıl yani? Patlayıcı mı? Arabadan iniyorum, onu olduğu yerde bırakıyor ve ilerliyorum... Eh, ne yapayım yani, gidip bakmam gerek ölü var mı diye! Nereye park edeyim ki? Canınızın istediği kadar ceza kesin. İlerliyorum, bir polisle kapışmama ramak kalıyor... Rütbeli bir polis çıkageliyor. "Evraklarınız... Bırakın bayanı, geçsin..." Sessiz, heyecanlı bir merak içinde bekleyen kalabalığın arasından geçiyorum. Rütbeli bana eşlik ediyor: Bay B...'nin kapısının önüne bir bomba konmuş. Onu tanıyor olmalısınız değil mi? Madem, kapıcının dediğine göre burada oturuyorsunuz? Önemli maddi hasar... kapıcı kadın hafif yaralı, köpeği ise paramparça.

Felaketzedeyim ben. Bir felaketin zavallı felaketzedesi. Bomba bal gibi Hugo'ya yönelikti; insan ya çağının adamı olur ya da olmaz. Bomba olayından sonraki Hugo'yu, olaydan önceki Hugo'dan çok severim. Polisler itfaiyecileri izlediler, köşe bucak arama yapmak için. Hiçbir şey bulamadılar. Bulmak istedikleri neydi? Kanıt mı? Onlar yanmazlar, bu doğru, ama onları üzerlerinde taşırlar.

Bununla birlikte, Marc'ı görmeye gitmemiş olsaydım, ben de ölmüştüm.

Radyo'da ve basında bir satır haber olacak: "Bomba... orada ve orada ve orada... Cirque Sokağı, kapı eşi-

ğine, Bay Hugo B...'nin dairesinin önüne... önemli maddi hasar, kapıcı yaralı" köpekten söz edileceği pek kesin değil.

Yatmak için *Plaza*'ya gittim. Her şey birbirini tutuyor, her şeyin birbirini tutması olağanüstü, bir kazadan ötekine... Marc'ı görmeye gitmemiş olsaydım... Ama önünde sonunda başına gelir insanın, bütün bu çevrilen oyunlarla... Odama çıkıyorum, ilk başta Hugo ile kaldığım odayı istedim, boştu. Kokusunu tanıyorum, perde kordonlarını, tuvalet masasını, oda görevlisinin gülümsemesini... Hugo'ya telefon ediyorum, Cenevre'ye. Otelde değil, çıkmış. Bu tanıdığım yatağa yatıyorum, bir uyku ilacı alıyorum, kendimi son derece yalnız hissediyorum... Yeniden Hugo'yu istiyorum: Henüz dönmemiş. Ne yapalım, uyuyacağım... Gece yarısı dışarıda ne yapıyor? Oysa ona haber vermem gerek.

Uyku hapı içmekle hata ettim, Hugo dönmeden uyumuş olacağım. Yarın sabahki uçağa binecek, benim yüzümden. Sonsuza dek göçebeliğe, gezginliğe mahkûm edilmiş Yahudi, ölümsüzlükten memnun olacağına, onu neden bir lanet gibi taşıyor? Ve ölümsüzlüğü arayan bizler... Bu, altın hikâyesine benzeyecektir, istenildiği kadar üretme yöntemi bulunduğunda artık kenef yapmaya yaramayacaktır. Ve yaşamı elimizde tutmak, onu yitirmek anlamına gelecektir.

Bir kez daha arıyorum Hugo'yu ve oteldekiler beni başlarından savıyorlar, artık bu saatte telefon edilmez, diyerek; durumu anlatmaya çalışıyorum, ama telefonu suratıma kapatıyorlar.

Yitip gidecek olan yaşamımı düşünüyorum; rastlantısal bir kaza sonucunda değil, benim seçtiğim bir kaza ile. Çevrilen oyunların ötesinde, kendime bir oyun çevirmek istiyorum. Bombanın çevirdiği oyunlar... Oh, lanet olası adı sanı belirsizler! Bu, bir araba kazasından, tırabzanın kopması ile bir düşüşten, delinmiş cepten pa-

ra yitirmekten, treni kaçırmaktan daha da onur kırıcı, alay edercesine bünyeye sızan bir virüsten de beterdir... Hugo'nun kapısındaki bomba, içimde patlıyor. "Mutluluk konusu ele alınmıştır" diyen de kim? Mutluluğun ne olduğunu kimse bilemez; mutsuzluk ise çok iyi bilinen bir şey. Mutsuzluk konusu ele alınsaydı, hiç de fena olmazdı... Onu azaltmak için çalışılsaydı, insanlığı daha epeyi süre meşgul edecek bir şey olurdu. Ukalalığı bırakalım! Yeniden bomba olayını düşünmeye koyuluyorum. Başı sargılı kapıcı kadına Hugo için bir not bırakıyorum. Beni nasıl olsa bulur.

Sabah olunca çıkageliyor...

—Şimdilik bitti, diyor Hugo, bir süre rahatız. Eğer cidden canıma kastetmek istemiyorlarsa... Sanmıyorum... zaten nasıl olsa oyun tutmadı...

Tabiî, havaalanından doğru Cirque Sokağı'na gitmiş, o hengâmenin içine düşmüş. Zabıtlar, beyanlar; sonra yazıhanede telefon konuşmalarına, öfkeye, şaşkınlığa, korkuya kapılmış. *Plaza*'ya telefon etmiş ve ona daha uyuduğumu söylemişler. Neyse, şimdi burada... Nerede olduğumuzu sadece sekreteri biliyor. Kısa geçmişimizin kokusunu taşıyan bu odada ikimiz yalnızız, birlikte.

Bomba Hugo'yu sarsmış olmalı, gözleri kızarmış ve gömleği buruşmuş. Bana gelince, ben kahvaltı yapan bir bencilim.

—Kötülük adına yapılandan daha fazla, iyilik adına kötülük yapılmıştır, diyorum yüksek sesle. İsa adına, örneğin Haçlı Seferleri, Engizisyon vb... Dikkatini çekerim, hepsi de insanların onuru için, insanlığın onuru için...

—Sevgili Clarisse, ne diyorsun sen? diye bağırıyor Hugo. Sen, şimdiye dek tanıdığım en kötümser insansın.

Kalkıyorum. Ben sadece banyo yapacak olan bir bencilim. Telefon...

Hugo'nun sekreteri, yaşlı bir tiyatro sanatçısının ani ölümünü haber vermek için aramış; ikimizin, Hugo ile benim, ortak ender arkadaşlarımızdan biri. Yani, arkadaş dedimse, onu hiç görmezdik ama severdik, şu yaşlı

Raymond, küçük rolleri büyük kılmasını bilen, kendi halinde bir sanatçı, özenli çalışması, mesleği, zekâsı... Banyo odasına kadar gidemiyorum, kapının yanındaki tabureye çöküyorum. Başka türden bir kaza daha: Ölüm... Güzel bir ölümle ölmek... Altın değerinde.

—Kaç yaşında olabilirdi? diye düşünüyor Hugo zorunlu olarak. Raimu ile oynadı... savaştan önce, tabiî... Demek ki altmış beşe yakın... Evet.

Raymond'un evine hiç gitmemiştik, ne Hugo ne de ben; ev kent dışında ve uzun süre arıyoruz. Beyaz sayfalara benzeyen, büyük beyaz evlerin arasında dönüp duruyoruz. Moines Çıkmazı'nı kimse bilmiyor; oturdukları evler gibi yeni olan bu kiracılardan hiç bilen yok, onlar yerli değiller, *kütük*'ten gelmiyorlar, günümüzün deyimine göre. Bu banliyöyü nasıl tanısınlar ki, yabancı nesneler misali bu binalara yer açmak için yöreyi kökünden kazımışlar, tıpkı Honolulu'da, Kopenhag'da ya da Pekin'de olduğu gibi. Bu kiracılar henüz kök salmamışlar, daha polen durumundalar.

Rastlantı sonucu evi bulduk. Ötekilere benzeyen küçük bir ev, tümü de çevrelerindeki beyaz dişler tarafından yutulmaya mahkûm. Bir türlü gelmek bilmeyen ilkbaharın gri havasının eski bir gazete gibi sarmaladığı, yeşilin henüz dokunmadığı bir ağacın ardındaki bu küçük ev, içinde her şeyin sona erdiği bir yerdi. Kapı kapalı değil ve cilalı yer muşambasında, girip çıkan yabancı ayakların izleri görülüyor. Karısını tanımıyordum; elimizi sıkıyor, ağlamıyor. Pek çok şey bilen biri gibi mesafeli davranıyor. Evet, o mümkün olduğu kadar eşinin yanından ayrılmamış. Ziyaretimiz onu duygulandırıyor. İnsanın yüreği altüst olmuşsa eğer, karşısındakilerin duygularını abartılı algılar, oysa onlar için daha hiçbir şey çaresiz değil.

Aniden açığa çıkan bu ev mahremiyeti, bu masa, şöminenin üzerindeki oya, tavandan asılı duran lamba,

duvardaki fotoğraflar... ve kapının ardında alışılmadık sesler; herkese yabancı erkekler, pardösüleri, ıslak pabuçları, nefesleri ve bütün araç gereçleriyle... tabut... ölüye yapılacak işlemler, orada... Tıpkı insan bir hastanenin demir karyolasının düşmanlığında yaşadığı acının çevresini saran şu sert, soğuk, yabancı nesneler gibi, oysa daha insanın kendisi nesne olmamış.

Dul eş odadan çıkıyor. Bir koltukta oturan bayan Ribel'i tanıyorum. O, kapının önündeki çıplak ağaca tünemiş olmalıydı. Gayet rahat bir şekilde, dul kadına karşı olan görevleri yerine getiriyor. Ölüm, ölümü iyi tanıyor olmalı. Bayan Ribel'in Sanatçılar Sendikası'nda bir görevi var, kendisi de zaten çok uzun süre önce ölen bir tiyatrocunun dul eşi. Herkes onu, o da herkesi tanır. Bana sesleniyor:

—Clarisse Duval, git, Sendika adına yaptırılacak çiçekle ilgilen. Herkese telefon etmek gerek, katılmaları için... Aksi takdirde bir anlam taşımaz. Telefon ve adres defterin yanında mı?

Sanki: "Sen, kızım, kendini ne sanıyorsun! İşbaşına, işbaşına" der gibi. Bu beni kendime getiriyor, öylesine öfkeliyim. Bu kadın benden nefret ediyor, bana bir ders vermek için birşeyler icat ediyor... Benden nefret ediyor, oysa ben onun varlığını bile düşünmüyorum. Bayan Ribel'i neden düşüneyim ki?

—Ben yaşıyorum, dolayısıyla yapacak işlerim var. Birazdan provaya gideceğim, beni bekliyorlar. Sendika sekreteri ya da bir başkası bu işi yapar, diyorum.

Bayan Ribel'in soluğu kesiliyor, ürküyor da. Dışarıya çıkıyorum, Hugo kapı aralığından bana gel işareti yapıyor, bizim Raymond'la vedalaşacağız. Cenaze odasına gidiyoruz.

Alçak yatağının üzerine yatırılmış, küçülmüş vücudu, kafası da öyle, tıpkı Jivaro yerlilerinin yaptıkları gibi. Çevresindeki yaşamı hâlâ sıcak: Terlikleri, sigara pa-

keti ve gösteri sonunda bu yatağa girerken duyduğu yorgunluk, ama kendi zaten soğumuş. Kapı ardında fısıldaşmalar, sonra başka insanlar giriyorlar şaşkın, ürkmüş. Birbirimizi tanımazlıktan geliyoruz... Onlarla yeniden karşılaşmam için Raymond'un ölmesi gerekirmiş. Gülümsemek, "Ne var ne yok" diye haykırmak geliyor insanın içinden. Dışarıya çıkıyoruz, ayak uçlarımıza basarak.

Yemek odasına dönüyoruz. İki bey masanın üzerine eğilmişler, bazı evrakları inceliyorlar. Öyle görünüyor ki her şeyi onlar üstlenmişler, her şeyi üstlenmek için her zaman birileri bulunur... Kapı... Genç bir kadın, bir çocuk, iki erkek... Aileden olmalılar. Raymond'un karısını öpüyorlar ve bu kez o ağlıyor, herkes ağlıyor. Biz gidiyoruz.

Evin önünde arabalar, kapıya yönelen insanlar ve hatta aylak gezenler. Bütün tiyatro Raymond'un ayağına geliyor, ünlü isimler... Hugo'nun evindeki bomba konusu zaten duyulmuş, soru yağmuruna tutuyorlar onu ve ölüye karşın bomba daha önemli. Aralarında bilmeyenler de var, onların zaten hiçbir şeyden haberleri yok. Marc'ı soruyorlar bana ve harika göründüğümü söylüyorlar. Dostlar, aksine, sağlığımla ilgileniyorlar ve ortama uygun bir eda ile "Daha iyisin, Clarisse, değil mi? Görülüyor zaten, sana söylemiştim. Harika görünüyorsun!" Ölümün iki adım ötesinde, bunu daha da vurgulayarak söylüyorlar.

Ne kötü bir ölü olacağım ben, kötü yürekli bir ölü, şiddet yanlısı bir ölü... Göreceksiniz.

Kapı önünde çamura basarak bekledik, eller sıkıldı, öpüşüldü... Gerçek bir genel prova. Arabaya biniyoruz ve Sendika için çiçek siparişi yapan Bayan Ribel'e duyduğum öfke yeniden kabarıyor. Onun, hayatta ölülerle uğraşmaktan başka şeyi yoksa yapacak, ben daha o duruma gelmedim.. Provaya geç kaldım. Marc benim bu

kudurmama hayret etmezdi, nedenlerini bilirdi. Ancak Hugo şaşkın bakışlar fırlatıyor bana, benim abc'mi bilmiyor. Ben de onunkini bilmiyorum. Bombacıların onu hedef alacaklarını düşünebilir miydim?

Delice bir öfke içindeyim ve kendimi yiyip bitiriyorum. Raymond'un çiçeği ile igilenmemek için birçok nedenim var: Provaya gitmeliyim, geç kaldım, beni bekliyorlar... Raymond'u severdim, ama bir arkadaş değil, pek samimi olmadığım bir dosttu... Neden ben, bacağımla, bombamla, provamla, yaşamımla! Neden ben! Sonra düşünüyorum ki o öldü, şu tarif edilemeyen durumu atlattı, gömüldü, yok olup gitti, oysa ben, yapılacak bir işi tartışıyorum: Onu, ceset kadar soğuk ücretli ellere terk ediyorum. Bayan Ribel'den şiddetle nefret ediyorum. Hugo bana bakıyor, kaçamaklı:

—Clarisse, yani... Nereye götüreyim seni? Provaya gidecek misin, gene de? Sakin ol...

—Evet... Tiyatroya gidiyorum.

Gösteriye bir hafta var. Oynayacağım, her şeye karşın, bütün çevrilen oyunlara karşın, kırık bacağıma, bombaya, Marc'ın acısına, Bayan Ribel'e ve ölüme karşın. Oynayacağım. Buna ne ad verirseniz verin: Edepsizlik, yaşamsal içgüdü, bencillik, delicesine iyimserlik, yetenek, ama oynayacağım. Zubiri olacağım. Benim için önemli olan sadece bu: Oynamak ve kazanmak. Hugo, Maine Caddesi'ne kıvrılıyor ve o ân Gaîté Sokağı'nda, *Bobino*'da şarkı söylediğim zamanı düşünüyorum. Bu sokağın neşesini, oradaki dertlerimi, meslekteki ilk günlerimi, sevinçlerimi, tam şuramdan kopan coşkuyu... Kırıldı, bacağım gibi. Bayan Ribel çiçek için gerekeni yapacak mı acaba? Ya benim yüzümden sevgili Raymond'un arkadaşlarından gelen bir çiçeği olmazsa? O, buz üzerinde kayıp ölemez artık, onun artık hiçbir rizikosu yok. Çevrilen oyunlar, ince hesaplanmış, karanlık oyunlar artık ona bir şey yapamazlar:

—Söylesene Hugo, bomba karşıtı olanlara katılabilir miyiz?

Öfkemdi bana bu soruyu sorduran. Ne sağır ne de kör olan oyunlara karşı, önceden tasarlanmış, iğrenç, düşünülerek, farkına vararak, kalleşce kotarılmış, hepimize karşı, bizlere, etkilenebilir zavallı canlı varlıklara karşı! Raymond, o rahat, onun çiçekleri ile ilgilenmeliyim.

Trafikte tıkandık kaldık. Hugo, eldivenli eli ile direksiyona vuruyor, sinirlenmeye başlıyor. Bomba olayı daha dün akşamdı, unutmayalım. Sonra Raymond'un ölümü...

—Elbette, diye yanıtlıyor nihayet Hugo, eğer kazalardan çekinmezsen.

Hareket ediyoruz, biraz gidiyoruz. Ben, kazalardan korkmam! Ben seçersem, hayır. Tıpkı ölüm için düşündüğüm gibi. Hugo da tuhaftır, kazalardan korktuğumu sanıyor... Hiçbir şey anlamıyorsa suç onda değil.

—Bir çiçekçi görecek olursan durdur beni ve telefon defterini ver Hugo, milleti aramak için... Yoksa çiçeğin anlamı kalmaz.

Ve böylece, ve böylece sürüp gider, ölüm gelip çatana kadar. Bu arada dayanma gücümüz vardır, bizim, küçük boyutluların, sonsuz küçüklerin, bizim derimiz fillerinkinden daha kalındır.

Hugo bir çiçekçi önünde durduruyor beni. Raymond'un çiçeği ile ilgileneceğim. Hugo'nun bana bakışından, daha doğrusu bakmayışından kızgınlık seziyorum.

—Şu çiçeklerle bozdun sen de... diyor. Dönüşte taksiye binersen sevinirim, yazıhanede bekliyorlar beni, provan ne oldu?

Yol kıyısında bırakıyor beni. Bayan Ribel bana güvenmediğine göre, Raymond'un iki çiçek çelengi olması olası! Çiçekçi dükkânına giriyorum. İçerisi kalabalık,

beklemem gerekecek. Burada asla taksi bulamayacağım. Tiyatroya da gitmeye artık gerek yok, herkes gitmiş olacaktır... Raymond'un iki çiçek çelengi olacak, saçmalık.

—Ne istediniz hanımefendi?

—Clarisse! diyor biri... Sana burada rastlamak, ne tuhaf! Bir saniye önce senden söz ettik! Turneye çıkıyoruz, düşünsene... Seni de aramızda görmek isterdik. Bilirsin, belki de hayatının şansı bu... ABD, Güney Amerika... Hemen olmaz deme, düşün... Sana rastlamış olmasaydık... Telefonun hiç cevap vermiyordu... Vazgeçecektik bu işten. Hanneton'u da getirebilirsin, onu da getirmelisin.

Ve böyle sürüp giderek... Ve böyle sürüp giderek...

Yaşamın dilimlere bölünmediğini hiç fark ettiniz mi? Hayatın bir pasta olmadığını fark ettiniz mi?

Paris–Saint-Arnoult-en-Yvelines.
Aralık, 1961

zaman kavramı,
insanın iç serüveni...
Elsa Triolet, *Le premier accroc coûte deux conts francs* ile Goncourt Ödülü'nü aldı. Yazarın öteki kitapları arasında, *Beyaz At* (Telos Yayıncılık); *Gün Doğarken Bülbül Susar* (Adam Yayıncılık); *L'Age de nylon* üçlemesi (*Roses à crédit*; *Luna-Park*; *L'Ame*); *Ecoutez-veir* sayılabilir.

"Yaşamın dilimlere bölünmediğini hiç fark ettiniz mi? Hayatın bir pasta olmadığını hiç fark ettiniz mi?"

Kaderin Oyunları, 'günlük' de denilebilecek bir kısa roman; hayatın rastlantıları, kazaları, cilveleri karşısında yürek buran bir iç monolog. Bir kazadan sonra, hayatının "perde arası"nda şarkıcı Clarisse Duval'in yazgısını arayışı, yüreğinin götürdüğü yere gidişi... İnsan iradesi ile Clarisse'in 'kaderin oyunları' adını verdiği olgu arasındaki amansız savaşım... Onun kişiliğinde irade, tiyatro oyunculuğuna dönüşerek geri gelecektir. O zamana kadar bir söylenti olan bencilliği, sanat, bilim, siyaset, spor alanlarında "lanetli canavarlar"ı yaratan ve onları aklayan tutkunun somut gerçekliğine dönüşecektir. '60'lı yılların başlarında Paris'te, Montmartre'da, müzikhol ve tiyatro dünyasında geçen *Kaderin Oyunları*... ve "şarkı söylemek" ve "oynamak" tutkusunu, gizemle sarmalayıp sergileyen bir yazar: Eşsiz Elsa Triolet.

Roman

ISBN 975-545-085-8

telos

9 789755 450858